

Profesionalni ugled i imidž odgojitelja u zajednici

Radeka, Dobrila

Postgraduate specialist thesis / Završni specijalistički

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:210388>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Centar Stjepan Matičević

Poslijediplomski specijalistički studij Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom

Dobriła Radeka

Profesionalni ugled i imidž odgojitelja u zajednici

Završni specijalistički rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Centar Stjepan Matičević

Poslijediplomski specijalistički studij Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom

Profesionalni ugled i imidž odgojitelja u zajednici

Završni specijalistički rad

Student/ica:

Dobriła Radeka, mag. praesc. educ.

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Božena Krce Miočić

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Dobrila Radeka, ovime izjavljujem da je moj završni specijalistički rad pod naslovom Profesionalni ugled i imidž odgojitelja u zajednici rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 30. rujna 2023.

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici izv. prof. dr. sc. Boženi Krce Miočić na ukazanom povjerenju, vodstvu i potpori tijekom izrade rada. Isto tako, zahvaljujem se svim članovima Stručnog povjerenstva na angažmanu i kritičkom osvrtu vezano za završetak rada.

Zahvaljujem se svim profesorima u sklopu Poslijediplomskog specijalističkog studija „Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom“ Sveučilišta u Zadru na stečenom znanju i razvijenim kompetencijama.

Na kraju, zahvaljujem svojoj obitelji, suprugu Igoru i sinu Davidu na strpljenju, moralnoj podršci i razumijevanju kroz cijelo vrijeme trajanja studija.

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Profesija odgojitelj	3
2.1. Profesija	3
2.2. Profesionalni identitet odgojitelja	6
2.3. Profesionalne kompetencije odgojitelja	12
3. Odgojitelj: zanimanje ili profesija	15
3.1. Povijesni razvoj obrazovanja odgojitelja	16
3.2. Pregled pravnog reguliranja odgojiteljske struke	19
3.3. Obrazovanje odgojitelja	22
3.4. Financiranje predškolskih ustanova	25
4. Odgojiteljska profesija u zajednici	27
5. Percepcija odgojiteljske profesije	36
6. Teorijsko određenje imidža	40
6.1. Imidž	41
6.2. Stvaranje imidža ustanove za rani i predškolski odgoj.....	43
7. Metodologija empirijskog istraživanja.....	47
7.1. Definiranje istraživačkog problema i pitanja	47
7.2. Cilj istraživanja	49
7.3. Uzorak istraživanja	51
7.4. Čuvanje anonimnosti te pregled šifri sudionika istraživanja	52
7.5. Priprema i vođenje razgovora	53
7.6. Analiza i obrada podataka	54
8. Analiza rezultata istraživanja	56
8.1. Uvodna pitanja	56
8.2. Drugi niz pitanja – suradnja između odgojitelja i roditelja	61
8.3. Treći niz pitanja – web-stranice i društvene mreže	66
8.4. Četvrti niz pitanja – profesionalni rad i javna vidljivost profesionalnog djelovanja odgojitelja	68
8.5. Peti niz pitanja – profesionalni vizualni izgled i javno obraćanje odgojitelja	76
8.6. Šesti niz pitanja – javno-društveno vrednovanje i prezentacija profesije	80
9. Diskusija rezultata istraživanja	84
10. Zaključak	90
11. Literatura	95
12. Popis ilustracija	101
13. Prilozi	102
14. Životopis	114
15. Sažetak	117
16. Abstract	118

1. Uvod

Završni specijalistički rad bavi se temom formiranja i razvoja profesionalnog ugleda i imidža odgojitelja ranog i predškolskog odgoja u lokalnoj zajednici.

U nacionalnim istraživačkim krugovima tema profesionalnog identiteta učitelja (u koji se mogu svrstati i odgojitelji) te njezina uloga u društvu postala je relevantna i recentna kroz zadnje desetljeće. Do sada su se temom profesionalnog identiteta odgojitelja najviše bavile autorice Fatović¹; Blanuša Trošelj²; Krstović³; Šagud⁴; Slunjski⁵; Višnjic-Jevtić⁶, Vizek Vidović sa suradnicima⁷. Navedeni autori su kroz navedene izvore istakli potrebu i važnost bavljenja profesionalnim identitetom odgojitelja te posljedično njegovim statusom u društvu. Formiranje profesionalnog identiteta nije stalna i stabilna pojava. Ona se mijenja zavisno od okruženja, vremena na koje se to razdoblje odnosi te se formira u odnosu s drugima sudionicima iz okruženja.⁸ Stvaranje čvrstog profesionalnog identiteta je važan preduvjet za kasniju dugoročnu motiviranost, efikasnost i zadovoljstvom profesijom.

Profesionalni društveni statusi nosioca sustava odgoja i obrazovanja vrlo su važni za funkcioniranje sustava. Međutim, za razliku od ostalih (sub)profesija unutar odgojno-obrazovne struke, odgojiteljska struka je još uvijek u širem društvenom kontekstu zanemarena te je smještena negdje između (polu)profesije i profesije. Posljedično dosadašnja istraživanja pokazuju relativno nizak društveni status odgojitelja jer upravo društvo još uvijek ne raspoznaje jasnu profesionalnu sliku odgojitelja te njihov značaj, kako u odgojno-obrazovnom sustavu tako i u društvu u cjelini.⁹ Profesionalni identitet odgojiteljske profesije je još uvijek rezultat povijesnog naslijeđa koju ima navedena struka u društvu. S druge strane, određenu odgovornost

¹ Fatović, M.(2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja, Školski vjesnik, 65(4), 623- 638.

² Blanuša Trošelj, D. (2018).Professional development of preschool teacher in Croatia, Doktorska disertacija, Sveučilište u Ljubljani

³ Krstović, J. (2009). Odrzi sveučilišnog obrazovanja odgajatelja na koncept novog profesionalizma: izazovi i dileme. ur: D. Bouillet, M. Matijević, Curriculums of Early and Compulsory Education, Učiteljski fakultet Zagreb, 173.-184.

⁴ Šagud, M.(2011). Profesionalno usavršavanje i razvoj odgojitelja. U D. Maleš (ur.), Nove paradigme ranog odgoja, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, 267-291.

⁵ Slunjski, E. i suradnici.(2019). Izvan okvira 4. Mudrost vođenja: prikazi istraživanja i alati razvoja prakse vođenja, Element, Zagreb.

⁶ Višnjic-Jevtić, A.(2012). Razvoj profesije udruživanjem. Dijete, vrtić, obitelj, 18(67), 2-4.

⁷ Vizek Vidović, V, Domović,V. Žizak, A., Marušić, I., Pavin Ivanec,T., Doolan,K.(2011). Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja, ur. V. Vizek Vidović, Institut za društvena istraživanje u Zagrebu, Zagreb.

⁸ Domović,V.(2011). Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja, ur. V. Vizek Vidović, Institut za društvena istraživanje u Zagrebu, Zagreb, 27.

⁹ Jukić,T., Reić-Ercegovac, I.(2008). Zanimanje učitelja iz perspektive studenata, Metodčki obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu, Vol. 3,2 No. 6.

snose i sami odgojitelji koji se nisu uspjeli izboriti za bolji status u društvu, iako je unaprijeđena uloga predškolskih ustanova u suvremenom sustavu odgoja i obrazovanja te se isto tako obrazovanje i način rada odgojitelja značajno poboljšalo. Dosadašnja istraživanja vezana za pitanje profesionalnog statusa odgojitelja u većini su se provodila kvantitativnim istraživačkim metodama, međutim u nastavku autorica rada će se nastojati dublje ući u navedenu problematiku istražujući temu kroz kvalitativni istraživački okvir. Osnovni zadatak promijenjene istraživačke paradigme odnosi se na pokušaj autorice da problematiku istraži metodom grupnog intervjua kroz vođene fokus grupe uz unaprijed pripremljeni vodič u kojoj će sudjelovati sudionici skupine odgojitelja te također sudionici skupine roditelja iz iste lokalne zajednice. Kroz intervju sa sudionicima s obje strane nastojati će se napraviti dublji uvid o tome kako roditelji kao prva društvena zajednica percipiraju odgojiteljsku profesiju i s druge strane kakvu profesionalnu sliku svoje profesije odgojitelji prezentiraju prema društvu.

U ovom radu će se interdisciplinarnim pristupom analizirati trenutni društveni status i ugled odgojiteljske profesije te donijeti smjernice za njeno poboljšanje.

2. PROFESIJA ODGOJITELJ

2.1. Profesija

Uvriježeno je mišljenje da se samo neke struke mogu nazivati profesijama. Dugo se smatralo da pravo na taj naziv imaju samo medicinska i pravnička struka. Početak definiranja pojma profesije ili profesionalnosti je upravo krenulo iz tih dviju struka te je na temeljima analiza iz spomenutih znanstvenih zajednica po prvi put definiran termin profesija i pridodane su joj njezine karakteristike. U zadnjih pedeset godina u znanstvenoj literaturi mogu se pronaći brojne definicije pojma profesije koje su uklopljene u različite struke. Ono što je u pogledu teorije i definiranja samog pojma neosporno je da za navedeni termin nema jedne jedinstvene definicije nego je različit za svaku pojedinu struku. Prema Hoyle (2008), postoje tri razloga teorijskog bavljenja terminom profesije, a to su semantički, heuristički i normativni diskurs.¹⁰ Semantički diskurs se temelji na činjenici da izraz profesija sugerira na to da članovi zanimanja streme određenim društvenim povlasticama kao što su dobra primanja i primjereno radno okruženje. Heuristički diskurs odnosi se na to da naziv profesija omogućuje bavljenjem jednog od specifičnosti unutar određene struke kao što su znanje, vještine, moć, status, praksu, etiku te se na taj način doprinosi boljem usavršavanju. Normativni diskurs se odnosi na nastojanje javnih profesija prema zadovoljavanju određenih zahtjevnih standarda i kriterija.

Sustavno istraživanje profesija i njihovih karakteristika započinje početkom dvadesetog stoljeća.¹¹ Kao rezultat istraživanja došlo se do zaključka da profesije nisu jednoznačno definirane. Jedino na temelju društvene percepcije možemo donijeti određeno subjektivno mišljenje o tome koje su to i je li neka profesija „prava“ ili „paradigmatska profesija“.¹² S druge strane, uz pojam profesija, razvija se pojam profesionalizma. Analizom se došlo do zaključka da neka zanimanja imaju prestižniji status u društvu, a takva zanimanja imaju sljedeće karakteristike profesije: specifična baza znanja, kontrola članova profesije i predanost dobrobiti klijenata. Uz to, ističe se da znanje i moralni integritet imaju značajnu ulogu u autonomiji i slobodi profesionalaca kroz djelovanje. Od profesionalca se očekuje ekspertnost u obavljanju posla, te baza znanja koja je temeljna okosnica za donošenje odluka pri obavljanju posla. Znanje

¹⁰ Hoyle, E. (2008) Changing Conceptions of Teaching as a profession: Personal Reflections, U: Johnson, D., Maclean, R., (ur), Teaching: Professionalization, Development and Leadership, Springer Science+Business media B. V., 11-24.

¹¹ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 13.

¹² Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 2011, 13.

i vještine su temelj ekspertnosti te se na osnovu toga može se govoriti o određenoj autonomiji koja se zasniva na određenim profesionalnim standardima. Sve to počinje kroz kriterij i selekciju koja se stvara prilikom upisa na visoka učilišta. Kroz studij, kandidati prolaze raznovrsne provjere znanja i vještina. Potom, slijedi daljnja provjera kroz stažiranje, odnosno proces uvođenja novih stručnjaka u profesiju.

Cjelokupni profesionalni put rada odgojitelja također je sličan općim karakteristikama koje se pripisuju zanimanjima koje društvo smatra profesijama. Također se kod odgojitelja kontinuirano prati trajni profesionalni razvoj njihovih ranije stečenih vještina i znanja, kojim se stalno unapređuju kompetencije u skladu sa suvremenim odgojno-obrazovnim i društvenim promjenama. Na temelju svojih znanja i vještina, profesionalci odnosno odgojitelji djeluju za dobrobit klijenata odnosno u ovom slučaju djece i roditelja ali i ukupne zajednice.

Mnoga zanimanja imaju unutarnje pravilnike u obliku etičkog kodeksa¹³ koje donose matične asocijacije određene profesije¹⁴, kojima se kodificiraju odnosi među klijentima. U predškolskom sustavu Republike Hrvatske s obzirom da ne postoji zajednička asocijacija strukovnog udruženja za odgojitelje još uvijek nije donesen zajednički etički kodeks za ovu profesiju. Prema Krstović (2010), koja se među prvima potakla izradu i istakla važnost budućeg etičkog kodeksa za odgojitelje, između ostalog izlaže neka svoja promišljanja prema kojem bi se njegova izrada trebala usmjeravati „ *pri promišljanju svrhovitosti etičkog kodeksa odgajatelja prva se razina osmišljava oko temeljnih ljudskih prava i dužnosti u kontekstu suvremeno uređenog demokratskog društva. Druga se odnosi na činjenicu da je profesija odgajatelja generirana iz šireg konteksta pripadnosti odgojno-obrazovnoj profesiji kao svojevrsnom višem rodnom pojmu. I na kraju, treća razina predmnijeva onaj dio kodeksa koji će uvažiti sasvim specifičnu dimenziju profesionalne uloge odgajatelja*“.¹⁵ U svom radu, spominje nama najbliži primjer Slovenskog etičkog kodeksa namijenjenog odgojiteljima.¹⁶ Slovenski etički kodeks se temelji dobrim dijelom prema osnovnim elementima i načinu sastavljanja na američki etički kodeks Nacionalne organizacije za edukaciju male djece-

¹³ Poisson, M. (2014). *Smjernice za izradu i učinkovitu upotrebu nastavničkog kodeksa ponašanja*, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185010_hrv; preuzeto 28.3.2022.

¹⁴ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 14.

¹⁵ Krstović, J.: *Kakav etički kodeks trebamo, Dijete, vrtić, obitelj, Korak po korak*, Zagreb, 2010, 7. <https://hrcak.srce.hr/file/184610>; preuzeto: 17.8. 2023.

¹⁶ Kodeks etičnega ravnanja v vrtcih: <http://www.vrtec-sentrupert.si/files/2015/10/KodeksEti%C4%8DnegaRavnanjaVVrtcih.pdf>; preuzeto: 20.8.2023.

NAEYC.¹⁷ Krstović, dalje u svome radu navodi sve elemente koje bi nacionalni etički kodeks za odgojitelje trebao obuhvatiti, a to su: etičke odgovornosti prema djeci, etičke odgovornosti prema zaposlenicima, etičke odgovornosti prema studentima odgojno-obrazovnih i edukacijskih studija, etičke odgovornosti prema institucijama koje omogućuju praktično iskustvo i na kraju etičke odgovornosti prema području odgoja i obrazovanja u razdoblju ranog djetinjstva. Na kraju rada, autorica zaključno razmatra koliko su sami odgojitelji odgovorni za prihvaćanje izrade i značaja etičkog kodeksa te se također nadovezuje na važnosti razvijanja profesije odgojiteljske struke kroz jasno iskazane etičke standarde.

Svaka profesija ima odgovarajuću društvenu moć i društveni status, koje prati i odgovarajuća odgovornost rada u toj profesiji. Korištenjem društvenih moći, koju podupire društveni status, štiti se integritet profesije. Profesionalci kroz svoj razvojni put bi se trebali naučiti ponašati u skladu s uzusima struke, te uz to razvijati osobine kroz koje će podupirati članove iste te struke s ciljem dizanja ili održavanja odgovarajućeg statusa profesije.¹⁸

Na kraju se može istaknuti da ukoliko se općenito govori, postoje nekoliko zajedničkih karakteristika vezano za termin profesije: profesija se percipira kao društveno vrijedna i bitna, profesionalno znanje se odnosi na ono koje raspolaže visokom razinom specifičnih znanja i vještina koje se ne primjenjuju svakodnevnoj praksi i koje služe za rješavanje određenih problemskih situacija, nadalje, takvo znanje zahtjeva dugo razdoblje školovanja i prakse.¹⁹ Isto tako, obrazovni programi vezani za određenu struku usmjereni su na prihvaćanje svih profesionalnih vrijednosti koji egzistiraju u određenoj kulturi. Profesionalna praksa je usko povezan sa etičkim kodeksom koji ističe profesionalne vrijednosti, dok profesionalci imaju slobodu donošenja vlastitih procjena. Aktivni članovi profesije svoje znanja i vještine kontinuirano nadograđuju, te kroz svoje djelovanje prema klijentima očekuje se da su nagrađeni visokim statusom i plaćom.

¹⁷ NAEYC Code of Ethical Conduct and Statement of Commitment, https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/Ethics%20Position%20Statement2011_09202013update.pdf; preuzeto: 20.8. 2023. (Naziv na hrvatski jezik je slobodni prijevod autorice teksta.)

¹⁸ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 15.

¹⁹ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 15.

2.2. Profesionalni identitet odgojitelja

Ukoliko na odgojiteljsku struku gledamo na suvremen način, kao dio sustava odgoja i obrazovanja, onda odgojitelje možemo također svrstati među učitelje, nastavnike i profesore. Profesionalni identitet odgojitelja je slika koju oni imaju o sebi i svojoj profesiji. Pod tim se smatraju „*vlastiti ciljevi, odgovornost, stil rada i poučavanje, učinkovitost, stupanj zadovoljstva i vlastito planiranje razvoja karijere.*“²⁰ Profesionalni identitet nije „*stalan i stabilan fenomen*“, već „*on uz osobne karakteristike pojedinca bitno ovisi o radnom i životnom kontekstu*“.²¹ Iz ovog proizlazi da je potrebno definirati pojam identiteta kroz u ovom slučaju najbližom znanstvenom granom s kojom odgojiteljska profesija dijeli zajedničko područje: „*U sociologiji, skup značajki koje određuju posebnost pojedinca ili skupine u smislu različitosti ili pak pripadnosti u odnosu na druge pojedince ili skupine.*“²²

U skladu s navedenim obilježjima profesionalnog identiteta može se zaključiti da na identitet učitelja ili odgojitelja utječu kulturne, povijesne, socijalne i političke promjene. Identitet nastaje i razvija se u odnosu s drugima i uključuju u sebi i emocije. On je promjenjiv i nestabilan, te je podložan izmjenama značenja kroz vrijeme.²³

Razvoj identiteta se gradi u odnosu kroz socijalnu komunikaciju koja uključuje emocije. Emocije odgojitelja se formiraju kroz uvjete u ustanovama u kojima odgojitelji rade, zatim kroz lokalnu zajednicu, širu zajednicu te na kraju državu koja posredno utječe i postavlja uvjete rada odgojitelja u njihovoj primarnoj ustanovi. Identitet odgojitelja se razvija i na temeljima stečenog obrazovanja. Potrebno je naglasiti da ukoliko se profesionalne i osobne dimenzije odgojitelja spoje to može biti prednost u razvoju profesionalnog identiteta pojedinca. U tom pogledu, interesi i talenti odgojitelja mogu biti prednost jer bi se onda oni koristili u profesionalne svrhe te bi tako posljedično povećale njegovu učinkovitost i motiviranost u radu.

Izgradnja profesionalnog identiteta vrlo kompleksna i sastoji se od nekoliko slojeva. Najbolje je to pokazao autor Korthagen,(2004), kroz svoj slikoviti model povezanih lukova kojim se nastoji integrirati osobnost odgojitelja i njegove snage u poučavanju s optimalnom integracijom

²⁰ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 26.

²¹ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 26.

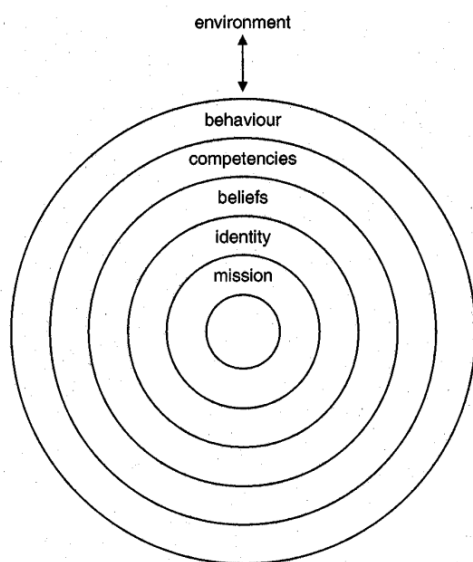
²² Pojam Identitet; <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=26909>; preuzeto: 20.8. 2023.

²³ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 27.

specifičnih situacija kroz razvoj sklada svih razina u njemu.²⁴ Model polazi od toga da je profesionalno ponašanje učinkovitije ukoliko je povezano s dubljim razinama unutar osobe. Model se sastoji od šest razina ili slojeva i odgovara na sljedeća pitanja:

- Okolina- S čime se moram suočiti/nositi? (Što utječe na mene?)
- Ponašanje- Što činim?
- Kompetencije- Što mogu/ znam učiniti?
- Uvjerenja- U što vjerujem?
- Identitet- Tko sam? (Kako vidim svoju ulogu?)
- Misija- Zašto sam ovdje? (Čemu sam predan?)

Okolina i ponašanje su krajnje vanjske razine jer okolina uvelike utječe na ponašanje, a isto tako ponašanje može utjecati na okolinu. Ono što direktno utječe na ponašanje pojedinca su njegove kompetencije, a kompetencije ovise o uvjerenjima pojedinca. Uvjerenja su dio osobnog, emocionalnog iskustva i do su ličnosti te ih je teško mijenjati. Identitet se odnosi na to kako odgojitelji vide svoju profesionalnu ulogu i kako je prilagoditi sebi. Misija je najdublja razina i odnosi se svjesnost svog postojanja unutar određenog životnog konteksta.

Slika 1. Prikaz Korthagen-ovog modela²⁵

²⁴ Korthagen, F. A.J. (2004). In search of the essence of a good teacher: towards a more holistic approach in teacher education, teaching and Teacher Education 20, 77-97.

²⁵ Korthagen, F. A.J. (2004). In search of the essence of a good teacher: towards a more holistic approach in teacher education, teaching and Teacher Education 20, 77-97.

Formiranje profesionalnog identiteta zavisi od osobnih karakteristika odgojitelja i njegovim profesionalnim vizijama. U sustavu predškolskog odgoja profesionalni razvoj pojedinca počinje vrlo rano jer na njega utječu stavovi koje nosi iz ranijeg školovanja. U razvoju profesionalnog identiteta odgojitelja važan je pozitivan stav prema učenju i motiviranosti za stjecanje novih vještina. Specifičnost predškolskog odgoja je u tome da odgojitelji predškolskog odgoja od početka školovanja stječu iskustva kroz praksu. Istovremeno stjecanje znanja i vještina ključno je za razvoj profesionalnog identiteta odgojitelja.

Odgojitelji su odgovorni za institucionalni odgoj i rano obrazovanje djece do sedme godine starosti prema važećim zakonima i pravilnicima na području Republike Hrvatske te njihov rad ima veliki utjecaj na razvoj i budućnost djece. Kroz razne pedagoške metode i pristupe djeca stječu osnovno znanje koje će biti temelj za kasniju nadogradnju kroz nastavak školovanja. Stalni razvoj vještina poput komunikacije, timskog rada, empatije, organiziranosti također utječu na razvoj profesionalnog identiteta odgojitelja.

Znanja koja stječu odgojitelji su kompleksna s obzirom da su odgovorni za djecu u njihovom najosjetljivijem životnom razdoblju. Specifičnost predškolskog obrazovanja temelji se na interdisciplinarnom pristupu jer znanje koje je potrebno odgojiteljima nije linearno nego podrazumijeva različite aspekte dječjeg razvoja. Isto tako, odgojitelji bi također trebali steći znanja i vještine za uspješnu komunikaciju sa roditeljima djece. U tom pogledu, odgojiteljski posao je kompleksan jer u isto vrijeme moraju unaprijediti oba pristupa, prema djeci i prema roditeljima djece. Sve to zahtjeva konstantno učenje i usavršavanje. Kroz cjeloživotno učenje i stjecanje novih znanja i vještina, odgojitelji će moći ispuniti svoju profesionalnu svrhu.

U odgojno-obrazovnom području su danas poznata dva modela profesionalnog razvoja učitelja i odgojitelja. To su modeli M. Hubermana i D. Berlinera. Oba modela su oblikovana na temelju rezultata istraživanja provedenih u učiteljskom kontekstu te se danas vrlo često navode kao osnova za neka daljnja istraživanja.

- Berlinerov model razvoja karijere

Berliner (1988, prema Vizek Vidović) profesionalni razvoj odgojitelja temelji na praćenju promjena koje se odvijaju od faze potpunog početnika s jedne strane, do faze stručnjaka s druge strane.²⁶ Model opisuje model stjecanja stručnosti kroz pet faza. To su: faza čistog početništva,

²⁶ Vizek Vidović, V. (2011). Profesionalni razvoj učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, 44.

faza naprednog početništva, faza temeljne kompetentnosti, faza djelotvornosti i faza ekspertnosti.

Prva faza, faza čistog početništva, početak primjene teorijskih pojmova stečenih kroz inicijalno obrazovanje. Odgojitelji su u toj fazi svjesni svog nedostatka znanja i iskustva te često kopiraju ponašanja drugih iskusnijih odgojitelja. U drugoj fazi, fazi naprednog početništva, dolazi sjedinjavanja akademskog znanja sa praksom, odnosno, izgrađuje se strateško znanje. Kroz treću fazu, fazu razine temeljne kompetentnosti, sazrijeva razdoblje samostalnog i svrhovitog planiranja aktivnosti. Odgojitelji su sigurni u svojim vještinama, preuzimaju više odgovornosti u svom radu. Faza djelotvornosti, četvrta faza, prepoznaje se po glatkom odvijanju aktivnosti, intuitivnom i fleksibilnom ponašanju, lakom predviđanju postupaka u skupini. Zadnja faza, faza ekspertnosti, dostižu samo oni odgojitelji koji su stekli najviši stupanj razvoja kompetencije, visoku razinu automatizma i glatkom poučavanju bez uključivanja svjesnog napora za predviđanje sljedećeg koraka. Berlinerov model razvoja ekspertnosti značajan je zbog razumijevanja načina na koji odgojitelji stječu znanja i vještine te kako se od početnika razvijaju kao stručnjaci.

- Hubermanov model razvoja karijere

Hubermanov (1989, prema Vizek Vidović) profesionalni razvoj odgojitelja temelji se na petostupanjskom modelu koje se dijeli prema godinama rada i djelovanja. Podijeljen je na sljedeće faze: početak (preživljavanje ili otkrivanje, stabilizacija, sazrijevanje (harmoničnost ili kriza), zrelost (spokojnost ili konzervativizam), isključivanje.²⁷ Početna faza otprilike traje oko tri godine, to je izrazito stresno razdoblje za svakog novog odgojitelja koji se nalaze u novoj profesionalnoj ulozi, Kroz navedeno razdoblje uče metodom vlastite kože, putem pokušaja i pogrešaka. Sljedeća faza je vrijeme stabilizacije koja traje otprilike između 4. i 8. godina odgojiteljskog rada. To je razdoblje gdje odgojitelji stječu sigurnost i jačeg povezivanja sa profesionalnom zajednicom. Šire svoje profesionalne vještine te im jača samopouzdanje u svakodnevnom radu. Treća faza je dugo razdoblje, između 7. do 18. godine od početka zaposlenja. Kroz ovo dugo razdoblje izdvajaju se odrednice. Odgojitelji ili upadnu u rutinu svakodnevnog rada ili šire svoje znanje i istražuju nove tehnike rada koje bi mogle dovesti do inovacija u metodama poučavanja. Četvrta faza je faza zrelog funkcioniranja koja traje između 19. i 30. godine rada. U ovoj fazi , odgojitelji su svjesni svojih ograničenja, smanjuju ambiciju

²⁷ Vizek Vidović, V. (2011). Profesionalni razvoj učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, 42.

za napredovanje u karijeri. Nerijetko su skeptični i sa kritikom nastupaju prema inovacijama ili obrazovnim politikama. Posljednja faza je faza isključivanja, koja nastupa otprilike iza 30. godine radnog staža. U tom razdoblju, smanjuje se interes za profesionalnim razvojem i očito je smanjenje potreba angažmana u profesionalnoj zajednici. Odgojitelji se okreću svojim osobnim potrebama te se pripremaju za izlazak iz zanimanja.

Ono što je ključno u razvoju profesionalne odgojiteljske prakse odnosi se na to da je izuzetno važno svjesnost svojih vještina, znanja i stavova te nadograđivanje kompetencija od početka svog aktivnog djelovanja.

Ukoliko gledamo širu sliku, trajni profesionalni razvoj može imati šire značenje te se može promatrati kroz osobni, profesionalni i društveni kontekst. Kroz osobni kontekst, kontinuiranim učenjem odgojitelji unapređuju svoje znanje i mijenjaju osobnu sliku shvaćanja i razumijevanja. Profesionalnim kontekstom unapređuju znanje, vještine i kompetencije iz područja djelovanja, dok kroz društveni kontekst mogu javno pokazati i zastupati profesionalne stavove, te kroz djelovanje unaprijediti odgojno-obrazovne interese. U tom pogledu, može poslužiti okvir koji se sastoji od pet elemenata (Sachs,2004, prema Domović) koji ukoliko bi se promatrao u sinergiji čini temelj za produktivan pristup razvoju odgojiteljskog profesionalizma.²⁸ Ti elementi su:

- Cjeloživotno učenje – završetkom formalnog obrazovanja i polaganjem stručnog ispita ne prestaje usvajanje i stjecanje novih znanja i vještina. Kroz trajni profesionalni razvoj, koji bi trebao biti intrinzično motiviran, nastavlja se profesionalizacija svakog pripadnika odgojiteljske (kao i učiteljske, nastavničke i profesorske) struke. Suvremena tehnologija danas omogućava vrlo jednostavno dobivanje informacija raznim digitalnim kanalima. S druge strane laka dostupnost stručne literature potiče odgojitelje na unapređivanje svoje odgojno-obrazovne prakse, znanja i vještina. Ukoliko gledamo širu sliku, trajni profesionalni razvoj može imati šire značenje te se može promatrati kroz osobni, profesionalni i društveni kontekst. Kroz osobni kontekst, kontinuiranim učenjem odgojitelji unapređuju svoje znanje i mijenjaju osobnu sliku shvaćanja i razumijevanja. Profesionalnim kontekstom unapređuju znanje, vještine i kompetencije iz područja djelovanja, dok kroz društveni kontekst mogu javno pokazati i zastupati profesionalne stavove, te kroz djelovanje unaprijediti odgojno-obrazovne interese.

²⁸ Domović, V. (2011). Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 34.

- Uključenost – odgojitelji su prva stepenica sustavnog rada u odgojno-obrazovnoj zajednici koji bi trebali ravnopravno i aktivno sudjelovati u svojoj profesionalnoj zajednici. Takva aktivna uključenost trebala bi biti prihvaćena i podržana od kreatora obrazovnih politika.
- Partnerstvo – ima dvije razine: unutarnju i vanjsku. Unutarnja razina bi se trebala odnositi na suradnju i aktivno partnerstvo sa su-stručnjacima, dok vanjska razina podrazumijeva partnerstvo s lokalnom zajednicom, ostalim odgojno-obrazovnim institucijama, uključujući sveučilišta, a sve u cilju razvoja stručnosti.
- Suradnja – unutar sustava predškolskog odgoja i obrazovanja ne postoji organizirana suradnja između institucija. Još su to u pravilu zatvoreni sustavi unutar svoje mikro zajednice, te posljedično se nisu razvili zajednički načini dokumentiranja prakse i vlastitih postignuća. Kroz suradnju i analizu reflektivne prakse napustila bi se izoliranost i individualizam, te bi se time izbjegla marginalizacija struke.
- Aktivizam – unutar svake struke, pa tako i u predškolskom sektoru, odgojitelji uviđaju probleme koji utječu na profesiju, te bi se trebali aktivnije uključiti, povezati i surađivati u cilju uvođenja pozitivnih promjena.²⁹

U studiji OECD TALIS izneseni su aktivni oblici budućeg profesionalnog razvoja (formalni, neformalni i informalni), kao što su konferencije, seminari, radionice, posjeti ostalim vrtićima, poticanje razvoja kroz različite oblike suradnje između odgojitelja, provođenje raznih istraživanja, mentorstava, praćenja rada kolega, čitanja stručne literature, te informalnog dijaloga s suradnicima unutar sustava s ciljem unapređenja svojeg profesionalnog djelovanja.³⁰

Na temelju svih prije spomenutih razmatranja o profesionalnom identitetu odgojitelja može se zaključiti da je profesionalni identitet onaj koji izlazi iz osobnog djelovanja pojedinca međutim trebao bi biti u stalnom je suglasju s djelovanjem okoline u kojoj se nalazi te bi se stalno trebao aktivno poticati.

²⁹ Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, str. 34.

³⁰ OECD – *Creating Effective Teaching and Learning Environment: First Results from TALIS*, https://www.oecd-ilibrary.org/education/creating-effective-teaching-and-learning-environments_9789264068780; preuzeto: 29.3.2022.

2.3. Profesionalne kompetencije odgojitelja

Pojam kompetencije javlja se prvo u području ekonomije (menadžmenta). Tim se pojmom označavaju elementi koji ukazuju na izbor najprikladnijeg kandidata za određeni posao, a kasnije se prihvaća u stručnoj javnosti i širi se i na ostala područja i profesije. Između ostaloga, širi se i na područje društvenih znanosti pa tako i na odgojiteljsku profesiju.

Pojam kompetencija ili kompetentnost zavladao je suvremenim obrazovanjem i određenjem sadržaja pojedinih profesija. U suvremenom društvu brze promjene potiču brzo snalaženje i praćenje i ulaganje u vlastito znanje. Zbog toga se sve češće govori u kontekstu kompetencija ili razvoja ključnih kompetencija. U suvremenom društvu brze i nepredvidive promjene postaju više pravilo nego iznimka te način na koji će se pojedinac prilagoditi nepoznatim i neočekivanim okolnostima ovisi o sposobnostima usvajanja novih znanja i vještina. Ulaganje u stalno obrazovanje postaje temeljna odrednica napretka svakog pojedinca i cjelokupnog društva, što je posebno izraženo u Europi.

Lisabonska strategija predstavlja temeljni dokument koji naglašava potrebu ulaganja u znanje i ističe potrebu izgradnje društva znanja.³¹ Prema ovom dokumentu društvo znanja se označava kao društvo utemeljeno na stjecanju, širenju i korištenju informacija u skladu s tehnološkim napretkom. Dokument naglašava važnost definiranja kompetencijskog okvira, sve kako bi buduće generacije na kvalitetniji način mogle primati i prihvaćati nova znanja te posljedično biti kompetentniji građani društva.

Za pojam kompetencija nema jedinstvene definicije. Hrvatski jezični rječnik navodi između ostalog da je *kompetencija* priznata stručnost, sposobnost kojom tko raspolaže [stručna kompetencija].³²

Europska komisija je razvila dokument *Common European Principles for Teachers Competences and Qualifications* koji predstavlja okvir kompetencija i temeljni je dokument za sve profesionalce koji se bave odgojem i obrazovanjem.³³ U dokumentu su definirane tri temeljne skupine kompetencija: kompetencija za rad sa ljudima, kompetencije za rad s informacijama, tehnologijom i znanjem te kompetencije za rad u zajednici.

³¹ EU Parliament, *The Lisbon Strategy 2000-2010, An Analysis and Evaluation of the Methods Used and Results Achieved*, <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718AT T24270EN.pdf>; preuzeto: 28.3.2022.

³² Hrvatski jezični portal; <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 29.3.2022.

³³ European Commission, *Common European Principles for teacher Competences and Qualifications*, Brussels, 2010.; <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/eu-common-principles.pdf>; preuzeto 29.3.2022.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju također su usvojeni dokumenti koji, između ostaloga, ističu stvaranje društva znanja. Jedan od važnijih elemenata je usvajanje osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje gdje se dosadašnji fokus prebacuje sa sadržaja na ishode učenja. To znači da se nije ključno što čovjek zna nego što od svoga znanja umije primijeniti, tj. kojim sposobnostima vlada. U Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje, opće obrazovanje i srednjoškolsko obrazovanje iz 2010. godine usvojene su smjernice za osam ključnih kompetencija: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematičke kompetencije i osnove kompetencija u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost, te kulturna svijest i izražavanje.³⁴

Kako bi se poticao razvoj osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje kod djece i odgojiteljska profesija trebala bi se uskladiti s njima. S obzirom da u Republici Hrvatskoj još uvijek ne postoji kompetencijski okvir za odgojitelje, u velikom dijelu se preuzimaju kompetencijski okviri iz ISSA i NAYEC standarda.

ISSA standard definira kompetencije odgojitelja kroz sedam područja odgojiteljske prakse. Kroz standarde se može evaluirati tko je kompetentan odgojitelj 21. stoljeća. Obuhvaćena su sljedeća područja: područje interakcije, područje obitelji i zajednice, područje inkluzije, različitosti i demokratske vrijednosti, područje praćenja, procjenjivanja i planiranja, područje strategija poučavanja, područje okruženja za učenje i područje profesionalnog razvoja.³⁵

NAYEC dokument temelje se na šest standarda za koje se navode potrebne kompetencije za odgojitelje, koje treba stalno nadograđivati.³⁶ To su: standard razvoja djeteta i učenje u kontekstu, standard partnerstva s obitelji zajednicom, standard praćenja, dokumentiranja i procjene djeteta, standard razvojno, kulturno i jezično primjerene strategije učenja, standard znanja unutar kurikuluma te profesionalizam. Svih šest standarda su usko povezani i potrebno je naglasiti da se kod zadnjeg standarda naglašava osobni identitet stručnjaka. Naglašava se profesionalna identifikacija kao stručnjaka u polju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te razvijanje komunikacijske vještine kako bi s jedne strane pružili podršku djetetovu razvoju i

³⁴ Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj, opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje, MZOS, 2010., Zagreb.

³⁵ Kompetentni odgajatelji 21. stoljeća, ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse; <https://inskola.com/wp-content/uploads/2018/05/ISSA-KOMPETENTNI-ODGAJATELJI-21-STOLJE%C4%86A.pdf>; preuzeto 31.3.2022.

³⁶ Professional Standards and Competencies for Early Childhood Educators; https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/standards_and_competencies_ps.pdf; preuzeto 31.3.2022.

učenju, a s druge strane razvijali suradnju s roditeljima i kolegama. Uz to se navodi poznavanje i poštivanje etičkih standarda, suradničko učenje u cilju unapređivanja prakse, kritičko razmišljanje, suradnja s ostalim (su)dionicima iz raznih područja te integriranje znanja.

Na području Europske unije do sada se nije razvio zajednički kompetencijski okvir za djelatnike u području ranog i predškolskog sustava. Razlog tome je u prvom redu različitost u obrazovanju i profesionalnoj strukturi djelatnika koji rade s djecom predškolskog uzrasta. Za sada jedino postoje određene smjernice koje su nastale na osnovu istraživanja koja su provedena između dijela zemalja koja su sudjelovala.³⁷ Prema objavljenom dokumentu kompetencije odgojitelja bi se trebale razvijati kroz četiri dimenzije, i to na: pojedinačnoj razini, timskoj i institucionalnoj razini, međuinstitucionalnoj razini i na upravljačkoj razini.

Prema svim navedenim kompetencijskim okvirima vidljivo je da još uvijek ne postoji jedinstveno stajalište oko toga koje su to ključne kompetencije potrebne profesiji odgojitelja. Ono što se sigurno može zaključiti jest da se kvaliteta odgojno-obrazovne prakse stalno treba unapređivati, a odgojitelj kontinuirano razvijati svoje kompetencije.

³⁷ Competence Requirements in Early Childhood Education and Care; <https://www.researchgate.net/publication/265375997> Competence Requirements in Early Childhood Education and Care A study for the European Commission Directorate General for Education and Culture; preuzeto: 3.4.2022.

3. ODGOJITELJ: ZANIMANJE ILI PROFESIJA

S obzirom da je još uvijek ostalo otvoreno pitanje je li odgojiteljsko struka dostigla razinu profesije, ono što je do sada sigurno neosporno da je odgojiteljska struka, zanimanje koje se ima svoju višestoljetnu tradiciju. Termin *zanimanje* u *Hrvatskoj enciklopediji* je sinonim za termin *profesija*.³⁸ Između ostalog kroz tekst se navodi da: „*Zanimanje postaje profesijom kada do određenoga stupnja razvije i sistematizira sklop teorijskih znanja i tehnika za davanje određene stručne usluge.*“ Prema navedenom, može se zaključiti da *zanimanje* prethodi *profesiji* i da u ovom slučaju termin *zanimanje* predstavlja temeljnu razinu u odnosu na viši stupanj termina *profesija*. Jedan drugi pojmovnik navodi da je „*Zanimanje-skup poslova i radnih zadaća (radnih mjesta) koji su svojim sadržajem i vrstom organizacijski i tehnološki toliko srodni i međusobno povezani da ih obavlja jedan izvršitelj koji posjeduje odgovarajuća znanja, sposobnosti i vještine. U državnoj statistici zanimanje podrazumijeva posao (radno mjesto) što ga obavlja osoba radi stjecanja sredstava za život.*“³⁹

Kako je navedeno u *Hrvatskoj enciklopediji* prema stupnju društvene prepoznatljivosti zanimanja ili profesije se mogu podijeliti u tri skupine.⁴⁰ Prvu skupinu sadrže profesije koje karakterizira visok autoritet temeljen na znanju i autonomiji u donošenju odluka. Kroz navedenu skupinu se najčešće percipiraju liječnička i odvjetnička profesija. Sljedeću skupinu sadrže profesije koje su nastale kao izravan proizvod industrijalizacije. Takve profesije su vezane uz strogu podjelu rada formalne organizacije, imaju autoritet znanja, ali nešto nižu autonomiju u donošenju odluka jer presudnu funkciju u hijerarhiji ima menadžer. Treću skupinu sačinjavaju paraprofesije. U njoj su svrstani učitelji, medicinske sestre, socijalni radnici i slična zanimanja. Za paraprofesije je potrebno nešto kraće školovanje, imaju manje prepoznatljivo područje djelovanja te imaju malu autonomiju donošenju odluka.

Da bi se moglo odgovoriti na pitanje je li odgojitelj ranog i predškolskog odgoja zanimanje ili profesija, treba navesti da profesija podrazumijeva određenu društvenu moć i prepoznatljivost u javnosti, dok se profesionalno bavljenje određenom djelatnošću podrazumijeva pružanje određene usluge klijentima prema određenim normativima. S obzirom da u odgojiteljskoj struci još uvijek ne postoje elementi profesionalne etike, točnih normativa i iskazanih vrijednosti, još

³⁸ Termin „Zanimanje-profesija“; <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50537>; preuzeto: 20.8.2023.

³⁹ Termin „Zanimanje“, Poduzetnički pojmovnik, <https://www.zicer.hr/pojmovnik/>; preuzeto: 20.8.2023.

⁴⁰ Termin „Zanimanje-profesija“; <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50537>; ; preuzeto: 20.8.2023.

uvijek se može smatrati da kod navedene struke nije sazrelo razdoblje u kojem bi se ona mogla smatrati pravom profesijom ali je s druge strane, na dobrom putu da to postane.

3.1. Povijesni razvoj obrazovanja odgojitelja

Odgojiteljska struka je prošla dug put u kojem se ona u svojim počecima smatrala tek uslužnim zanimanjem u području socijalne skrbi do današnjih dana kada je to priznata struka u području ranog odgoja i obrazovanja kojem su profesionalni učesnici stekli stručno obrazovanje na visokoškolskim ustanovama. Početak institucionalnog predškolskog odgoja u Hrvatskoj se vezuje još za ustanove socijalne skrbi, odnosno domove za nezbrinutu djecu. Prva predškolska ustanova osnovana je još 1432. godine u Dubrovniku. Od tada, pa sve do druge polovice XIX. stoljeća, u predškolskim institucijama s djecom rade i djeluju redovnice. Ovim radom prevladava socijalno-karitativni oblik. U tim predškolskim ustanovama ne radi posebno stručno-pedagoški osposobljeno osoblje.⁴¹

Godine 1880. organiziran je u Zagrebu prvi institucionalni oblik obrazovanja u kojem rade osobe koje će se kasnije zvati odgojiteljicama. Djelovao je pri obrazovnoj instituciji – Učiteljskoj školi. Prvi oblici obrazovanja bili su organizirani u obliku tečajeva.⁴² Širenjem mreže predškolskih ustanova, javlja se sve veća potreba za školovanim odgojiteljicama, tj. kako su se tada nazivale „učiteljica zabavišna“. Trend većeg broja obrazovanih odgojiteljica zadržao se do tridesetih godina XX. stoljeća. Naime, tada ustanove predškolskog odgoja dobivaju naziv „dječja skloništa“. „Učiteljice“ dječjih skloništa se okupljaju u udruženja. Prvo takvo udruženje osnovano je 1934. godine u Zagrebu. Bio je to ujedno i jedan od prvih oblika statusnog uređenja profesionalne uloge odgojitelja među članovima udruženja. Osim djelovanja u Hrvatskoj članice organiziraju stručna putovanja u Prag i Beč kako bi proučavale moderne tendencije u području pedagogije predškolskog odgoja u sličnim ustanovama u Europi.⁴³

Pod utjecajem modernih tendencija u predškolskom odgoju unutar udruženja izrasta ideja iz koje se 1939. godine osniva „Škola za učiteljice dječjih skloništa“ u selu Rude, blizu Samobora, u kojoj je obrazovanje organizirano kroz dvije pedagoške godine. Ovakav oblik obrazovanja

⁴¹ Mendeš, B. (2010). Povijesni razvoj sustava obrazovanja odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj, *Školski vjesnik*, br. 59., str. 204.

⁴² Mendeš, B. (2010). Povijesni razvoj sustava obrazovanja odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj, *Školski vjesnik*, br. 59., str. 204.

⁴³ Mendeš, B. (2010). Povijesni razvoj sustava obrazovanja odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj, *Školski vjesnik*, br. 59., str. 205.

traje sve do kraja II. svjetskog rata.⁴⁴ Nakon II. svjetskog rata, suočena sa sve većom potrebom zbrinjavanja predškolske djece bez roditelja i naglom industrijalizacijom, Ministarstvo socijalne politike otvara Socijalno-pedagošku školu u Zagrebu 1945. godine, koja je sljedeće godine preimenovana u „Školu za odgajatelje“, gdje se obrazovanje za struku odgojitelja također provodi u obliku tečaja. Tečajevi su organizirani na više razina i posebno se provode za ekonomsko i administrativno osoblje. U početku takvi tečajevi traju tek mjesec dana, da bi se kasnije produžavali na šest mjeseci, a za ono osoblje koje nema potrebnu školsku kvalifikaciju, organiziraju se tečajevi koji traju osam mjeseci.⁴⁵

Godine 1949. opet se otvara „Škola za odgajatelje predškolske djece“, kao srednjoškolsko obrazovanje koje traje četiri godine. Takav oblik obrazovanja traje do sedamdesetih godina XX. stoljeća, kada se uz zadržavanje srednjoškolskog obrazovanja uvodi i dvogodišnja studijska izobrazba na visokoškolskim ustanovama za „odgajatelja predškolske djece“.

Tek od devedesetih godina dvadesetog stoljeća dolazi do izmjena, te se izobrazba za „odgojitelje predškolske djece“ produžava na tri godine studiranja, da bi se uvođenjem Bolonjskog procesa studijski program reformirao na model tri godine preddiplomske razine i još dvije godine diplomske razine, koja još nije uvjet za rad u predškolskim ustanovama.

Navedeni način obrazovanja odgojitelja upućuje na razvoj struke. Za to se vrijeme mogu prepoznati razdoblja u kojima je struka profesionalno prosperirala, kao i periodi u kojima je stagnirala.

Ako se prati razvoj odgojiteljske struke i njeno poimanje u današnjem vremenu, može se zaključiti da je odgojiteljska profesija uvijek bila smještena negdje na granici između socijalne skrbi i obrazovanja. Tu su razdiobu pratile i promjene sustava upravljanja. Rani i predškolski odgoj tek je sedamdesetih godina XX. stoljeća prešao iz nadležnosti sustava zdravstvene i socijalne skrbi u sustav odgoja i obrazovanja. Ukoliko gledamo osnovne postulate profesije, odgojiteljsko zvanje još uvijek nije razvilo ključne elemente koje neko zanimanje čine profesijom. Odgojitelji još nemaju dovoljno jasno definiranu bazu znanja, tako da se često nailazi na uplitanje nestručnjaka u profesionalne nadležnosti. S druge strane, bez obzira na to što su u raznim vremenskim razdobljima osnivali strukovne udruge, one su djelovale uglavnom

⁴⁴ Mendeš, B. (2010). Povijesni razvoj sustava obrazovanja odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj, *Školski vjesnik*, br. 59., str. 206.

⁴⁵ Mendeš, B. (2010). Povijesni razvoj sustava obrazovanja odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj, *Školski vjesnik*, br. 59., str. 206.

lokalno i nisu obuhvaćale sve odgojitelje na teritoriju Republike Hrvatske.⁴⁶ Danas također na području Hrvatske djeluje nekoliko strukovnih udruženja, međutim ne postoji zajednička asocijacija, klaster ili komora koja bi se brinula o pitanjima struke i licenciranja, niti je donesen nekakav zajednički etički kodeks.

Sam naziv struke se kroz razna razdoblja mijenjao, tako da i danas ostaje nejasno tko su odgojitelji, baš kao što se ponekad brkaju termini *odgajatelja* i *odgojitelja*. Termin *odgajatelj* koji se više ne koristi, dolazi od nesvršenog glagola *odgajati*, a u službenoj upotrebi je bio do 90-ih godina XX. stoljeća. Od tada se uvriježio i službeni termin *odgojitelj* kao svršeni glagol koji se izvodi i djelatnosti onoga koji odgaja.

Osim toga, sam naziv odgojitelj upućuje na to da se ta osoba bavi samo odgojem. Međutim, ako gledamo suvremene tendencije u odgoju i obrazovanju, onda moramo sagledati da je svako dijete jedinstveno biće koje se razvija i sukladno tome u ranom i predškolskom odgoju usvaja i određena primarna znanja. Ta su znanja toliko važna da je UNICEF, kao specijalizirana agencija Ujedinjenih naroda za djecu, provodila kampanju pod motom Prve tri su najvažnije⁴⁷. Prema tome, u suvremenom svijetu se uz formalno obrazovanje sve više afirmira neformalno obrazovanje i informalno učenje. Djeca u svojoj predškolskoj dobi, prije polaska u školu, razvijaju vrlo značajna znanja i vještine na temelju kojih nauče hodati, zadovoljavati temeljne fiziološke potrebe, sporazumijevati se na materinskom jeziku, razvijaju temelje svoje ličnosti i druge važne osobine koje ih prate cjelokupni život. U tom pogledu, u predškolskim ustanovama ne samo da se odgajaju i socijaliziraju, nego stječu i vrlo važno obrazovanje koje je u temeljima njihovog kasnijeg razvoja. Kako se obrazovanje temeljno odnosi na učiteljsku struku, onda su odgojitelji zakinuti za jedan dio priznavanja djelovanja unutar struke. U engleskom govornom području odgojitelji se često nazivaju: „*pre-school*“, „*pre-primary*“, „*kindergarten*“, „*early childhood teacher*“ ili „*early-years educators*“.⁴⁸

Osim toga, rani i predškolski odgoj u Republici Hrvatskoj još uvijek ne pripada obveznom dijelu sustava odgoja i obrazovanja, osim predškolskog programa djece pred ulazak u školu

⁴⁶ U registru Udruga RH nalazi se nekoliko udruga odgojitelja predškolske djece. S obzirom da ne postoji zajednička platforma u kojoj bi se vidjele aktivnosti svih udruga odgojitelja, podatak o strukovnim udrugama autorica ovog završnog rada dobila je privatnim kanalima. Na području RH aktivne su udruge u Čakovcu, Dubrovniku, Rijeci, Slavonskom Brodu, Vukovaru, Zadru i Zagrebu. Tek posljednjih godinu dana osnovana je udruga odgojitelja predškolske djece „Sidro“ koja dobrovoljno učlanjuje i javno djeluje na cijelom području RH.

⁴⁷ Rani razvoj djece: Prve godine su jednokratni prozor mogućnosti za svako dijete, <https://www.unicef.org/croatia/rani-razvoj-djece>; preuzeto: 29.3.2022.

⁴⁸ *ET2020 Working Group – Early Childhood Education and Care – How to Recruit, Train and Motivate well-qualified staff*, European Commission, 2021.; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47ba3c3a-6789-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en/format>; preuzeto: 16.10.2021.

kroz obvezni dio pohađanja od 250 sati⁴⁹, tzv. Mala škola, te se na taj način umanjuje njegova važnost i valorizacija. S druge strane, u nekim Europskim zemljama, predškolski odgoj je integrirano u cjelokupni obavezni sustav odgoja i obrazovanja. Europske zemlje koje su prihvatile takav model su: Bugarska, Cipar, Grčka, Latvija, Luksemburg, Poljska, Rumunjska.⁵⁰ S obzirom da je lokalna uprava osnivač predškolskih ustanova, osniva ih u prvom redu u svrhu pomoći smještaja i skrbi djece dok su roditelji na svojim radnim mjestima. Time je kroz širu javnost umanjeno značaj prezentacije predškolski ustanova kao obrazovnih ustanova, a ne samo odgojnih.

3.2. Pregled pravnog reguliranja odgojiteljske struke

Profesija Odgojitelj ranog i predškolskog odgoja spada među regulirane profesije, čime je usklađena s regulativom Europske unije.⁵¹ Danas je odgojiteljska struka je regulirana kroz zakonske akte, međutim prvi početci legislative struke nakon Drugog svjetskog rata kroz pravne dokumente počinju 1957. godine.⁵² U tom razdoblju tadašnja Komisija za reformu školstava izrađuje prvi elaborat „Prijedlog sistema obrazovanja i odgoja u FNRJ“. U tom dokumentu je svoj dio imao i predškolski odgoj koji je bio dio školskog sustava. Sljedeće godine je po prvi put ozakonjena njegova djelatnost kroz usvajanje Savezne narodne skupštine u Beogradu 1958. godine. Tim činom predškolski odgoj je uključen u odgojno-obrazovni sustav. U dokumentu je područje predškolskog odgoja obrađeno kroz četiri područja djelovanja, a to su : Značaj predškolskog odgoja, Cilj odgoja u predškolskoj dobi, Ustanove za odgoj djece predškolskog uzrasta i na kraju, Odgovornost narodne vlasti i društvenih organizacija za razvoj odgojnih ustanova za predškolski uzrast. Iste godine, u sklopu Općeg zakona o školstvu uneseni su i dijelovi zakona koji se odnose na područje predškolskog odgoja u kojima je naznačeno da predškolske ustanove uključuju populaciju djece od treće do sedme godine života.

Kroz novi ustavni dokument, donesenim 1963. godine, preciznije se određuje djelatnost odgoja i obrazovanja. Godine 1966. donesen je novi Zakon o dječjim vrtićima kojim su pobliže definirani cilj, zadaci, karakter, ustrojstvo, rukovođenje i nadzor nad dječjim vrtićima. Sljedeće

⁴⁹ Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_107_2081.html; preuzeto: 16.10.2021.

⁵⁰ Moss, P. Sustav ustanova ranog odgoja i obrazovanja u Europi, <https://hrcak.srce.hr/file/213907>; preuzeto: 20.8. 2023.

⁵¹ Baza reguliranih profesija u RH- Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Predškolski odgoj i obrazovanje, <http://reguliraneprofesije.azvo.hr/hr/profesije/?profession=442>; preuzeto: 21.8.2023.

⁵² Mendeš, B.: (2020), Prema suvremenom dječjem vrtiću, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 299.-421.

godine (1967) po prvi put se donosi eksperimentalni program odgojno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama. Taj program je 1971. godine postao službenim programom za sve dječje vrtiće na području RH. Imao je oblik akademski-strukturiranog predškolskog programa i njegov primarni cilj je bio pripremiti dijete za polazak u osnovnu školu. S obzirom na izuzetno značajnu tendenciju školarizacije, u kojem su metode i oblici rada bili preneseni iz škola javila se potreba reformiranja predškolskog sustava. S druge strane, jakom industrijalizacijom također je bilo potrebno potaknuti veći upis djece mlađeg uzrasta u predškolske ustanove. Godine 1974. donesen je Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolskog uzrasta u SR Hrvatskoj. Dalje, Zakonom o odgoju i osnovnom obrazovanju iz 1980. godine, utvrđeno je da je odgoj i osnovno obrazovanje dio jedinstvenog odgojno-obrazovnog sustava, a sastojao se od predškolskog odgoja, odgoja i obaveznog osnovnog obrazovanja kao i drugih oblika odgoja i obrazovanja djece i omladine, opismenjavanja i osnovnog obrazovanja odraslih. Navedenim Zakonom je djelatnost predškolskog odgoja integrirana u djelatnost institucijskog odgoja i osnovnog obrazovanja. Ono što je novina u odnosu na prijašnje donesene zakone, odnosi se na uključivanje i dječjih jaslica u predškolski odgoj. Po prvi puta im je priznat odgojni karakter, a ne samo skrb i njega. Ono što je značaj spomenutog dokumenta odnosi na to da je po prvi put predškolski odgoj, koji počinje od djetetovog uključivanja u jaslice u prvoj godini života, postao povezan s ostalim razinama odgojno-obrazovnog sustava. Sljedeća izmjena zakona uslijedila je 1980. godine kada je donesen osuvremenjen Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolskog uzrasta u SR Hrvatskoj. Nedugo nakon izglasavanja spomenutog Zakona, donesen je dokument o Osnovama programa rada s djecom predškolskog uzrasta 1983. godine. Navedeni dokument je bio na snazi sve do 1991. godine kada je donesen novi Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolske dobi. Novi odgojno-obrazovni sustav zadržao je osnovnu koncepciju iz prethodnih razdoblja. Isto to se odnosi i na predškolski odgoj. S obzirom na vremensko razdoblje i geopolitičke promjene koje su se dogodile i nove društvene okolnosti, predškolski sustav je moderniziran i osuvremenjen. Po prvi put je Zakonom omogućeno da osnivači predškolskih ustanova mogu biti privatne osobe, udruge i vjerske zajednice. Osim toga, od tog razdoblja, javljaju se i alternativni vrtići (Waldorf, Montessori, Agazzi) ili su neki državni vrtići u svoj rad unijeli elemente programa alternativnih vrtića. Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi iz 1997. godine isključivo se odnosi na područje predškolstva i on je usklađen sa Konvencijom UN o pravima djeteta iz 1989. godine. Nakon toga je slijedila sljedeća izmjena Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi 1997. godine. Novi Zakon je dopunjen člancima koji su tek djelomično spomenuti u prijašnjim dokumentima koji se vezuju za predškolski odgoj, a to su

osnivanje i početak rada vrtića, programi dječjeg vrtića, stručni radnici, upravljanje dječjim vrtićem, sindikalno organiziranje, nadzor, prestanak rada dječjeg vrtića, financiranje, dokumentacija. Navedeni Zakon još uvijek je na snazi za područje predškolskog odgoja. Na njemu su se u međuvremenu do danas desile neke izmjene, ali njegova osnova je još uvijek ista i na snazi. Ono što je novina novog Zakona je da je njime definirana dob korisnika. Najniža dob za ulazak djece u predškolski sustav spušta se sa navršene godine dana na šest mjeseci. Isto tako je navedeno da odgojno-obrazovni rad za tako malu dob djece izvode stručni radnici odgojitelji sa završenom višom stručnom spremom.

Sljedeća djelomična izmjena Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi desila se 2013. godine. Njime se uređuje predškolski odgoj i obrazovanje i skrb o djeci predškolske dobi od prve godine života do polaska u školu. Najznačajnija novina donesenim Zakonom po prvi put navodi potrebnu stručnu spremu za obavljanje poslova odgojitelja predškolske djece.

U članku broj 24. Zakona (NN 94/2013) definirani su djelatnici dječjeg vrtića:

„(1) U dječjem vrtiću na poslovima njege, odgoja i obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite te skrbi o djeci rade sljedeći odgojno-obrazovni radnici: odgojitelj i stručni suradnik (pedagog, psiholog, logoped i rehabilitator) te medicinska sestra kao zdravstvena voditeljica.

(2) Osim odgojno-obrazovnih radnika iz stavka 1. ovoga članka, u dječjim vrtićima rade i druge osobe koje obavljaju administrativno-tehničke i pomoćne poslove (u daljnjem tekstu: ostali radnici).

(3) Odgojno-obrazovni radnici u dječjem vrtiću moraju imati odgovarajuću vrstu i razinu obrazovanja, položen ispit te utvrđenu zdravstvenu sposobnost za obavljanje poslova iz stavka 1. ovoga članka.

(4) Poslove odgojitelja djece od navršenih šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu može obavljati osoba koja je završila preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij odgovarajuće vrste, odnosno studij odgovarajuće vrste kojim je stečena viša stručna sprema u skladu s ranijim propisima, kao i osoba koja je završila sveučilišni diplomski studij ili specijalistički studij odgovarajuće vrste.“⁵³

⁵³ Zakon o izmjenama i dopunama zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_07_94_2130.html; preuzeto:15.10.2021.

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (NN 63/2008. od 2. lipnja 2008. godine), drugi temeljni dokument za rani i predškolski odgoj, u članku 26. navodi tko su odgojitelji i opisuje djelokrug njihova rada:

„(1) U dječjem vrtiću neposredne zadaće odgoja i naobrazbe predškolske djece od navršenih šest mjeseci do polaska u osnovnu školu provode odgojitelji.

(2) Odgojitelj je stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini. On pravodobno planira, programira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima. Prikuplja, izrađuje i održava sredstva za rad s djecom te vodi brigu o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za izvođenje različitih aktivnosti. Radi na zadovoljenju svakidašnjih potreba djece i njihovih razvojnih zadaća te potiče razvoj svakoga djeteta prema njegovim sposobnostima. Vodi dokumentaciju o djeci i radu te zadovoljava stručne zahtjeve u organizaciji i unapređenju odgojno-obrazovnog procesa. Surađuje s roditeljima, stručnjacima i stručnim timom u dječjem vrtiću kao i s ostalim sudionicima u odgoju i naobrazbi djece predškolske dobi u lokalnoj zajednici. Odgovoran je za provedbu programa rada s djecom kao i za opremu i didaktička sredstva kojima se koristi u radu.“⁵⁴

Iako se prvi počeci organizacije institucionalnog predškolskog odgoja od sredine 15. stoljeća više vezuju za socijalne ustanove, nakon Drugog svjetskog rata to se značajno mijenja. Kratkim pregledom zakonskih odredbi kroz zadnji sedamdeset godina vidljiv značajan razvoj predškolskog odgoja i ujedno briga društva za to područje. Suvremenim shvaćanjem ranog djetinjstva i njegovog unaprjeđenja mijenja se njegovo obilježje te tako iz područja socijalne skrbi prelazi u područje odgoja i obrazovanja. Njegov razvoj prate i usklađuju doneseni zakoni koji uvažavaju sve društvene promjene i znanstvene doprinose iz tog područja te svoje odredbe usklađuju sa suvremenim potrebama predškolskog odgoja.

3.3. Obrazovanje odgojitelja

U skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (2022) i Državnog pedagoškog standarda (2008), odgojitelji su stručno osposobljene osobe koje provode odgojno-obrazovni

⁵⁴ Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html; preuzeto:15.10.2021.

proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini.⁵⁵ U skladu sa navedenim dokumentima, temeljne zadaće odgojitelja su: pravodobno planiranje, programiranje i vrednovanje odgojno-obrazovnog rada u dogovorenim razdobljima. „*Odgovitelj prikuplja, izrađuje održava sredstva za rad s djecom te vodi brigu o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za izvođenje različitih aktivnosti. Radi na zadovoljenju svakidašnjih potreba djece i njihovih razvojnih zadaća te potiče razvoj svakog djeteta prema njegovim sposobnostima. Vodi dokumentaciju o djeci i radu te zadovoljava stručne zahtjeve u organizaciju i unapređenju odgojno-obrazovnog procesa. Suraduje s roditeljima, stručnjacima i stručnim timom u dječjem vrtiću, kao i s ostalim sudionicima u odgoju i naobrazbi djece predškolske dobi u lokalnoj zajednici. Odgovoran je za provedbu programa rada s djecom, kao i za opremu i didaktička sredstva kojima se koristi u radu.*“⁵⁶

Prema Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije, odgojitelj je osoba koja je odgovorna za poučavanje i učenje, isto tako, ostvaruje poticajno okruženje za učenje, pokazuje osjetljivost za potrebe djece na osnovu njihovih individualnih potreba. Odgojitelj za ostvarenje navedenih zadataka posjeduje kompetencije kojima potiču svako dijete za dostizanje visoka obrazovna postignuća kao temelj ostvarenja životnih i profesionalnih potencijala. Da bi se navedena očekivanja mogla ostvariti, odgojitelji trebaju imati vrlo dobro strukturirano temeljno obrazovanje.

Prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju, poslove odgojitelj djece od navršenih šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu može obavljati osoba koja je završila studij odgovarajuće vrste za rad na radnom mjestu odgojitelja, a to su: preddiplomski sveučilišni studij, preddiplomski stručni studij, studij kojim je stečena viša stručna smjena u skladu sa ranijim propisima, diplomski sveučilišni studij, specijalistički diplomski stručni studij.⁵⁷

S obzirom da odgoj i obrazovanje prati društvene promjene, neophodno je stalno raditi na osuvremenjivanju inicijalnog obrazovanja odgojitelja. Jedino na takva način će cjelokupni predškolski odgoj ići u korak s vremenom. Odgojitelji, uz učitelje razredne nastave, se obrazuju za buduće zanimanje na Učiteljskim fakultetima ili zasebnim Odjelima na integriranim Sveučilištima. Do danas su na sedam Sveučilišta u Republici Hrvatskoj osnovane posebne

⁵⁵ Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>; preuzeto: 23.8.2023.

⁵⁶ Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html; preuzeto: 15.10.2021.

⁵⁷ Vrste studija preuzete su iz Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju. U međuvremenu došlo je do promjene naziva studija pa se tako preddiplomski studiji sada nazivaju prijediplomski studij.

ustrojbene jedinice za studiranje ranog i predškolskog odgoja. Na svih sedam odgojiteljski studiji postoje na prijediplomskoj i diplomskoj razini.⁵⁸

Bolonjska deklaracija dovela je do promjene u načinu studiranja cijelog područja visokog školstva.⁵⁹ Programi prema dosadašnjim načinima studiranja su se reformirali i osuvremenili, a sve s ciljem zajedničkog usklađivanja većine studijskih programa sa studijima u Europskoj uniji. Prema novom modelu studiranja studijski programi su prešli na model tri godine prijediplomskog studijskog obrazovanja, nakon toga slijedi još dvije godine diplomska razina studijskog obrazovanja.⁶⁰

Odgoviteljski studij je također reformiran na način da je prešao iz razine stručnog studija na razinu sveučilišnog studija, čime se u pogledu ECTS bodovnog opterećenja studenata izjednačio sa svim ostalim studijima nastavničke profesije. Izmjena i osuvremenjivanje iz stručnog u sveučilišni prijediplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja temelji se na društvenim gibanjima i izazovima na početku 21. stoljeća. Još jedan razlog promjeni načina studiranja i prilici reformi studija ogleda se na rezultatima provedenih akcijskih istraživanja prema kojim se dosadašnji tradicionalni pristup inicijalnom obrazovanju odgojitelja temeljio na transmisivskom pristupu, dok suvremeni pristup, transakcijski i transformacijski pristup, potiče način učenja odgojitelja kao reflektivnog praktičara.⁶¹ Reformiranim programom prijediplomskog sveučilišnog studija namjera je obrazovati i osposobiti studente za raznovrsne profesionalne uloge odgojitelja predškolske djece. Završetkom sveučilišnog prijediplomskog studija student stječe kompetencije za samostalan rad u standardnim predškolskim programima u predškolskim ustanovama. Ukoliko se odluči, nakon završetka prijediplomskog studija, student može nastaviti svoje studiranje na diplomskoj razini studija čijim završetkom stječe naziv magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Promjene u načinu studiranja ranog i predškolskog odgoja rezultat su novih paradigmi i shvaćanja dječjeg razvoja koja su utemeljena na suvremenim znanstvenim zaključcima. Nove paradigme djeteta i općenito djetinjstva naglašavaju potrebu za obrazovanjem kompetentnog odgojitelja za rad sa djecom rane i predškolske dobi. Bolonjskim procesom je omogućeno

⁵⁸ Danas Odjeli djeluju na Sveučilištima u Osijeku, Puli, Rijeci, Slavonskom Brodu, Splitu, Zadru i Zagrebu.

⁵⁹ Bolonjski proces, <https://education.ec.europa.eu/hr/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process>; preuzeto: 23.8.2023.

⁶⁰ The framework of Qualifications for the European higher education area: https://ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/EHEAParis2018_Communique_AppendixIII_9527_78.pdf; preuzeto: 23.8.2023.

⁶¹ Mendeš, B. (2018) Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece, Golden marketing-tehnička knjiga, Zagreb, 274.

jačanje kompetencija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja kroz usavršavanje profesionalnih kompetencija odgojitelja što je korak naprijed prema profesionalizaciji struke.

3.4. Financiranje predškolskih ustanova

Odgojiteljima su mjesto rada predškolske ustanove kojima su prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN 57/22) u Članku 7. osnivači: jedinice lokalne uprave i područne samouprave, vjerske zajednice i druge pravne ili fizičke osobe.⁶²

Te se ustanove u potpunosti financiraju iz lokalnih proračuna i od upisnina roditelja – za razliku od osnovnih i srednjih škola koje se financiraju iz državnog proračuna. Financiranje predškolskih ustanova je regulirano Člancima 41., 42. i 43. Državnog pedagoškog standarda (NN63/2008).⁶³ Stručni djelatnici–odgojitelji se financiraju na temelju odluka lokalnih zajednica i kolektivnih ugovora, koji su bipartitno sklopljeni između osnivača i ovlaštenih predstavnika zaposlenika dječjih vrtića.⁶⁴ Za razliku od školskih ustanova, kojima je osnivač resorno Ministarstvo znanosti i obrazovanja, a financiraju se u cijelosti iz proračuna RH ili decentraliziranih proračunskih sredstava preko osnivača (osnovne škole preko općina i gradova, koji su njihovi osnivači, a srednje škole preko županija kao osnivača), roditelji djece za boravak u većini predškolskih ustanova participiraju određeni financijski iznos na temelju rješenja lokalne uprave.⁶⁵ Time su odgojno-obrazovne ustanove ranog i predškolskog odgoja stavljene u neravnomjeran položaj u odnosu na ostale odgojno-obrazovne ustanove iz vertikale odgoja i obrazovanja. Prema navedenom načinu financiranja, bez obzira na to što su financijske participacije roditelja, tj. upisnine značajno manje od ukupnog troška odgoja i obrazovanja djece u predškolskim ustanovama, nerijetka je percepcija roditelja da je iznos kojim oni participiraju ujedno i ukupna vrijednost smještaja djece u predškolske ustanove, preko čega se na određeni način percipira i vrijednost odgojiteljske profesije. Stvarno stanje je takvo da prosječna participacija roditelja iznosi od jedne četvrtine do jedne petine ekonomske cijene

⁶² Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju: <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>; preuzeto:23.8.2023.

⁶³ Državni pedagoški standard, (2008),MZOŠ, Zagreb

⁶⁴ Kolektivni ugovori – Ministarstvo znanosti i obrazovanja; <https://mzo.gov.hr/o-ministarstvu/kutak-za-djelatnike-u-znanosti-i-obrazovanju-1719/kolektivni-ugovori/rani-predškolski-odgoj-i-obrazovanje/978>; preuzeto: 15.10.2021.

⁶⁵ Financiranje predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hr/national-education-systems/croatia/financiranje-predškolskog-osnovnoskolskog-i-srednjoskolskog>; preuzeto:23.8.2023.

funkcioniranja sustava po svakom djetetu.⁶⁶ U tom pogledu, već od samog početka uspostavljanja suradnje između roditelja djece i odgojitelja stvara se predodžba da su predškolske ustanove za razliku od školskih uslužne ustanove, a njihovi djelatnici (odgojitelji) pružatelji odgojno-obrazovnih usluga za iznos koji roditelji participiraju.

⁶⁶ UNICEF- Kako do vrtića za sve? Mogućnosti financiranja sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja; <https://www.unicef.org/croatia/media/4951/file/Kako%20do%20vrti%C4%87a%20za%20sve.pdf>; preuzeto: 23.8.2023.

4. ODGOJITELJSKA PROFESIJA U ZAJEDNICI

Prema do sada navedenom koncept profesionalizacije može se promatrati kroz dvije dimenzije – vanjsku i unutarnju. Vanjska dimenzija se odnosi na društveno i pravno priznanje. Kroz ovu dimenziju obuhvaćeni su svi elementi i strategije koje pripadnici profesije koriste kako bi bili priznati u društvu. Svrha i cilj je podizanje i isticanje vrijednosti kako bi se pribavile materijalne i simboličke vrijednosti. Dok unutarnja dimenzija profesionalizacije obuhvaća organizaciju specifičnih znanja, trajni profesionalni razvoj, osobnu odgovornost, učinkovitost i dijeljenje znanja.⁶⁷

U posljednjih četrdeset godina odgojiteljsko zanimanje je u društvu pretrpjelo određeni profesionalni pad na razini stručne osposobljenosti i društvene valorizacije zanimanja. U tom razdoblju, što se kasnije osjetilo i na samoj kvaliteti djelovanja, očite su bile neusklađenosti između stručno-metodičke izobrazbe studenata i suvremenih potreba predškolskog odgoja i obrazovanja. Posljedica tog razdoblja osjećaju se još i danas u položaju i u društvenom statusu odgojiteljske (sub)profesije.

Istraživanje statusa i položaja odgojitelja i učitelja (Lučić, 2007) u kojem je sudjelovalo 69 studenata prve godine studija, od toga 18 studenata ranog i predškolskog odgoja i 51 student razredne nastave sa zadatkom u kojem su trebali rasporediti deset zanimanja za koje smatraju da imaju prikladan društveni položaj i socijalni status u hrvatskom društvu. Rezultati su pokazali da sami studenti u tih deset zanimanja na vrijednosnoj ljestvici nisu uvrstili zanimanje učitelja i odgojitelja. Kroz nastavak istraživanja studenti su također procijeniti društveni status odgojiteljskog i učiteljskog zanimanja na zasebnoj vrijednosnoj ljestvici od prvog do desetog mjesta. Dobiveni rezultati su pokazali da učiteljsko zanimanje ima prednost nad odgojiteljskim i da studenti između ta dva zanimanja smatraju da učiteljsko zanimanje ima povoljniji društveni položaj. Može se zaključiti da sami odgojitelji smatraju već na početku svog studiranja da društvo nedovoljno vrednuje njihovo zanimanje.⁶⁸

Sljedeće istraživanje sa sličnim zadatkom provedeno je sljedeće godine (Jukić, Reić-Ercegovac, 2008) u kojem je sudjelovalo 230 studentica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, od kojih su 174 studentice upisale Učiteljski studij, dok njih 56 studentica je upisalo Studij predškolskog

⁶⁷ *Teacher Training – Orientations – Professional Competencies*, Gouvernement du Québec Ministère de l'Éducation, 2001; http://www.education.gouv.qc.ca/fileadmin/site_web/documents/dpse/formation_ens_a.pdf; preuzeto: 11.11.2021.

⁶⁸ Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi, *Odgojne znanosti*, vol 9., str. 135-150.

odgoja. Cilj istraživanja je bio ispitati kako budući učitelji i odgojitelji navedenog Sveučilišta percipiraju učiteljsko odgojiteljsko zanimanje, društveni status te poželjne osobine učitelja i odgojitelja. Rezultati su pokazali da već na samom početku svojeg akademskog obrazovanja 65% studenta predškolskog odgoja smatra da je status odgojitelja dosta loš, 26% smatra da je osrednji, a tek samo 9% da je bolji nego ikad prije.⁶⁹

U sljedećem istraživanju (Vujičić, Boneta i Ivković; 2015) sa također sličnim istraživačkim pitanjem sudjelovalo je 270 odgojitelja. Cilj istraživanja je bio ispitati percepciju odgojitelja o društvenom statusu svoje profesije i razinu motivacije za profesionalni razvoj te utvrditi postoje li povezanost između stavova odgojitelja o percepciji svoje profesije u društvu i motiviranosti za profesionalni rad. Većina ispitanika, njih 95,2%, složila se s tvrdnjom da obavlja posao od društvene važnosti. Tek jedan mali broj njih, odnosno 8,1%, složilo se s činjenicom da državna uprava cijeni njihovu profesiju. Prema svemu navedenom, istraživanjem se potvrdilo da odgojitelji nisu zadovoljni percepcijom svoje profesije u društvu. S druge strane, istraživanje je potvrdilo da su odgojitelji svjesni važnosti profesionalnog razvoja. Zaključak istraživanja je potvrdio da su zanimanja koje zahtijevaju akademsko obrazovanje, a s druge strane, imaju niži društveni ugled, svjesne važnosti dodatnog obrazovanja.⁷⁰

Ukoliko bi odgojiteljsku (sub)struku uspoređivali s učiteljskom, onda odgojitelji kako u profesionalnoj tako i u društvenoj zajednici nemaju još uvijek isti status. Završetkom institucionalnog obrazovanja na diplomskoj razini na Učiteljskim fakultetima ili Odsjecima obje struke (učiteljska i odgojiteljska) u startu imaju drugačiji profesionalni odnos, iako im je formalni dio obrazovanja sličan. Odgojitelji još uvijek u svom budućem djelovanju spadaju u red neobveznog dijela odgoja i obrazovanja, dok učitelji pripadaju obveznom. Osnivači predškolskih ustanova su u velikoj većini lokalna zajednica, te je daljnji profesionalni razvoj struke u velikoj mjeri u administrativnom dijelu vezan i ovisan o lokalnoj upravi i samoupravi s velikim razlikama koje u tom pogledu imamo u Hrvatskoj. U tom dijelu se pojavljuju i velike razlike u statusu koje proizlaze iz različitih kolektivnih ugovora sklopljenih s različitim jedinicama lokalne samouprave: od zasnivanja radnog odnosa i ugovora o radu, preko materijalnih naknada, načina i oblika napredovanja u struci, radnih uvjeta, kao i svega ostaloga vezano za prava i obveze koji se ponekad i jako razlikuju od jedne do druge lokalne zajednice.

⁶⁹ Jukić, T., Reić-Ercegovac, I. (2008). Zanimanje učitelja iz perspektive studenata, *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 2008, Vol. 3,2 No. 6.

⁷⁰ Vujičić, L., Boneta, Ž., Ivković, Ž. (2014), Društveni status i profesionalni razvoj profesije odgojitelja rane i predškolske dobi, *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 17 No. Sp.Ed.1, 2015. <https://hrcak.srce.hr/clanak/202939>; preuzeto: 24.8.2023.

Vrlo je čest slučaj da odredbe iz dijela radnih prava nisu iste u različitim dijelovima Republike Hrvatske i razlikuju se od jedne lokalne uprave do druge. Samo se službeni dio zakona, podzakonskih akata i ostalih obvezujućih propisa (Zakon o ustanovama⁷¹, Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju⁷², Državni pedagoški standard⁷³, Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje⁷⁴) odnosi na predškolski odgoj u cjelini, jednako za sve ustanove na cijelom području Republike Hrvatske. Međutim, u stvarnosti su razlike među ustanovama, njihovim standardima i uvjetima rada, puno veće nego što je to među osnovnim i srednjim školama, kao i visokom obrazovanju.⁷⁵

S druge strane, učitelji razredne nastave svoj profesionalni put u najvećoj mjeri nastavljaju u osnovnim školama, kojima je formalni osnivač također lokalna uprava i samouprava. Međutim, kako osnovne škole spadaju u obvezni dio odgoja i obrazovanja u kojem je cijeli sustav rada i upravljanja uređen na državnoj razini, za sve odgojno-obrazovne institucije postoje ujednačeni uvjeti rada. Sve odredbe zakona, pravilnika i materijalna prava učitelja razredne nastave uređuju se i financiraju iz centralnog mjesta–resornog Ministarstva.

I jednima i drugima, formalni dio obrazovanja predstavlja tek „ulaznicu“ za rad u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Tijekom institucionalnog obrazovanja odgojitelja još uvijek postoji manjak praktičnoga rad i nedostatak osobnog djelovanje i profiliranja, što bi vjerojatno dovelo do selekcije i posljedično do bolje profesionalizacije odgojiteljskog kadra.

Napredovanje odgojitelja uređeno je Pravilnikom o načinu i uvjetima napredovanja u struci i promicanju u položajna zvanja odgojitelja i stručnih suradnika u dječjim vrtićima.⁷⁶ Za organiziranje, izvođenje i valorizaciju stručnih usavršavanja odgojitelja zaduženi su u prvom redu Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Agencija za odgoj i obrazovanje. Agencija za odgoj

⁷¹ Zakon o izmjenama i dopunama zakona o ustanovama; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_127_2562.html; preuzeto: 22.11.2021.

⁷² Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_152.html; preuzeto: 22.11.2021.

⁷³ Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html; preuzeto: 22.11.2021.

⁷⁴ Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanja; <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>; preuzeto: 22.11.2021.

⁷⁵ Matković, T., Ostojić, J., Lucić, M., Jaklin, K., Ivšić, I. (2020) Raditi u dječjim vrtićima: rezultati istraživanja uvjeta rada u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, Sindikat obrazovanja, medija i kulture-SOMK, <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/932/1/Raditi%20u%20odje%C4%8Djim%20vrti%C4%87ima.pdf>; preuzeto:24.8.2023.

⁷⁶ Pravilnik o načinu i uvjetima napredovanja u struci i promicanju u položajna zvanja odgojitelja i stručnih suradnika u dječjim vrtićima; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_12_133_1926.html; preuzeto: 23.11.2021.

i obrazovanje nadležna je, između ostalih poslova, organizirati i provoditi trajni profesionalni razvoj, tj. stručna usavršavanja. Prema Pravilniku o načinima i uvjetima napredovanja u struci i promicanju u položajna zvanja odgojiteljima i stručnih suradnika u dječjim vrtićima za napredovanje i priznavanje usavršavanja najviše valoriziraju usavršavanja koja su u organizaciji Ministarstva znanosti i obrazovanja te Agencije za odgoj i obrazovanje. Ostala usavršavanja se zanemaruju, kao na primjer usavršavanja preko platforme eTwinning ili GLOBE. Odgojitelji su većinom snažnije motivirani za sudjelovanje upravo na njima jer su ona životnija, za unaprjeđenje rada u predškolskim ustanovama u pravilu značajnija od „službenih“ usavršavanja.

Analizom arhive popisa stručnih usavršavanja na web stranici Agencije za odgoj i obrazovanje vidljiv je disbalans u broju ponuđenih stručnih usavršavanja te isto tako izbor tema za odgojitelje između većih regionalnih središta. Pregledom arhive najveći broj usavršavanja za odgojitelje je organiziran na području Zagreba i Zagrebačke regije, zatim slijedi područje Rijeke i Riječke regije zajedno sa Istrom. Najmanji broj usavršavanja je organiziran na području Osijeka zajedno sa područjem Slavonije te Splita i cijelim područjem Dalmacije.⁷⁷ S obzirom da je tema rada vezana za lokalnu zajednicu pregledom arhive Zadarske regije od 2012. godine pa do 2020. održalo tek 29 stručnih usavršavanja. Najviše usavršavanje je organizirano 2013. godine, njih sedam, zatim prema broju slijedi 2015. i 2017. godina sa pet stručnih usavršavanja. U svim ostalim godinama je bilo organizirano znatno manje stručnih susreta. U 2020. godini tek dva usavršavanja. Što se tiče zastupljenih tema, u najvećem broju su zastupljene teme koje se ponavljaju kroz više godina kao što je to npr. „Stručno-metodička priprema za polaganje stručnog ispita“. Nakon toga slijede teme vezane za rad i integraciju djece sa teškoćama u redovite skupine predškolskih ustanova te teme vezane za pisanje pedagoške dokumentacije.⁷⁸ Pregledom ponuđenih tema i brojem organiziranih usavršavanja odgojitelji su nedovoljno motivirani za praćenje razvoja i usavršavanje u struci, što se odražava na manji broj odgojitelja koji dostižu razinu odgojitelja-mentora i viših stupnjeva. Osim toga, Agencija za odgoj i obrazovanje provodi svoja usavršavanja za vrijeme radnog vremena vrtića, što otežava uključivanje većeg broja odgojitelja. Kako se za prisustvo na usavršavanjima ili na radionicama u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje izdaju potvrđnice, u tom slučaju brojni

⁷⁷ Agencija za odgoj i obrazovanje; Arhiva stručnih skupova: <https://www.azoo.hr/profesionalni-razvoj/arhiva-strucnih-skupova/page/2/?pojam&kategorija=256>; preuzeto: 21.9.2023. (Autorica rada je pregledala dostupnu arhivu od 2012.-2020.godine, isto tako popis središta i regija je napravljen prema središnjici i podružnicama navedene ustanove.)

⁷⁸ Agencija za odgoj i obrazovanje; Arhiva stručnih skupova: <https://www.azoo.hr/profesionalni-razvoj/arhiva-strucnih-skupova/?pojam=Zadar&kategorija=256>; preuzeto: 21.9.2023.

odgojitelji ostaju zakinuti za priliku dobivanja formalne potvrde koju će moći priložiti u sklopu svog profesionalnog portfolija.

Agencija za mobilnost i programe EU⁷⁹ je također jedna od državnih agencija. *eTwinning* platforma je integralni dio Agencije za mobilnost i programe EU, u kojoj su također registrirani brojni odgojitelji iz skoro svih dijelova RH. U sklopu brojnih aktivnosti, također se provode brojne edukacije i radionice, webinar, koje se organiziraju na temelju ispitivanja potreba i evaluacija s prošlih usavršavanja i to nakon radnog vremena, kada je to optimalno za praćenje. Međutim, resorno ministarstvo u službenim pravilnicima za područje predškolskog odgoja još uvijek nije valoriziralo sudjelovanja u usavršavanjima koje provodi Agencija za mobilnost i programe EU.

U posljednje tri godine, zahvaljujući lakšoj dostupnosti digitalnih alata, razvilo se „edukacijsko tržište“ koje nije povezano s državnim institucijama, te je omogućena lakša dostupnost usavršavanja. Isto tako se postavlja pitanje kvalitete sadržaja ponuđenih oblika edukacija i financijskog opterećenja za sudjelovanje. Kako se na većina edukacija podjednako pozivaju i odgojitelji i roditelji djece, postavlja se pitanje vrednovanja sadržaja koji se prezentira, te isto tako profesionalnog odnosa prema struci. Treba naglasiti da još uvijek takvi oblici usavršavanja nisu priznati pravilnikom o napredovanju za stjecanje višeg zvanja, pa odgojitelji u njima sudjeluju prije svega na temelju intrinzične motivacije.

U posljednjih pola godine zbog izostanka bilo kakvog sustavnog rada s odgojiteljima od strane Agencije za odgoj i obrazovanje, ujedinjavaju se predstavnici odgojno-obrazovne struke te otvaraju se *on-line* portali, koji se financiraju isključivo od uplata sudionika usavršavanja, na ekonomskim temeljima, pri čemu nude i različitu literaturu (praktične priručnike za rad).⁸⁰

Obzirom da lokalna uprava u cijelosti financira plaće i sve dodatke odgojitelja u skladu s kolektivnim ugovorima, te se stjecanje statusa mentora i viših stupnjeva minimalno financijski valoriziraju, djelatnici u vrtićima nisu stimulirani za napredovanje i razvoj profesionalnih kompetencija koje bi bilo prepoznato u njihovom radu i društvu u cjelini. Posebno je to izraženo u području Dalmacije.⁸¹ S druge strane, učiteljima razredne nastave podjednako se priznaju usavršavanja koja organizira Agencija za odgoj i obrazovanje, a isto kako i ostali oblici usavršavanja (*eTwinning*, *Globe* program, usavršavanja u organizaciji većih izdavačkih kuća ili

⁷⁹ Agencija za mobilnost i programe EU, <https://www.mobilnost.hr/>; preuzeto 26.3.2022.

⁸⁰ Portal Koho-pedagogija, <https://www.kohopedagogija.com/>; 18.12.2021.

⁸¹ Izvor podataka su najave promocije za zvanje mentora, koje objavljuje Agencija za odgoj i obrazovanje u zadnjih pet godina.

digitalnih platformi kao što su: Školska knjiga, Profil, Alfa, *Microsoft Edu Centar* ili projekt npr. Webučionica). Sva usavršavanja su integrirana u sustav EMA⁸², odnosno kroz centralnu digitalnu platformu se evidentiraju svi oblici usavršavanja unutar školskog sustava. Platforma je isključivo namijenjena učiteljima razredne nastave, predmetnim nastavnicima, knjižničarima i odgajateljima u učeničkim domovima te djeluje unutar zatvorenog sustava.

Nadalje, ako bi uspoređivali pravilnike o napredovanju između odgojitelja i učitelja, onda se ne bi trebao zanemariti podatak da je Pravilnik o napredovanju učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja u osnovnim i srednjim školama i učeničkim domovima⁸³ izmijenjen 2019. godine i na osnovu njega omogućeno je objavljivanje Javnog poziva učiteljima, nastavnicima, ravnateljima u osnovnim i srednjim školama i odgajateljima u učeničkim domovima, u kojem će se poticati i financijski nagrađivati izvrsnost u radu i djelovanju.⁸⁴ U Javnom pozivu Ministarstva znanosti i obrazovanja jedino nisu obuhvaćeni odgojitelji ranog i predškolskog odgoja. Treba još naglasiti da *Pravilnik o načinu i uvjetima napredovanja u struci i promicanju u položajna zvanja odgojitelja i stručnih suradnika u dječjim vrtićima...*⁸⁵ posljednji put je izmijenjen 2005. godine, pri čemu su te izmjene bile tek neznatne i odnosile su se na tehničke pojedinosti vezano za terminologiju, dok su svi ostali temeljni dokumenti još iz 1997. godine.

Uzme li se u obzir usporedba naslova između Pravilnika o napredovanju odgojitelja i Javnog poziva za učitelje, nastavnike, ravnatelje i odgajatelje u učeničkim domovima, često je dolazilo do terminoloških nejasnoća, jer se prvi dio naslova javnog poziva odnosi na odgojno-obrazovne djelatnike u cijeloj vertikali obrazovanja, dok za dio koji se odnosi na odgojitelje i odgajatelje često dolazi do nesporazuma. Ukoliko bi izuzeli iz usporedbe službene pravilnike Ministarstva znanosti i obrazovanja o napredovanju i valorizaciji, može se također vidjeti da i sami osnivači predškolskih ustanova iz lokalnih uprava i samouprava, također ne prepoznaju odgojitelje kao odgojno-obrazovne djelatnike. Prema internetskim izvorima, tek je grad Rijeka posljednjih

⁸² EMA.e-škole, <https://ema.e-skole.hr/>; preuzeto 25.11.2021.

⁸³ Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o napredovanju učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja u osnovnim i srednjim školama i učeničkim domovima, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_68_1372.html; preuzeto: 25.11.2021.

⁸⁴ Javni poziv učiteljima, nastavnicima (nastavnicima, strukovnim učiteljima, suradnicima u nastavi i odgajateljima), stručnim suradnicima i ravnateljima u osnovnim i srednjim školama te učeničkim domovima u Republici Hrvatskoj za nagrađivanje najuspješnijih odgojno-obrazovnih radnika, https://mzo.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/Obrazovanje/Nagradeni-oio/Rok-30-6-2020//javni_poziv_za_nagradivanje_najuspjesnijih_odgojno-obrazovnih_radnika_u_os_i_s_kolama_te_uc_domovima.pdf; preuzeto: 25.11.2021.

⁸⁵ Pravilnik o načinu i uvjetima napredovanja u struci i promicanju u položajna zvanja odgojitelja i stručnih suradnika u dječjim vrtićima; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_12_133_1926.html; preuzeto: 23.11.2021.

godina prepoznao važnost nagrađivanja svih odgojno-obrazovnih djelatnika, te je godišnjom nagradom nagradio i odgojitelje i nastavnike.⁸⁶

Službeno priznanje koji dodjeljuje Ministarstvo znanosti i obrazovanja za rad i rezultate u cijeloj vertikali odgoja i obrazovanja je „Nagrada Ivan Filipović“.⁸⁷ Ona se dodjeljuje na temelju rezultata i djelovanja na godišnjoj razini, a također se dodjeljuju i nagrade za životno djelo.⁸⁸ Iako se „Nagrada Ivan Filipović“ značajna u odgojno-obrazovnom području djelovanja, ona ipak nije poticajna poput Javnog poziva za učitelje, nastavnike, ravnatelje i odgajatelje u učeničkim domovima.

Kroz posljednje desetljeće u stručnim pedagoškim krugovima često se susreće pojam „kultura škole“. Termin *škola* podrazumijeva sve dijelove odgojno-obrazovne vertikale, prema tome i predškolski sustav. Kultura škole predstavlja sva ona vidljiva i nevidljiva obilježja koja čine unutarnje funkcioniranje organizacije. U to spadaju: školski rituali, norme, javni i skriveni kurikulumi, ali isto tako i profesionalna pravila ponašanja svih dionika odgojno-obrazovnog procesa.⁸⁹ Sastoji se od normi, vrijednosti i vjerovanja svih unutar odgojno-obrazovnog procesa i usko je povezana s kvalitetom ustanove.⁹⁰ Ukoliko se smjernice kulture škole i svih elemenata koji je čine prenesu u kontekst profesionalnog statusa odgojitelja, može se zaključiti da je kod predškolskog odgoja razvoj profesionalne kulture još uvijek u začetku.

Uvidom u službene web-stranice dječjih vrtića čiji su osnivači lokalne zajednice na području Dalmacije primjećuje se da su konceptom u većini okrenuti obavijestima općeg karaktera, npr.: tehničke obavijesti o upisima, radnom vremenu, jelovnicima, navedeni su opći pravilnici i ostali službeni akti koji se odnose na predškolski odgoj.⁹¹ U vrlo malom obimu su objavljene aktivnosti ili projekti koji se provode u vrtiću, a još manje tko ih provodi. U nekim slučajevima nalazimo objavljene primjere aktivnosti koji su tek taksativno navedeni. U tim objavama

⁸⁶ Službene stranice Grada Rijeke, <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/odgoj-i-obrazovanje/nagrada-ambasadori-odgoja-obrazovanja/>; preuzeto: 26.3.2022.

⁸⁷ Nagrada „Ivan Filipović“: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/drzavne-nagrade/nagrade/nagrada-ivan-filipovic/887/>; preuzeto: 24.8.2023.

⁸⁸ Nagrada Ivan Filipović, <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/drzavne-nagrade/nagrade/nagrada-ivan-filipovic/887/>; preuzeto: 26.3.2022.

⁸⁹ Luketić, D. i Rogić, A.: Uloga ravnatelja u razvoju poduzetničke kulture odgojno-obrazovne ustanove; U: Vican, D., Sorić, I. i Radeka, I. (ur.) (2016). *Upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom; Kompetencijski profil ravnatelja*, Sveučilište u Zadru, Zadar, str. 258.

⁹⁰ Luketić, D. i Rogić, A.: Uloga ravnatelja u razvoju poduzetničke kulture odgojno-obrazovne ustanove; U: Vican, D., Sorić, I. i Radeka, I. (ur.) (2016). *Upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom; Kompetencijski profil ravnatelja*, Sveučilište u Zadru, Zadar, 259.

⁹¹ Autorica teksta je pregledala 28 web-stranica predškolskih ustanova od Zadra do Dubrovnika prema prikupljenim podacima sa stranice MZO-a: <http://mzos.hr/dbApp/pregled.aspx?appName=Vrtici>; preuzeto: 21.9.2023.

navedene su odgojiteljice koje su provodile aktivnosti, međutim često izostaje stručna interpretacija navedenih aktivnosti i sami ishodi od strane samih odgojitelja. Pregledom službenih web-stranica primjećuju se u većini slučajeva objave predstavnika stručno-razvojne službe koje su objavljene u obliku letka ili kratkog teksta. U najvećem broju se radi o ponavljajućim objavama pred početak pedagoške godine.

Za unapređenje odgojno-obrazovnog procesa i promociju rada odgojitelja vrlo važnu ulogu ima cijeli stručni tim. Uloga pedagoga je direktno usko povezana s radom odgojitelja. Prema Državnom pedagoškom standardu pedagog je suradnik koji „... prati realizaciju odgojno-obrazovnog rada, stručno pridonosi maksimalnoj efikasnosti odgojno-obrazovnih ciljeva te unapređuje cjeloviti odgojno-obrazovni proces; predlaže inovacije, suvremene metode i oblike rada; predlaže, sudjeluje i pomaže odgojiteljima u ostvarivanju programa stručnog usavršavanja i njihova cjeloživotnog obrazovanja; ostvaruje suradnju s roditeljima i pomaže im u odgoju i obrazovanju djece te rješavanju odgojno-obrazovnih problema; surađuje s drugim odgojno-obrazovnim čimbenicima; pridonosi razvoju tinskoga rada u dječjem vrtiću; javno predstavlja odgojno-obrazovni rad dječjeg vrtića.“⁹²

Prema svemu navedenom, ukoliko bi se usporedile objave na službenim stranicama predškolskih ustanova, odgojitelji iako temeljni nosioci odgojno-obrazovnog procesa još uvijek nisu prepoznati kao stručni interpretatori cjelogodišnjeg plana i program te isto tako još uvijek nisu dovoljno poticani od članova stručnih službi u prezentiranju odgojno-obrazovnog sadržaja s kojima su direktno povezani. U kontekstu suvremenih načina komuniciranja preko digitalnih medija, moglo bi se pretpostaviti da se odgojitelje još uvijek ne potiče na samostalno objavljivanje stručne interpretacije aktivnosti. S druge strane, kada bi usporedili predstavnike u razrednoj nastavi, pregledom brojnih web-stranica osnovnih škola na cijelom području Republike Hrvatske, često se nailaze službene obavijesti o različitim događanjima, aktivnostima ili obilježavanjima koji su se odvijali području razredne nastave, te su na kraju izvještaje o provedenim aktivnostima izvještavali sami učitelji razredne nastave.

Može se zaključiti iako je temelj inicijalnog obrazovanja sličan za učiteljsku i odgojiteljsku struku, ulaskom na tržište rada učitelji razredne nastave imaju bolju i jaču potporu društva te cjelokupne organizacije u području odgoja i obrazovanja za razliku od odgojitelja. S obzirom

⁹² Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html, str. 23.; preuzeto: 22.11.2021.

na svu organizacijsku podršku koja je podržana od najviših instanci u resornom Ministarstvu, učitelji razredne nastave imaju bolje uvjete za brže napredovanje u naslovna zvanja.

5. PERCEPCIJA ODGOJITELJSKE PROFESIJE

Zadnjih godina provedeno je nekoliko istraživanja zadovoljstva poslom i društvenim ugledom među odgojno-obrazovnim djelatnicima. S druge strane, do sada je provedeno tek nekoliko istraživanja na ovu temu kojima su obuhvaćeni odgojitelji predškolskog odgoja. Ukupno gledajući, istraživanjima je utvrđeno da nastavnička profesija u najširem smislu nema visok društveni status u našem društvu iako se smatra vrlo odgovornom.⁹³

U jednom istraživanju zadovoljstva poslom svih nastavničkih sub-profesija u odgoju i obrazovanju obuhvaćeni su elementi, kao što su: općenito o samom poslu, plaće/naknade, napredovanja, odnosi unutar radnog okruženja, sigurnost, radno vrijeme i dr. Rezultati do sada provedenih istraživanja – kako u svijetu, tako i kod nas – ukazuju da na zadovoljstvo poslom uvelike utječu elementi poput: radnih uvjeta, podrške uprave, pozitivne atmosfere na radnom mjestu, nastavničke autonomije.⁹⁴

U znanstvenoj literaturi još su uvijek rijetka ispitivanja na temu zadovoljstva profesionalnim statusom u društvu među odgojiteljima. Za razliku od ostalih sub-profesija (učitelja razredne nastave, predmetnih nastavnika i profesora), ispitivanja zadovoljstva odgojitelja u odnosu na okruženje u kojem rade i djecu s kojom borave trebaju se promatrati iz drugog kuta gledanja. S obzirom da se u velikoj većini nastavnici promatraju kroz prizmu zadovoljstva uspjeha učenika i utjecaja koji imaju jedni na druge, kod odgojitelja se promatra odnos koji ima na cjelokupni razvoj djeteta uopće. Prema dosadašnjim istraživanjima, među učiteljima se istraživanjima često pronalazila pozitivna korelacija između zadovoljstva poslom i napretka učenika, te posljedično zadovoljstva društvenim ugledom.

Među posljednjim istraživanjima na ovu temu provedeno je i objavljeno Jedno takvo istraživanje u kojem su obuhvaćeni odgojitelji dječjih vrtića kojima je osnivač Grad Zadar provedeno je 2010. godine U njemu su sudjelovale 92 odgojiteljice. Prosječna dob odgojiteljica je bila oko 42 godine, a prosječni radni staž oko 14 godina. Ispitivanje se provelo upitnikom tijekom ožujka 2010. godine. Kada se rezultati istraživanja koji se odnose na društveni ugled povežu s temom ovoga završnog rada, dolazi se do zaključka da same odgojiteljice smatraju svoj posao vrlo odgovornim, dok percepciju društvenog ugleda ocjenjuju niskom ili srednjom. Odgojiteljice su većinom visoko intrinzično motivirane za rad s djecom, dok rezultati

⁹³ Radeka, I. i Sorić, I. (2006). Zadovoljstvo poslom i profesionalni status nastavnika. *Napredak*, 147(2), str. 161-177.

⁹⁴ Šimić Šašić, S., Klarin, M., Lapić, L. (2011). Percepcija odgovornosti, društvenog statusa i zadovoljstvo poslom u odgojiteljica, *Magistra Jadertina*, Vol. 6., No. 1., str. 57.

profesionalnog ugleda, brojem djece u skupinama i plaćom pokazuju nezadovoljstvo kod više od polovice ispitanika.⁹⁵ Utvrđeno je da više od polovice ispitanika smatra da nakon završetka formalnog dijela obrazovanja i nakon određenih godina odgojiteljskog rada u praksi, vladaju potrebnim sposobnostima i vještinama za obavljanje posla.⁹⁶ Pritom treba imati u vidu da se navedeni rezultati temelje na subjektivnim procjenama jer u samom istraživanju nisu obuhvaćani roditelji djece i šira društvena zajednica, tako da nam nisu poznata njihova stajališta.

Predškolski odgoj zakonski spada u neobvezni dio odgoja i obrazovanja, osim posljednje godine pred upis u osnovnu školu. S obzirom da roditelji djece mjesečno financijski participiraju u troškovima predškolskog odgoja svoje djece, izborom ustanove kojima će povjeriti odgoj svoga djeteta *de facto* se očituju i o kvaliteti te ustanove kojoj povjeravaju prvi institucionalni odgoj svoga djeteta u odnosu na ostale predškolske ustanove u svojoj lokalnoj zajednici. U novije vrijeme zainteresirani roditelji pažljivo prate informacije o djelovanju predškolskih ustanova, pojedinih odgojnih skupina i odgojitelja putem društvenih mreža, zatvorenih grupa na društvenim mrežama, web stranica, objava u medijima, neposrednim razgovorima s roditeljima čija djeca već pohađaju predškolske ustanove, te tako prikupljaju informacije i na kraju donose odluku o ustanovi u kojoj će upisati svoje dijete.⁹⁷

Na temelju dugogodišnjeg praćenja informacija koje roditelji traže prilikom upisa i izjava odgojiteljica, sve su češći upiti o tome kakve aktivnosti provode pojedini odgojitelji u vrtiću. Prema tome roditelji djece stvaraju svoju predodžbu o profesionalnim kompetencijama odgojitelja, koja utječe i na donošenje odluke.

Ako predodžbe roditelja stavimo u kontekst razvojne i socijalne psihologije, vidljiva je izrazita povezanost sa Maslowljevom teorijom. Naime, američki psiholog Abraham Maslow navodi da svaka osoba teži određenim ciljevima. Na temelju svojih istraživanja osmislio je hijerarhijsku piramidu u kojoj su ciljevi složeni prema važnosti. Ona se sastoji od:

- potreba nedostatka: zadovoljenje fizioloških potreba i zadovoljenje potreba za sigurnošću i zaštitom,

⁹⁵ Šimić Šašić, S., Klarin, M., Lapić, L. (2011). Percepcija odgovornosti, društvenog statusa i zadovoljstvo poslom u odgojiteljica, *Magistra Jadertina*, Vol. 6., No. 1., str. 66.

⁹⁶ Šimić Šašić, S., Klarin, M., Lapić, L. (2011). Percepcija odgovornosti, društvenog statusa i zadovoljstvo poslom u odgojiteljica, *Magistra Jadertina*, Vol. 6., No. 1., str. 65.

⁹⁷ Autorica rada je ujedno ravnateljica privatne predškolske ustanove i do informacija o roditeljima i načinima izbora predškolske ustanove je doznala kroz razgovor sa roditeljima.

- potreba rasta: potrebe za pripadanjem i ljubavlju, samopoštovanjem i samoaktualizacija.⁹⁸

U skladu s ovom teorijom roditelji djece traže najbolje rješenje za svoje dijete u kojem će se zadovoljiti djetetove potrebe tako da se usklade s interesima i potrebama roditelja. Nerijetko, u svakodnevnoj komunikaciji između odgojitelja i roditelja, naglasak se u većini slučajeva stavlja na primarne potrebe ili „potrebe nedostatka“, tako da potrebe višeg ranga ili „potrebe rasta“ ostanu djelomično ostvarene. Isto tako, Maslow navodi da uz hijerarhiju potreba imamo i hijerarhiju motivacije. U hijerarhiji motivi rasta se smatraju udaljenijim ciljevima ili vizijama kojim se potiče ostvarivanje nečijih mogućnosti.⁹⁹ Upravo kroz strateško usklađivanje i razvijanje između „potreba i motiva rasta“ moguće je djelovati prema profesiji i potrebama djece te dugoročno utjecati na profesionalni ugled struke. Unutar samog profesionalnog djelovanja kroz aktivnosti koje se poduzimaju, potrebe nižeg ranga su izraženije kod mlađe dječje dobi u predškolskim ustanovama, dok potrebe višeg ranga dolaze više do izražaja kod djece starije dobi. Kroz profesionalno djelovanje s djecom starije dobi predškolskog uzrasta odgojiteljima se pruža prilika da kroz aktivnosti i općenito djelovanje u okruženju pokažu stručnost na suvremeniji način. Time bi njihova profesionalna uloga i identitet jače došao do izražaja, izdvojila se iz mase ostalih odgojitelja i sličnih zanimanja, kao što su npr. dadilje. „Djelatnost dadilje obuhvaća čuvanje, brigu i skrb o djeci do navršene četrnaeste godine života u stambenom ili poslovnom prostoru koji služi za obavljanje djelatnosti dadilje.“¹⁰⁰ Poslove vezano za osnivanje i vođenje obrta vezano je za Centre za socijalnu skrb pri Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. U Zakonu o dadiljama, kroz Članak 18. navodi se način obavljanja djelatnosti prema kojem dadilje: „obavljanju poslova koji se obavljaju u okviru registrirane djelatnosti, dadilja je obvezna primjenjivati znanja i vještine iz svoje djelatnosti, poštujući prava djeteta, djetetov najbolji interes te etička i stručna načela čija je svrha zaštita djeteta. U obavljanju poslova koji se obavljaju u okviru registrirane djelatnosti, ovisno o dobi i potrebama djeteta, dadilja je obvezna osobito: *voditi brigu o zdravlju i sigurnosti djeteta, voditi brigu o uravnoteženoj, raznovrsnoj i zdravoj prehrani i o higijeni djeteta, kao i pomagati pri kupanju, odijevanju i hranjenju djeteta, brinuti se o dnevnom odmoru, igri i zabavi djeteta i o školskim obvezama djeteta, kao i o slobodnim aktivnostima djeteta, te sve navedeno nadzirati i ovisno o mogućnosti i načinu obavljanja djelatnosti, odnosno poslova pratiti dijete*

⁹⁸ Milas, G. (2007). *Psihologija marketinga*, Target d.o.o., Zagreb, 107.

⁹⁹ Milas, G. (2007). *Psihologija marketinga*, Target d.o.o., Zagreb, 108.

¹⁰⁰ Dadilje: <https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelji-i-socijalna-politika/obitelji-12037/dadilje-12047/12047>; preuzeto:21.9.2023.

u školu, iz škole ili na rekreacijske aktivnosti, voditi brigu o uvjetima u kojima se dijete neposredno nalazi (vremenskim, sigurnosnim i higijenskim). Zatim, poučavati dijete životnim i socijalnim vještinama, postupati prema uputama roditelja, osim ako su upute roditelja u suprotnosti s dobrobiti djeteta, redovito komunicirati s roditeljima djeteta o potrebama i stanju djeteta. Voditi brigu o emocionalnom, fizičkom, zdravstvenom, intelektualnom i socijalnom razvoju djeteta, prilagoditi aktivnosti kojima se dijete bavi individualnom razvoju djeteta.“¹⁰¹

Uspoređujući *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju* i *Zakon o dadiljama* vidljive su donekle osnovne sličnosti vezane za osnovnu brigu i skrb djece, međutim to su jedine dodirne točke u kojem se oba zakona slažu. Prema *Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju* predškolski odgoj je sastavni dio odgojno-obrazovnog područja te na taj način je dio Ministarstva znanosti i obrazovanja. Već osnovna činjenica da spada pod navedeni sektor zahtjeva puno stručniji pristup prema ranom razvoju djeteta. Iako spada u područje neobaveznog odgoja i obrazovanja (osim obaveznog pohađanja Programa predškole za svu djecu koja su obveznici polaska u školu) ono što ga razlikuje od djelatnosti dadilja odnosi se na to da se predškolski odgoj temelji na dosadašnjim stručnim saznanjima o razvoju djeteta i njegovim potrebama. Kroz temeljne odgojno-obrazovne dokumente (Nacionalni kurikulum i Plan i program rada) odgojitelji kao stručni odgojno-obrazovni djelatnici sa visokoškolskim obrazovanjem (što prema Zakonu o dadiljama to nije uvjet) planiraju i provode aktivnosti u skladu sa razvojem djece i njihovim potrebama. Međutim, još uvijek kroz širi društveni kontekst obje navedene profesije se dovode u isti narativ jer se još uvijek gledaju kroz percepciju potreba roditelja za sigurnim smještajem djece za vrijeme njihovog odsustva.

Ukoliko bi percepciju definirali kao “*način na koji pojedinac tumači poruku*“¹⁰², onda ta poruka još nije dovoljno definirana kod odgojitelja u međusobnoj komunikaciji s okolinom. Nedefinirana poruka ili u nekim slučajevima i dvosmislena ima za posljedicu neutralnu ili negativnu percepciju okoline. S obzirom na to da su takav stav o odgojiteljima i njihovom društvenom statusu potvrdila i prije navedena istraživanja, svakodnevnim ukazivanjem na važnost i „poučavanje“ roditelja i šire javnosti, te prikazivanjem stručnog iskustva može se djelovati na promjenu negativne percepcije koja je još uvijek duboko ukorijenjena u okruženje.

¹⁰¹ Zakon o dadiljama; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_03_37_668.html, preuzeto:19.9.2023.

¹⁰² Certo, S. C. i Certo, S. T. (2008). *Moderni menadžment*, 10. izdanje, Mate d.o.o. Zagreb, 333.

6. TEORIJSKO ODREĐENJE IMIDŽA

Gledajući s pozicije definiranja pojmova: imidž, ugled, ili identitet u poslovnom okruženju se svi navedeni termini označavaju kao istoznačnice. U stručnoj literaturi, unatoč brojnim razlikama, postoji određena razdioba u terminologiji. Unutar rječničke baze nailazi se na činjenicu da postoje terminološke razlike unutar navedenih pojma. U svrhu dodatnog pojašnjenja u ovom radu koristiti će se baza Hrvatskog jezičnog portala koja je nastala na temelju suradnje nakladničke ustanove „Znanje“ i platforme „Srce“¹⁰³. Prema rječniku, termini:

- *Imidž* – izgled i ponašanje prema publici, javnosti ili društvu u cjelini, slika ili dojam kao predodžba o kome [imidž zavodnika; imati dobar imidž]¹⁰⁴
- *Ugled* – 1.a. dobar glas, čast, poštovanje, priznanje, uvažavanje [steći ugled; uživati ugled; opao mu je ugled]; 1.b. položaj, dostojanstvo
2. arh. primjer, uzor [ugled ljepote; po ugledu na koga, ugledajući se, uzimajući koga za uzor]¹⁰⁵

S obzirom sa se autorica na početku rada osvrće na pojmove identiteta i ugleda struke, u nastavku teksta će biti više govora o pojmu imidža struke u društvu. Prema „Rječniku marketinga“ temeljna definicija pojma „Imidž“ glasi: „*u marketingu podrazumijeva emocionalnu predodžbu ili sliku o određenom marketinškom objektu; proizvodu (brand, product image), tvrtki (corporate image), osobi (personal image), naciji (nacional image) i sl. Odnosno, imidž je skup uvjerenja, ideja, stavova, dojmova, stereotipa, predrasuda koji o izvjesnom objektu ima subjekt (potrošači, šira javnost i sl.) Svaki tržišni objekt, proizvod u najširem smislu, ima ličnost, odnosno splet značenja prema kojima se doživljava i prema kojima je znan i kojima ga tržišni subjekti opisuju, pamte i posredstvom kojih stvaraju svoj odnos prema njemu.*“ „*Imidž je u psihološkom smislu logična posljedica pojedinačne ljudske sklonosti reduciranju velikog broja značenja u svojevrsan zaključak, predložak ili stereotip čime se pojedincu olakšava odnos prema okruženju. Osnovicu koncepcije imidža čine tri elementa: percepcija (proces koji jedinka prima, interpretira i odgovara na podražaj iz okruženja, a pod utjecajem je značajke samog podražaja, povezanosti podražaja i okruženja te osobnih značajki*

¹⁰³ O hrvatskom jezičnom portalu, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=o-nama>; preuzeto: 2.8.2021. godine.

¹⁰⁴ Termin *Imidž*, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 2.8.2021.

¹⁰⁵ Termin *Ugled*, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 2.8.2021. godine.

*jedinke koja prima), sam imidž (dakle skup percepcija o objektu), te stav, odnosno evaluativna organizacija uvjerenja, značajki i motiva povezanih s objektom podražaja.*¹⁰⁶

6.1. Imidž

Imidž se definira kao „*spoznajna slika o poduzeću, proizvodu, osobi, procesu ili situaciji koju pojedinac oblikuje na temelju cjelokupnog prethodnog iskustva, stavova, mišljenja i predodžbi koje su više ili manje usklađene sa stvarnim obilježjima*“.¹⁰⁷

Imidž se još „*smatra slika, osjećaj ili asocijacija koja se stvara u čovjekovoj svijesti pri viđenju ili spomenu nekog subjekta (osobe, institucije, korporacije ili države), odnosno dojam ili predodžba koju javnost ima već o tom subjektu*“.

Autori Sudar i Keller navode da je imidž „*mentalna slika o proizvodu, osobi, proizvođaču, procesu ili situaciji. To je cjeloviti psihološki konstrukt dosadašnjeg iskustva, predodžbi, stavova, mišljenja, predrasuda, što pojedinac ili grupa formira*“.¹⁰⁸

Druga definicija, nešto novijeg datuma dolazi od vrlo cijenjenog stručnjaka iz područja marketinga Philipa Kotlera koji navodi da je „*imidž je doživljajna struktura stavova, mišljenja, uvjerenja, predrasuda i ranijih iskustava koji o određenom proizvodu, marki ili gospodarskom subjektu imaju krajnji potrošači, trgovci, dobavljači i drugi sudionici u poslovnim i tržišnim zbivanjima*“¹⁰⁹

Imidž u marketingu se može podijeliti u više kategorija: u odnosu na proizvod (*brand, product image*), poduzeće (*corporate image*), osobu (*personal image*), naciju (*national image*) i sl. Pojam imidž označava posljedicu doživljene, a ne stvarne kvalitete određenog objekta, elementa ili osobe na koje se odnosi. To je više psihološki konstrukt i on može biti pozitivan ili negativan. Pozitivan konstrukt je rezultat djelovanja kroz vlastito usavršavanje, te adekvatnog prezentiranja. Negativan konstrukt je posljedica lošeg djelovanja koji izazivaju nesigurnost i strah.¹¹⁰

¹⁰⁶ Rocco, F., Bratko, S., Keller, G., Maderić, D., Previšić, J., Sudar, J. (1993). Rječnik marketinga, Masmedia, Zagreb, 152.

¹⁰⁷ Kesić, T. (2003). *Integrirana marketinška komunikacija*, Opinio d.o.o., 102.

¹⁰⁸ Sudar, J. i Keller, G. (1991). *Promocija*, Informator, Zagreb, 47-49.

¹⁰⁹ Kotler, P. (2001), *Upravljanje marketingom-Analiza, planiranje, primjena i kontrola*, deveto izdanje. MATE, Zagreb, 292.

¹¹⁰ Babić, M. (2004). *Korporativni imidž*, Adamić, Rijeka, 24.

Imidž je jednim dijelom usko povezan s elementima iz područja psihologije, dok se s druge strane kreiranje imidža može postići i kroz društvene ili fizičke procese. Takve značajke ne trebaju biti objektivne, nego mogu biti stvorene kroz razne oblike komunikacijskih procesa, npr. razni oblici komunikacija preko društvenih mreža, marketinških procesa, odnosa s javnošću i sl.

Temeljna konstrukcija imidža su: percepcija, identitet i stav.¹¹¹ Obilježje percepcije je „*primanje, interpretiranje i pohranjivanje komunikacijskih sadržaja u kognitivnu strukturu pojedinca*“.¹¹² Kod nje često susrećemo proces pojednostavljivanja, odnosno ljudi su skloni više značajki ili varijabli organizirati u jedan sustavni skup ili „*grupno organizirane simbole*“.¹¹³ Na sličan ili isti način nastaju i stereotipovi. Stereotipovi su vrlo pojednostavljeno mišljenje, koncepcija ili vjerovanje.¹¹⁴

Stereotipno razmišljanje o odgojiteljskoj struci je izuzetno naglašeno u našem društvenom kontekstu. Još uvijek je izrazito jak stereotip o odgojiteljima kao osobama skromnog obrazovanja kojima je osnovni zadatak djelovanja čuvanje, briga i pomoć oko odgoja djece mlađeg uzrasta u za to organiziranim ustanovama. Do te mjere je ovaj stereotip ukorijenjen u praksi da se naziv struke *odgojitelj* često izostavlja u javnom diskursu i zamjenjuje ga se izvedenicom „*teta*“.¹¹⁵ Kada se govori o nastavničkoj profesiji u cjelini, u pravilu se polazi od učitelja razredne nastave i učitelja predmetne nastave u osnovnim školama, nastavnika predmetne nastave u srednjim školama i profesora na sveučilištima. Vrlo se često pritom zaboravlja na odgojitelje. Još je uvijek duboko ukorijenjeno mišljenje da je za rad u predškolskim ustanovama, dovoljno kratkotrajno obrazovanje. Razine trogodišnjeg (kao temeljnog kvalifikacijskog obrazovanja) ili petogodišnjeg (koji je prema Bolonjskom sustavu najorganiziraniji oblik trajnog profesionalnog razvoja) visokoškolskog obrazovanja nisu još zaživjele u javnosti.

S pojmom percepcije često se usko povezuje i pojam stava. Stav je „*stečena, relativno trajna i stabilna struktura pozitivnih ili negativnih emocija, vrjednovanja i ponašanja prema nekom objektu (osobi, skupini, pojavi, ideji)*. Stavovi se oblikuju u procesima socijalizacije i stječu na

¹¹¹ Kesić, T. (2003). *Integrirana marketinška komunikacija*, Opinio d.o.o., 103.

¹¹² Kesić, T. (2003). *Integrirana marketinška komunikacija*, Opinio d.o.o., 103.

¹¹³ Kesić, T. (2003). *Integrirana marketinška komunikacija*, Opinio d.o.o., 103.

¹¹⁴ Termin *Stereotip*, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 12.1.2022.

¹¹⁵ Autorica rada ga u tekstu navodi samo u izvedenicu u ženskom licu jer je odgojiteljska struka u velikom postotku zastupljena ženskim djelatnicama u predškolskim ustanovama.

*osnovi izravnog iskustva s objektom stava ili posredno, u interakciji s društvenom okolinom“.*¹¹⁶ Stav se povezuje s percepcijom, jer se kod ljudi pod utjecajem stava razvija tzv. selektivna percepcija, prema kojoj će se prije percipirati oni elemente koji su u skladu s formiranim stavom, za razliku od onih koji to nisu.

Imidž kao termin više se vezuje za područje ekonomskih ili umjetničkih znanosti. Međutim, za potrebe ovoga rada pokušat će se ovaj pojam implementirati u poboljšavanje ugleda i javne percepcije odgojno-obrazovnih djelatnika. S druge strane, termin imidž se češće koristi za izgradnju i praćenje javnih poslovnih poduzeća. Međutim, kao jedan od važnih segmenata koji su bitni i koji izgrađuju cjelokupnu sliku profesionalnog ugleda, čine ga i javna percepcija zanimanja i profesija djelatnika organizacija.

6.2. Stvaranje imidža ustanove za rani i predškolski odgoj

Odgojno-obrazovne ustanove spadaju u kategoriju neprofitnih organizacija, u kojem su značajni odgojitelji kao najbrojniji i temeljni dio predškolske zajednice te cjelokupni kontekst povezan sa predškolskom ustanovom. Za imidž odgojno-obrazovne ustanove važni su svi segmenti: temeljna kultura ustanove, kadrovska i administrativna struktura, verbalni i vizualni elementi, kao i cjelokupno ponašanje i ozračje same ustanove.¹¹⁷ U svom radu Vujičić (2008) napominje kako kulturu odgojno-obrazovne ustanove oblikuje njezina povijest, kontekst i ljudi u njoj. Na nju utječu i vanjske političke i ekonomske sile te promjene u državnoj ili lokalnoj obrazovnoj politici.

U posljednje vrijeme često se spominju strategije u cilju dugoročnog usmjeravanja i razvijanja ustanove. Iznimno bitan element u izradi strategija čine određivanje misije i vizije organizacija. U tom pogledu imidž je iznimno bitan jer on na neki način simbolizira misiju ustanove. Način na koji radi i kako ustanova djeluje utječe na način kako će je javnost percipirati. Kako bi se uskladila percepcija javnosti prema ustanovi, imidž ustanove bi trebalo pomno osmisliti, pravilno usmjeriti i njime stalno upravljati.

Većina vrtića u Republici Hrvatskoj djeluje na temeljima određenih administrativno-financijskih odredbi. Roditelji za uslugu vrtića uplaćuju određenu mjesečnu subvenciju. U tom

¹¹⁶ *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57912>; preuzeto: 19.1.2022.

¹¹⁷ Vujičić, L. (2008). *Kultura odgojno-obrazovne ustanove i kvaliteta promjena odgojno-obrazovne prakse*, Pedagojska istraživanja, Rijeka, 5 (1), 7-12.

pogledu predškolske ustanove se mogu percipirati kao ustanove s uslužnom djelatnošću. Odgojitelji su u tom pogledu najvidljiviji predstavnici ustanove, koji balansiraju između dviju uloga: interesa struke i ustanove te želja i očekivanja roditelja djece. Odgojitelji su svakodnevno u kontaktu s roditeljima djece, te su stalno u poziciji prezentiranja usluge skrbi, njege, odgoja i obrazovanja. Kada bi se odgojiteljsku struku smjestilo u kontekst marketinga, odgojitelji su svakodnevno u poziciji obavljanja „*osobne prodaje*“. Po tim pojmom se podrazumijeva „*proces informiranja i nagovaranja potrošača da nabave proizvode kroz osobnu komunikaciju u situaciji razmjene*“. ¹¹⁸ Osobna prodaja odnosi se na komunikaciju sa jednom ili tek nekoliko osoba. Povezujući osnove marketinga sa odgojiteljskom profesijom može se očekivati da će se kroz model „*osobne prodaje*“ stvoriti uzajamna veza između roditelja djece i odgojitelja te na takav način odgojitelji mogu iz prve ruke doći do povratnih informacija o svom radu, analizi dosadašnje suradnje te planiranju budućih koraka s ciljem poboljšavanja međusobne komunikacije. ¹¹⁹

Ukoliko bi profesionalnu ulogu odgojitelja stavili u kontekst općenitog imidža zaposlenika, način na koji oni prezentiraju ustanovu u komunikaciji s roditeljima ovisi od: fizičkog izgleda, znanja, sposobnosti, emocionalne inteligencije, motivacije, etike i kulture. Kako bi suradnja između odgojitelja i roditelja ili odgojitelja i šire zajednice bila što uspješnija, sam identitet ovisi o načinu komunikacije, dok način na koji se komunicira ovisi o identitetu zaposlenika. U tom pogledu, odgojitelji predškolske ustanove svojim odnosom, profesionalnošću, komunikacijom, načinom na koji stvaraju i njeguju atmosferu oko sebe utječu na stvaranje osobnog imidža te imidža ustanove u kojoj rade, kao i ugleda struke i profesije.

Kroz navedena područja djelovanja odgojitelji mogu unaprijediti kvalitetu rada kako bi kod djece što bolje podržali razvoj temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, koje uključuju razvoj vještina, znanja, sposobnosti i stavova kod djece. U tom pogledu, oslanjajući se kroz priručnik koji se temelji na teoriji i rezultatima najnovijih istraživanja u području predškolskog odgoja, praćenjem standarda, odgojitelji unaprjeđuju kvalitetu vlastitog rada sa djecom i zajednicom, promoviraju inovacije u odgoju i obrazovanju, promiče uvažavanje različitosti u otvorenom i demokratskom društvu te ujedno jača uloga odgojitelja kao profesionalca. Sve to utječe na jačanje imidža i ugleda struke odgojitelja.

¹¹⁸ Dibb, S. Simkin, L., Pride, W.M., Farrell, O.C. (1995). Marketing, MATE, Zagreb, Glosar-G14.

¹¹⁹ Dibb, S. Simkin, L., Pride, W.M., Farrell, O.C. (1995). Marketing, MATE, Zagreb, 413.

Međutim odgojitelji ne mogu samostalno djelovati bez podrške okruženja u kojem rade. Promicanje ugleda odgojitelja usko je povezano s dizanjem kvalitete predškolskih ustanova.

Poslovno komuniciranje je najizraženiji oblik javnog izražavanja struke. Ono može biti verbalno i neverbalno. Verbalno može biti usmeno i pismeno. Usmena komunikacija je najizraženiji oblik poslovne komunikaciji koji prevladava u predškolskim ustanovama. Odgojitelji u tom pogledu komuniciraju na više načina: prema djeci jednim oblikom i načinom kroz pojednostavljenu komunikaciju uz korištenje jezičnih izraza prilagođenoj dobi djece, prema roditeljima na društveno prihvatljiv izričaj uz izražavanje podrške i pomoći uz teme vezane za roditeljstvo te zajednici (užoj i široj) također na društveno prihvatljiv način uz dodatak ponekad administrativnog leksika. Cilj uspješne komunikacije između odgojitelja i roditelja trebao bi proizlaziti iz razumijevanja temeljnih obilježja rada i djelovanja institucionalnog odgoja i obrazovanja predškolske dobi u skladu s planom i programom u interesu djeteta. Zadatak odgojitelja je naći oblik na koji će komunikaciju o djetetu prezentirati na pedagoški stručan i jezično djelotvoran način. Ono što se često zna prepoznati kod odgojitelja jest da svoje neposredno praktično djelovanje s djecom ne znaju adekvatno artikulirati u kontaktu s roditeljima i širom zajednicom. Kako bi podigli svoj ugled u svojoj mikro-pedagoškoj zajednici i društvu u cjelini, trebaju sustavno raditi na razvijanju profesionalnih komunikacijskih vještina. Za razliku od ostalih dijelova (sub)profesije nastavnika, koji su nositelji odgojno-obrazovne struke, odgojitelji često u komunikaciji zauzimaju defanzivnu ulogu i stručni dio komunikacije s roditeljima u većini slučajeva prepuštaju ostalim članovima stručno-razvojnog tima (u prvom redu pedagogu i psihologu).

Pismeni oblik komunikacije nije toliko izražen i vidljiv u predškolskim institucijama, međutim niti on ne bi trebao biti zanemaren i podcijenjen. Temeljni oblik pismene komunikacije je vođenje dokumentacije unutar skupine, kao polazne osnove za daljnje razgovore kako između drugim su-stručnjaka, tako i s roditeljima i širom zajednicom. U posljednje vrijeme aktualna je upotreba digitalnih alata i potreba za jačanjem digitalnih kompetencija u cilju jačanja profesionalnog djelovanja. Što se tiče odgojiteljske struke, ona je izuzetno potrebna u suvremenom načinu planiranja i dokumentiranja svakodnevnog rada. S obzirom da predškolske ustanove u Republici Hrvatskoj nisu obuhvaćene digitalizacijom odgojno-obrazovnih ustanova, još uvijek veliki dio vrtića se ne koristi digitalnom mrežom i alatima. U tom pogledu prema javnosti, predškolske ustanove imaju „niži status u društvu“ od ostalih odgojno-obrazovnih ustanova, a sukladno tome se formira i profesionalna percepcija odgojitelja.

Poslovno komuniciranje također obuhvaća i neverbalnu komunikaciju koja obuhvaća: držanje tijela, mimiku, kontakt očima, govorno izražavanje i gestikulaciju, zonsku udaljenost, pojavu i način ophođenja. Prvi signali komunikacije su u većini slučajeva neverbalni. Kroz neverbalnu komunikaciju često se naglašava verbalni izričaj.¹²⁰

Uspješnost poslovne komunikacije ovisi o sposobnostima, znanju, emocionalnoj inteligenciji, motivaciji, etici i kulturi zaposlenika. Ukoliko bi odgojitelje stavili u kontekst poslovne komunikacije najjači utjecaj na imidž imaju sljedeći elementi: urednost, komunikacijske vještine, stručna znanja, kultura i stil, samopouzdanje, altruizam, iskrenost i ljubaznost.¹²¹ Navedeni čimbenici utječu na uspjeh poslovne komunikacije, te su integralni dio stvaranja pozitivnog imidža zaposlenika. Svi ti elementi također se mogu pripisati svim odgojno-obrazovnim djelatnicima, jer njegovanje navedenih odlika unaprjeđuje javni poslovni imidž. Pozitivan stav prema poslovnom imidžu ulijeva povjerenje i sigurnost u okruženju kojem se djeluje. U predškolskim ustanovama navedeni elementi još više dolaze do izražaja s obzirom da se radi o specifičnom okruženju. Bitnu stavku u tome mogu imati etički kodeksi predškolskih ustanova.¹²² Međutim, odgojiteljska struka još uvijek se nije ujedinila u zajedničko strukovno udruženje, tako da do sada nije izglasan zajednički etički kodeks koji bi vrijedio za sve predškolske ustanove na cijelom području Republike Hrvatske. Za sada su tek pojedine predškolske ustanove u Hrvatskoj usvojili interne etičke kodekse. Pregledom nekih javno objavljenih etičkih kodeksa predškolskih ustanova može se zaključiti da su oni dosta neujednačeni, te im nedostaju neki od elemenata ukoliko bi ih usporedili sa nama najbližim slovenskim etičkim kodeksom za područje predškolskog odgoja.¹²³

Svaka javna odgojno-obrazovna ustanova teži povećanju ugleda i utjecaja. Specifičnost predškolskih ustanova u tom pogledu jest u tom pogledu što povećanje ugleda i utjecaja izravno utječe na povećanje interesa roditelja za njihovim uslugama smještaja i skrbi o djeci. Iako su predškolske ustanove neprofitne ustanove, one kroz financijsku participaciju roditelja ostvaruju stabilnije financijsko poslovanje koji se refinancira u poboljšavanje usluga same ustanove.

¹²⁰ Babić, M. (2004). *Korporativni imidž*, Adamić, Rijeka, str. 276.

¹²¹ Babić, M. (2004). *Korporativni imidž*, Adamić, Rijeka, str. 278.

¹²² Krstović, J. (2010). Kakav etički kodeks trebamo? *Dijete, vrtić, obitelj*, Vol. 16., No. 61., 2-9.

¹²³ Autorica ovog rada je pregledala objavljene etičke kodekse Dječjeg vrtića Kockica-Kršan, Opatija, Rijeka i Sisak Novi.

7. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Nakon završenog teorijskog pregleda na temu profesionalnog identiteta i imidža odgojitelja, slijedi metodološki okvir istraživanja. Njegov cilj je pobliže opisati tijek i način istraživanja na navedenu temu. Početak metodološkog okvira započet će definiranjem istraživačkog problema i pitanja vezano za temu koja će se istraživati. Nakon toga slijedi definiranje istraživačkog problema te postavljanje cilja istraživanja. Na kraju će se navesti uzorak ispitivanja zajedno obaveznim načinom čuvanja anonimnosti sudionika ovog istraživanja. Na samom kraju će se pojasniti priprema vođenja razgovora te analiza i obrada podataka.

7.1. Definiranje istraživačkog problema i pitanja

Dosadašnja istraživanja ukazuju da profesija odgojitelja nema odgovarajući društveni status. Ako bi se nositelji odgojno-obrazovnog procesa podijelili u više skupina, u nju bi spadali: odgojitelji ranog i predškolskog odgoja, učitelji razredne nastave, učitelji predmetne nastave, nastavnici srednjih škola, visokoškolski profesori i odgajatelji učeničkih domova.

Postavlja se pitanje kako su percipirani odgojitelji kao odgojno-obrazovni djelatnici i kakav je njihov opće društveni status u zajednici? Ovim radom težilo se i utvrditi kakav je imidž odgojitelja i koji su razlozi za takav imidž?

Analiza postojećih podataka i dostupne dokumentacije ključni je korak prema ostvarenju zadanog cilja. S obzirom da se postavljena tema rada odnosi na društveni ugled odgojiteljske struke u lokalnoj zajednici, pretežiti dio podataka temelji se na dosad prikupljenim spoznajama u znanstvenim i stručnim izvorima. U okviru dosadašnjih spoznaja uočeno je kako iako postoje određena istraživanja o imidžu odgojno obrazovnih profesija, ona su relativno rijetka i malo njih istražuje dublje uzroke određenog stvorenog imidža odgojitelja. Stoga se u ovom radu pokušava ustanoviti kakav je stvarni imidž odgojite i koji su razlozi za takav imidž.

Kako bi se odgovorilo na ovo pitanje primijenit će se jedan od pristupa kvalitativnoj istraživačkoj paradigmi. Razlog je tome što takav model istraživanja „*nudi dublji, nenumerički opis pojave koju istražuju*“.¹²⁴ Pomoću kvalitativnih istraživanja „*se nastoji spoznati psihičke i društvene pojave i pružiti osnovu za njihovo dublje razumijevanje.*“¹²⁵ Ova metoda je posebno prilagođena u istraživanjima u kojima se nastoji postići sljedeće: razumijevanje značenja koje

¹²⁴ Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiju i drugim društvenim znanostima, Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 47.

¹²⁵ Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiju i drugim društvenim znanostima, Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 573.

situacija ima za sudionike, razumijevanje posebnog okruženja, uočavanje neočekivanih i nepredvidljivih pojava, razumijevanje tijeka kojim se odvijaju događaji i ponašanje te razumijevanje uzročnih objašnjenja.¹²⁶ S obzirom na temu rada, istraživanje bi se u tom slučaju više usmjerilo za pronalaženje elemenata „u aktualnim događanjima koji su doveli do osobitog ishoda“.¹²⁷

U radu se koristi kvalitativna istraživačka metoda u prvom redu stoga što je ona u ovom slučaju pogodna za provjeru i testiranje postavljenih hipoteza. S obzirom na to da su općenito dosadašnja istraživanja vezana za profesionalizaciju i zadovoljstvo društvenim ugledom u predškolskom području rijetka, pomoću kvalitativnog istraživanja nastojat će se detaljno opisati postojeće stanje te produbiti i proširiti spoznaje o društvenom viđenju struke na području jedne od lokalnih zajednica.¹²⁸

U svrhu provođenja istraživanja koristila se metoda skupnog intervjua vođenjem razgovora u fokus-grupama kao osnovna metoda prikupljanja podataka. U svrhu sastavljanja primjerenog okvira i nacрта protokola za provođenje skupnog intervjua, podaci za izradu okvirnih pitanja su se temeljili na izvorima i dokumentima koji su objavljavani putem:

- Web-stranice predškolskih ustanova Zadarske županije,
- Web-stranice gradova i mjesta u Zadarskoj županiji,
- Web-stranice Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske,
- Web-stranice Agencije za odgoj i obrazovanje,
- Web-stranice strukovnih udruženja odgojitelja na području Republike Hrvatske,
- Web-stranice Odjela za učitelje i odgojitelje Sveučilišta u Zadru,
- Društvenim mrežama strukovnih udruženja odgojitelja (Facebook, Instagram),
- Društvenim mrežama predškolskih ustanova zadarske županije (Facebook, Instagram),
- Znanstvenim i stručnim člancima u digitalnom ili tiskanim publikacijama.

¹²⁶ Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiju i drugim društvenim znanostima, Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 573.

¹²⁷ Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiju i drugim društvenim znanostima, Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 574.

¹²⁸ Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiju i drugim društvenim znanostima, Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 574.

Prikupljeni podaci za sastavljanje okvirnih pitanja u svrhu provođenja intervjua mogu se podijeliti po vjerodostojnosti i točnosti u dvije skupine. Podaci objavljeni na službenim internet stranicama resornog Ministarstva, nacionalnih Agencija, Odjela za učitelje i odgojitelje Sveučilišta u Zadru, dječjih vrtića s obzirom na zakonske odredbe mogu se smatrati pravodobni i relevantni za prikupljanje podataka. Izvori podataka prikupljenih s društvenih mreža i tiskovina su djelomično relevantni jer za njihovu istinitost objavljivanja nije sigurno jamstvo vjerodostojnosti.

Na osnovu iznesenih elemenata prikupljenih sekundarnih podataka, izrađen je „Protokol za fokus-grupe“. U skladu s naslovom teme, nastavak istraživanja usmjerio na uže geografsko područje Grada Zadra i Zadarske županije. Kako je utvrđeno da u procesu stvaranja imidža sudjeluju odgojitelji i ravnatelji odgojno ustanova jednu skupinu za grupni intervju činili su oni, dok se druga skupina sastojala od korisnika usluge tj. roditelja djece koji pohađaju ove ustanove. N Kriterij za odabir sudionika intervjua određen je protokolom. U njemu je navedeno da u postupku provedbe intervjua sudjeluju odgojitelji koji imaju najmanje pet godina radnog iskustva u struci te su zaposlenici predškolskih ustanova kojima je osnivač Grad, lokalna zajednica i privatna osoba na području Zadarske županije. S druge strane, u provedbi drugog intervjua sudjelovali su roditelji djece koja pohađaju predškolske ustanove kojima je isto tako osnivač Grad, lokalna zajednica i privatno osoba na području iste županije. U cilju dobivanja što kvalitetnijih podataka autorica protokola je uključila sudionike lokalnih zajednica s kopna i s otoka. Ujedno uski geografski prostor predstavlja i ograničenje ovog istraživanja, jer svaka od regionalnih i lokalnih samouprava ima neke svoje posebnosti pa se podaci prikupljeni na ovom području ne mogu generalizirati na cijeli prostor Hrvatske. Istovremeno u budućnosti se preporučuje temeljem istog protokola napraviti istraživanja na različitim prostorima Hrvatske te izraditi usporedne analize dobivenih rezultata.

7.2. Cilj istraživanja

Prilikom sastavljanja protokola za organiziranje fokus-grupe, postavljen je cilj kojim se želi usmjeriti tijek istraživanja. Općeniti, osnovni cilj fokus-grupa je „*stjecanje dubljeg uvida u osobno iskustvo, podjednako sa stajališta elemenata na kojima počiva i okružja u kojem do njega dolazi.*“¹²⁹ U ovom slučaju, osnovni cilj je istražiti ugled odgojitelja u zajednici na temelju

¹²⁹ Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiju i drugim društvenim znanostima, Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 590.

mišljenja odgojitelja koji rade u predškolskim ustanovama i roditelja djece upisane u te iste predškolske ustanove.

Posebni ciljevi su:

- Utvrditi društveni status odgojitelja s gledišta odgojitelja i roditelja,
- Utvrditi načine poboljšanja ugleda odgojitelja u zajednici,
- Utvrditi uzroke koji dovode do neadekvatnog razumijevanja profesije u zajednici,
- Utvrditi stupanj zadovoljstva profesionalnih partnerskih odnosa između odgojitelja i roditelja,
- Detektirati područja koja je potrebno revidirati kako bi se unaprijedila vidljivost profesionalnog djelovanja.

Protokol za fokus-grupu¹³⁰ se sastoji od šest tematskih cjelina za odgojitelje:

- Uvodna pitanja o sudioniku fokus-grupe s osnovnim profesionalnim podacima te pitanja vezana za upis djece u predškolsku ustanovu i prvi susret odgojitelja i roditelja,
- Pitanja vezana za suradnju odgojitelja s roditeljima djeteta u predškolskoj ustanovi (odgojiteljska perspektiva),
- Pitanja vezana za web-stranice i društvene mreže,
- Pitanja vezana za profesionalni rad i djelovanje samih odgojitelja,
- Pitanja vezana za profesionalni izgled odgojitelja i javno obraćanje (odgojiteljsko mišljenje),
- Pitanja vezana za javno vrednovanje struke od strane lokalnih uprava i angažman odgojitelja u prezentaciji profesije.

Sličan protokol od šest tematskih cjelina je također izrađen za fokus-grupu je koja je planirana sa roditeljima djece upisane u predškolske ustanove:

- Uvodna pitanja o sudioniku fokus-grupe sa osnovnim podacima te pitanja vezana za postupak upisa djeteta u predškolsku ustanovu i prvi susret odgojitelja i roditelja,

¹³⁰ Autorica rada je pripremila i poslala putem maila Protokol za provođenje fokus-grupe zajedno sa svim okvirnim pitanjima na uvid mentorici izv. prof. dr. sc. Boženi Krce-Miočić 17.travnja 2023. Mentorica je odobrila predočeni dokument.

- Pitanja vezana za suradnju odgojitelja s roditeljima djeteta u predškolskoj ustanovi (roditeljska perspektiva),
- Pitanja vezana za web-stranice i društvene mreže,
- Pitanja vezana za profesionalni rad i djelovanje odgojitelja,
- Pitanja vezana za profesionalni izgled i javno obraćanje odgojitelja (roditeljsko mišljenje),
- Pitanja vezana za javno vrednovanje struke od strane lokalnih uprava i angažman odgojitelja u prezentaciji profesije.

7.3. Uzorak istraživanja

U postupku provođenja fokus-grupe napravljen je odabir sudionika te je planom protokola utvrđeno da u provedbi intervjua sudjeluju:

- Tri odgojitelja iz predškolskih ustanova grada Zadra (DV Sunce i Radost iz Zadra),
- Tri odgojitelja iz privatnih predškolskih ustanova (DV Bambi, DV Pinokio, DV Šuškalica iz Zadra),
- Jedan odgojitelj iz županijskih predškolskih ustanova (DV Bubamara – Benkovac),
- Jedan odgojitelj iz županijskih otočkih predškolskih ustanova (DV Lastavica – Preko, Ugljan)

U provedbi intervjua od strane roditelja djece, korisnika usluga predškolskih ustanova sudjeluju:

- Tri roditelja iz predškolskih ustanova grada Zadra (DV Sunce i DV Radost iz Zadra),
- Tri roditelja iz privatnih predškolskih ustanova (DV Kockica, DV Vrapčić, DV Bambi iz Zadra),
- Jedan roditelj iz županijskih predškolskih ustanova (DV Leptirić – Bibinje),
- Jedan roditelj iz otočkih županijskih predškolskih ustanova (DV Lastavica – Preko, Ugljan).

Dodatni potkriteriji za odabir sudionika su se odnosili na podatak da odgojitelji koji sudjeluju u intervjuu imaju minimalno pet godina neprekinutog radnog iskustva u struci te da nitko od

njih ne obavlja ravnateljsku ili neku voditeljsku funkciju na svom radnom mjestu. Svrha navedenog potkriterija je u tome da razgovor o struci mogu kritički sagledati s određenim vremenskim iskustvom. S druge strane, što se tiče radnog statusa unutar predškolske ustanove, kriterij odabira se odnosio na to da svi sudionici budu ravnopravni te da nema odstupanja u obavljanju osnovne djelatne funkcije. U takvom okruženju sudionici mogu slobodno iznositi svoja mišljenja i otvoreno iznijeti svoje stavove o postavljenim pitanjima.

Dodatni podkriterij za odabir sudionika među roditeljima djece upisane u predškolske ustanove se odnosio na to da među sudionicima intervjuja barem u dvije obitelji ili skrbnika njihovo dvoje djece različite dobi pohađaju istu predškolsku ustanovu. Razlog za ovaj podkriterij se odnosio na to da roditelji na postavljena pitanja mogu iznositi svoje stavove iz dužeg vremenskog diskursa suradnje s predškolskom ustanovom.

Svi sudionici s obje strane su osobe ženskog spola. Što se tiče odgojiteljica, kriterij odabira odnosio se na to da sve sudionice imaju približno slično godina (35 i više godina) te također da imaju podjednako godina radnog iskustva (10 i više godina). U želji da istraživanje metodom fokus-grupe bude što kvalitetnije nastojao su se odabirom sudionika s obje strane zadovoljiti princip homogenosti kao jedan od temeljnih pravila u odabiru sudionika.¹³¹

7.4. Čuvanje anonimnosti te pregled šifri sudionika istraživanja

Kroz cijeli proces pripreme i provođenja intervjuja vodilo se računa o zaštiti anonimnosti svih sudionika istraživanja. U toku priprema nositeljica cijelog procesa istraživanja, autorica ovog rada kontaktirala je skupinu odgojiteljica izravno i sve su sudionice unaprijed dobile osnovne informacije o svrsi istraživanja, tijekom provedbe te im je opisan način postupanja s podacima. Sve sudionice iz grupe odgojiteljica su se međusobno poznavale, međutim naglašeno im je da će se njihov identitet zaštititi tijekom pohranjivanja i analize podataka. Slični postupak je također ponovljen i sa svim sudionicama iz grupe roditelja. Posebno im je opisan cijeli postupak vođenja intervjuja te analize podataka. Prilikom pripreme oko provođenja intervjuja predložene su im zaštitne mjere anonimnosti te im je naglašen postupak šifriranja njihovih odgovora.

¹³¹ Skoko, B., Benković, V. (2009). Znanstvena metoda fokus-grupa-mogućnosti i načini primjene, *Politička misao*, Zagreb, god. 46, br.3, 225.

Prilikom korištenja *verbatima* (izravnih citata svih sudionika istraživanja), kroz transkripciju i interpretaciju dobivenih podataka istraživanja, posebna se pozornost obratila na to da se izuzmu sva imena prisutnih, naziv mjesta te ostali elementi koji bi mogli razotkriti identitet sudionika.

Šifre su kreirane na način da je svakom sudioniku dodijeljen redni broj, zatim akronim sektora vezan za predškolsku ustanovu te na kraju oznaku skupine kojoj sudionica pripada. U nastavku, način i pregled šifri koji slijedi:

- Odgojiteljice gradskih vrtića: 1/GV/O; 2/GV/O; 3/GV/O;
- Odgojiteljice privatnih vrtića: 4/PV/O; 5/PV/O; 6/PV/O;
- Odgojiteljica županijskog vrtića: 7/ŽV/O;
- Odgojiteljica otočkog vrtića: 8/ŽV/O;
- Roditelj djeteta gradskih vrtića: 1/GV/R; 2/GV/R; 3/GV/R;
- Roditelj djeteta privatnih vrtića: 4/PV/R; 5/PV/R; 6/PV/R;
- Roditelj djeteta županijskog vrtića: 7/ŽV/R;
- Roditelj djeteta otočkog vrtića: 8/ŽV/R.

7.5. Priprema i vođenje razgovora

U stručnoj javnosti još uvijek postoje određene predrasude o fokus-grupama kao jednostavnoj istraživačkoj tehnici „*jer ih je lako organizirati i voditi*“.¹³² Međutim, takve izjave su dijelom nastale na osnovu površnog sagledavanja provođenja ove tehnike. Kako bi se razbile predrasude o ovoj tehnici kao jednostavnoj, osim izrade protokola s okvirnim pitanjima, odabirom adekvatnih sudionika za sam postupak intervjua je bilo potrebno izraditi određene pripreme. U tom pogledu, za provođenje skupnog razgovora sudionicima je prvo predložena Izjava o suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju. (Prilog 1.)

Moderatorica razgovora (autorica ovog rada) je još na početku, u tijeku priprema za intervju, obavijestila sudionike o izjavi i davanju suglasnosti na obradu odgovora i danih mišljenja koji su proizašli iz skupnog razgovora. Sudionici i moderatorica su datum i vrijeme provođenja

¹³² Skoko, B., Benković, V.: Znanstvena metoda fokus-grupa-mogućnosti i načini primjene, Politička misao, god. 46, br.3, 2009, Zagreb, str. 226.

razgovora zajednički dogovarali uzimajući u obzir radno vrijeme svih sudionika.¹³³ Po istom principu, sličan dogovor o vremenu i datumu provođenja razgovora je bio i s roditeljima djece. Zajedničkim dogovorom u tijeku pripreme je predloženo da se razgovor obavi nakon radnog vremena u zasebnom dijelu javnog prostora „Art Kavana“, Ul. Bartola Kašića 1, 23000 Zadar. Okruženje je unaprijed pripremljeno na način da su sudionici sjeli oko stola, te su im osigurani ugodni uvjeti za razgovor. Na početku su svi prisutni bili još jednom obaviješteni da se će predviđeno vrijeme razgovora biti oko 90-120 minuta i da će se odgovori bilježiti audio snimanjem, sa čime su se složili.

S ciljem dobivanja što kvalitetnijih podataka, moderatorica razgovora je intervju vodila na osnovu pripremljenih pitanja. U pojedinim tematskim cjelinama, postavila su se još dodatna potpitanja koja nisu bila dijelom pisane pripreme kako bi dodatno potaklo sudionike na raspravu. Tijekom razgovora, vodile su se dodatne pisane bilješke na određene odgovore koje su se dobile od sudionika.

Prvi intervju se vodio sa odgojiteljicama koje su pristale sudjelovati u ovom istraživanju. Nakon toga, se vodio intervju sa roditeljima djece upisane u dječje vrtiće. Objе fokus-grupe sastojale su se od odgojiteljica i majki djece (sudionice fokus-grupe) tako da će se u nastavku teksta razgovor interpretirati u ženskom licu.

7.6. Analiza i obrada podataka

Za potrebe analize podataka dobivenih tijekom intervjua fokus-grupe, odabran je pristup analize odgovora sudionika. Analiza odgovora će se pratiti na dva načina: usklađenost odgovora unutar pojedine skupine, te suglasnost odgovora na postavljena pitanja između obje skupine.¹³⁴ Dosadašnja praksa u provođenju fokus-grupa i analiza podataka temelji se na postavljenim teorijskim osnovama.¹³⁵ Analiza podataka će se temeljiti na linearnom navođenju. Naknadno će se dobiveni podaci obraditi na način sustavnog povezivanja međusobnih *kodova* koje nastaju

¹³³ Intervju sa odgojiteljicama je održan 29.5.2023. s početkom u 17:00 sati, dok je intervju sa roditeljima održan 31.5.2023. u 13:00 sati.

¹³⁴ Skoko, B., Benković, V.: Znanstvena metoda fokus-grupa-mogućnosti i načini primjene, Politička misao, god. 46, br.3, 2009, Zagreb, str. 228.

¹³⁵ Corbin, J., Strauss, A., 1990: Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria, Qualitative Sociology, 13, 3-21: <https://med-fom-familymed-research.sites.olt.ubc.ca/files/2012/03/W10-Corbin-and-Strauss-grounded-theory.pdf>; preuzeto: 10.8.2023.

na osnovu transkribiranih podataka. Podaci i njihovo preklapanje će se nastojati pratiti kroz pet faza: upoznavanje, identifikacije tematskog okvira, indeksiranje, mapiranje i interpretacija.¹³⁶

¹³⁶ Skoko,B, Benković, V.: Znanstvena metoda fokus-grupa-mogućnosti i načini primjene, Politička misao, god. 46, br.3, 2009, Zagreb, str. 228.

8. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Za analizu rezultata istraživanja u ovom radu je odabran postupak analize podataka dobivenih tijekom provedbe intervjua. S obzirom da se istraživanje strukturiralo na osnovu do sada prikupljenih podataka u stručnoj literaturi te na osnovu samo jedne skupine dijametralno suprotnih sudionika ispitivanja koja je povezana s predškolskim odgojem, dobiveni rezultati su tek pokazatelj trenutnog stanja i zatečenih situacija na jednom lokalnom području. Oni nisu relevantni za ostala područja, tim više jer je područje predškolskog odgoja u domeni svake pojedine lokalne uprave i samouprave, koje se među sobom razlikuju, tako da ostale lokalne zajednice na području Republike Hrvatske imaju svoje manje ili veće specifičnosti. U prvom redu, kao što je to i na početku rada naglašeno, provedenim istraživanjem metodom fokus-grupe htjelo se potvrditi ili odbaciti neke od postavljenih hipoteza te na osnovu rezultata predložiti smjernice koje bi potakle bolje razumijevanje odgojiteljske struke u društvu.

8.1. Uvodna pitanja

Osim uvodnog predstavljanja odgojiteljica, sudionice intervjua se dodatno pitalo za formalni stupanj obrazovanja. Uz to, prvi set pitanja se odnosio na prve korake u postupku razvijanja budućeg partnerstva s roditeljima djece prilikom upisa u dječji vrtić. Pitanja su bila:

- Kada ste upisali studij predškolskog odgoja i imate li još neki oblik dodatnog formalnog obrazovanja?
- Znaju li roditelji djece za vaš formalni stupanj obrazovanja, gdje je to objavljeno i mislite li da je to roditeljima djece važno?
- Na početku upisa i pripreme nove pedagoške godine imate li utjecaja na broj djece u skupini?
- Kada prvi put upoznajete roditelje djece u skupini?
- Mogu li roditelji prilikom upisa birati odgojitelja za svoje dijete i tko formira odgojnu skupinu?
- Jesu li roditelji upoznati s vašim stupnjem obrazovanja i specifičnim profesionalnim interesima?

Cilj prvog seta pitanja bio je definiranje početnih polazišnih elemenata u vezi formalnog obrazovanja odgojiteljica na području Zadarske županije te upoznavanje s različitim oblicima uključivanja djece roditelja u sustav predškolskog odgoja.

Sličan set pitanja je postavljen i roditeljima djece. Postavljena pitanja osim uvodnog predstavljanja su glasila:

- Kako je izgledao vaš prvi susret s predškolskim odgojem i koji su razlozi odabira određene predškolske ustanove? (mjesto stanovanja, rada ili određeni odgojitelj)
- Kada ste upoznali odgojitelja/odgojiteljicu vašeg djeteta?
- Koliko ste znali o njoj/njemu u profesionalnom pogledu?
- Koliko su vam važne profesionalne kompetencije odgojitelja vašeg djeteta?

S obzirom da su roditelji djece najbliži dio lokalne zajednice koji direktno surađuje s odgojiteljima, oni su važan čimbenik u formiranju profesionalnog ugleda odgojiteljske struke. Cilj navedenog seta pitanja je bilo usmjeravanje roditelja prema prepoznavanju odgojitelja kao stručnih osoba.

Na početku je potrebno naglasiti da su se sve prisutne odgojiteljice međusobno poznavale pa u fokus-grupama nije bilo potrebno međusobno predstavljanje nego su u uvodnom dijelu tek iznijele osnovne podatke o sebi. Prema njihovim izjavama, sve su završile stručni dvogodišnji studij za odgojitelje na Odsjeku za predškolski odgoj i razrednu nastavu Filozofskog fakulteta u Zadru, međutim od njih osam prisutnih, sedam je nastavilo studirati na diplomskoj razini odgojiteljskog studija na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru. Samo jedna odgojiteljica ima završenu edukaciju iz područja Montessori pedagogije, dok ostale sudionice fokus-grupe osim redovitih kratkotrajnih usavršavanja, nemaju niti jedan drugi oblik formalnog usavršavanja.

Komunikacijom prisutnih s obje strane, u pogledu upisa i prvih kontakata roditelja djece s odgojiteljima predškolskih ustanova, na području Zadarske županije utvrđeno je da on nije ujednačen na cijelom županijskom području. U manjim sredinama (Benkovac, Preko) roditelji djece pretežno već poznaju buduće odgojitelje svoje djece iz svoje lokalne zajednice. Prema dosadašnjoj praksi organizacije predškolskih ustanova u navedenim sredinama, odgojitelji tek krajem kolovoza saznaju sastav svoje skupine i onda upoznaju tko su roditelji njihovih skupina. U većim sredinama gradskih vrtića, roditelji djece upoznaju odgojitelje na kraju upisnog razdoblja u lipnju. Taj postupak je dio obaveznih aktivnosti odgojitelja prema internim

protokolima. U privatnim vrtićima praksa je različita s obzirom na stručni tim odgojitelja koji u njemu radi i osnivača vrtića, pa je tako nerijetko upis omogućen preko cijele kalendarske godine, ako u objektu ima mjesta.

Sudionice iz županijskog i otočkog vrtića su izjavile: „*Mi krajem kolovoza, nakon godišnjih odmora, imamo odgojiteljska vijeća i tada dobijemo popis djece, 1. rujna upoznajemo djecu i roditelje*“ – Benkovac (sličan odgovor na ovo pitanje je bilo također iz vrtića u Preku).

S druge strane, potrebno je navesti da sudionice fokus-grupe iz gradskih vrtića imaju unutar internog pravilnika uputu da se susret s novim roditeljima u odgojnim skupinama organizira na sljedeći način: „*Mi roditelje djece upoznajemo na kraju upisa. Odmah se formira skupina i broj djece. Krajem lipnja roditelje zovemo na roditeljski sastanak na upoznavanje. Tada im kažemo osnovne informacije i način prilagodbe, da se mogu pripremiti za rujnu.*“ (1/GV/O; 2/GV/O; 3/GV/O)

Kod sudionica iz privatnih vrtića, prvi susret s roditeljima je pretežno organiziran na sljedeći način: „*Mi na početku rujna imamo roditeljski sastanak, sa roditeljima se upoznajemo prilikom upisa.*“ Uz to, odgojiteljice iz privatnih vrtića su izjavile da tijekom cijele pedagoške godine, koliko čuju od svojih kolegica, postoji mogućnost naknadnog upisa djece. U tom slučaju, roditelje upoznaju tijekom individualnih sastanaka. (4/PV/O; 5/PV/O; 6/PV/O)

Prema izjavama sudionica očito je da postoje razlike između predškolskih ustanova na cijelom području županije oko prvih susreta sa roditeljima djece. Isto tako, evidentno je da postoje razlike u pristupu oko toga na koji način ta suradnja započinje i kako se ona ostvaruje kroz godine boravka djece. Razlike u pristupima su vidljive i između gradskih vrtića. Prema izjavama sudionica, ravnateljica jednog gradskog vrtića koristi još uvijek standardne oblike obavijesti u obliku pisanih odluka objavljenih putem oglasne ploče skupine, dok ravnateljica drugog gradskog vrtića potiče odgojitelje na korištenje suvremenih oblika komunikacije, na primjer preko *WhatsApp* grupe. Prema izjavama sudionica, od samih početka kada se dijete upiše u predškolsku ustanovu, roditelji kroz mjesec lipanj upoznaju odgojiteljicu i ona pred početak godišnjih odmora održi uvodni informativni roditeljski sastanak s roditeljima upisane djece njene skupine te se od samih početaka zajedničke suradnje određuje se oblik i pravila zajedničke komunikacije. Posebno se to odnosi na pravila i način komunikacije preko mobilnih mreža. U suglasnosti sa stručnim timom i ravnateljicom vrtića koja daje pristanak za takav oblik komunikacije, odgojiteljica organizira mobilnu grupu te daje priliku između ostalog da se roditelji djece zajedno povežu prije formalnog početka pedagoške godine u rujnu. Sudionica

fokus-grupe je objasnila kako taj model funkcionira: „*Mi se na prvom sastanku krajem lipnja dogovorimo da ćemo imati WhatsApp grupu za sve obavijesti. Kažem im osnovna pravila, kada i u koje vrijeme se mogu javiti. Objasnim im zašto grupa funkcionira i kažem im da nema smetanja preko vikenda, slobodnih dana i godišnjih odmora. Oni su do sada većinom to poštovali.*“ (1/GV/O)

S druge strane, sudionica fokus-grupe iz drugog gradskog vrtića izjavila je sljedeće: „*Nama je ravnateljica sugerirala da Viber i WhatsApp grupe ne otvaramo te da one nisu obavezni i službeni oblik komunikacije s roditeljima. Mi ne trebamo, ako nećemo, davati svoj broj mobitela nikome.*“ (2/GV/O)

Već i na ovom primjeru je vidljiva razlika u pristupima između ustanova gdje je isti osnivač, jer još uvijek ne postoji formalna administrativna usklađenost prema kojoj bi se ujednačila komunikacija s roditeljima.

Sudionice fokus-grupe iz privatnih vrtića su izjavile da je za „njih prirodno“ da imaju što više otvorenih digitalnih kanala za međusobnu komunikaciju iz među roditelja upisane djece i njihove ustanove. Svi trenutno aktualni mobilni kanali kao što su *Viber*, *WhatsApp* ili društvene mreže su nekako „*očekivani oblik komunikacije sa roditeljima od samog početka upisa djece.*“ (5/PV/O)

Prema izjavi jedne sudionice iz privatnih vrtića „*još uvijek vlada percepcija kod roditelja upisane djece u našem vrtiću da mi imamo osim temeljno odgojno-obrazovnu oblik djelovanja i element uslužne funkcije prema roditeljima djece. Od nas se, od samih početaka kada je dijete upisano u ustanovu, očekuje brzo komunikacijsko reagiranje prema vani. Kada vodimo djecu u Kazalište lutaka ili u Gradsku knjižnicu ili bilo koju drugu manifestaciju, roditelji očekuju u kratkom vremenu od povratka u naš vrtić „izvještaj“ kroz fotografije o tome kako je bilo. S druge strane, mi smo se već na to naučile i nama je tako lakše i brže za neke stvari ili suradnju zamoliti roditelje preko WhatsApp grupe. To nam je praktično i kada želimo u kratko vrijeme podijeliti neku obavijest.*“ (5/PV/O)

Sudionice iz županijskih vrtića su izjavile da je njihova „prednost“ što dolaze iz manjih sredina, gdje se svi poznaju. Za komunikaciju s roditeljima koriste još uvijek standardni oblik komunikacije (usmeno i kroz oglasnu ploču). Međutim velika većina roditelja također njih ima dostupan broj mobitela odgojiteljice, tako da od trenutka upisa djeteta roditelji komuniciraju s odgojiteljima kroz mobilne društvene ekanale.

Na upit o tome znaju li roditelji djece koji je formalni stupanj obrazovanja njih odgojitelja, sve prisutne sudionice su izjavile da roditelji djece u njihovim skupinama znaju za njihovo formalno obrazovanje. Objava i način na koji je to naznačeno nije ujednačen nekakvim oblikom internog pravilnika, nego se razlikuje od ustanove do ustanove. Neke ustanove unutar samih objekata na ulazu u prostor odgojne skupine označe u tiskanom obliku formalni stupanj obrazovanja odgojitelja – voditelja skupine djece, dok s druge strane, neki odgojitelji to naglase u samoj komunikaciji s roditeljima tijekom prvog susreta. Slijedom postavljenih pitanja, sudionice su izjavile sljedeće: „*Roditelji su o našem stupnju obrazovanja informirani na našem prvom roditeljskom sastanku na početku pedagoške godine ili putem pisane objave kada traže prijavu za upis u vrtić.*“ (6/PV/O)

Druga sudionica je izjavila: „*Kod nas to piše na našoj web-stranici vrtića.*“ (2/GV/O)

S druge strane, slična uvodna pitanja su također postavljena roditeljima u svezi iskazivanja interesa za upis djeteta u predškolske ustanove, biranju objekta te početku suradnje sa odgojiteljima. U skladu sa prvim pitanjem koji se odnosi na osnovne informacije vezano za biranje objekta i upis djece prema izjavama sudionica fokus-grupe od strane roditelja, na navedena pitanja su odgovorile da je presudni element izbora određene predškolske ustanove u većini slučajeva blizina mjesta stanovanja. Može se zaključiti da roditelji više obraćaju pažnju na lokaciju ustanove u koju prijavljuju dijete za upis, dok su u drugom planu informacije koje se odnose na stručno osoblje. U njihovim izjavama se pretežito mogu čuti da im nije važno formalno obrazovanje odgojitelja, dok je s druge strane samo jedna sudionica izjavila da je je to imalo važnu ulogu u odabiru predškolske ustanove za njihovo dijete. (Među sudionicama iz reda roditelja, ta osoba je bila sa završenim studijem pedagoškog usmjerenja, radi u jednoj od gradskih ustanova kojoj je jedan od zadataka profesionalnog djelovanja i suradnja sa svim odgojno-obrazovnim ustanovama. Kroz svoju praksu promatrala je način na koji se odgojitelji odnose prema djeci u svojoj odgojnoj skupini tijekom provođenja aktivnosti na njenom radnom mjestu.) Mišljenje jedne sudionice fokus-grupe je sljedeće: „*Da, važno mi je. Promatrala sam kako mi djeca i tete dolaze u knjižnicu i vidjela sam kako se djeca ponašaju. Da tete nisu sigurne u svoje kompetencije i znaju što rade, sigurno ne bi dovodile istovremeno i stariju i mlađu vrtićku djecu.*“ (4/PV/R)

Ostale sudionice iz reda roditelja su odgovorile sljedeće: „*Nije mi važno formalno obrazovanje odgojitelja, samo mi je važno da zna što radi.*“ (3/GV/R)

Još jedno mišljenje sudionice skupine roditelja jest: „*Danas se sve brzo mijenja, mislim da za ovaj posao nije važan neki dugogodišnji studij. Mislim da se kroz neko kraće obrazovanje može sve naučiti i većina znanja dolazi iz prakse.*“ (5/PV/R)

Roditelji djece iz manjih sredina su izjavili „*da je predškolska ustanova koja djeluju u njihovim mjestima jedini takav izbor, tako da prilikom upisa nemaju nikakvo mišljenje o izboru odgojitelja za svoje dijete.*“ (7/ŽV/R; 8/ŽV/R)

8.2. Drugi niz pitanja – suradnja između odgojitelja i roditelja

Drugi set pitanja se odnosio na suradnju između odgojitelja i roditelja. U ovom setu postavljena su slična pitanja odgojiteljima i roditeljima. Cilj ovog niza pitanja je vidjeti perspektivu s obje strane i uočiti eventualne pojedinosti i specifičnosti u odgovorima koje bi ukazale na neku novu viđenje u razmatranjima oko profesionalnog ugleda odgojitelja. Postavljena pitanja odgojiteljima su glasila:

- Na koji način se u neposrednom susretu obraćate roditelju ili odgojitelju i uzvratno?
- Što su po vama predškolske ustanove i kako bi ih definirali?
- U kojem postotku su one namijenjene roditeljima, a u kojem postotku su one namijenjene djeci?
- Tko bi prema godinama staža, iskustva i formalnog obrazovanja trebao raditi s djecom u jasličkoj, a tko u vrtićkoj skupini?
- Smatrate li da odgojitelji imaju identičan društveni status kao i učitelji; molim objasnite tvrdnju?
- Koliko se slažete sa tvrdnjom da odgojitelji odgajaju, onako kako to navodi samo ime struke?
- U nekim Europskim zemljama odgojiteljska struka se naziva „*early years educator*“, „*early years teacher*“ ili „*preschool ili kindergarten teacher*“ Što mislite o eventualnoj promjeni službenog naziva struke i bili se time poboljšao profesionalni status?
- Trebaju li odgojitelji u statusu mentora ili savjetnika imati mogućnost su-kreiranja svoje odgojne skupine dokle god su u tom statusu? (Status mentora ili savjetnika se ostvaruje na određeno vremensko razdoblje i moguće ga je obnoviti.)

Odgovori sudionica iz reda odgojitelja na prvo pitanje iz ovog niza je samo potvrdilo da je kod nas još uvijek ukorijenjena kultura neformalnog naziva, gdje se odgojiteljice/odgojitelje naziva „tetama“ ili za muškarce „barbama“ ili nekim drugim izvedenicama. Isto tako su same odgojiteljice navele da se u svakodnevnoj komunikaciji prema roditeljima upisane djece obraćaju neformalnim načinom kroz oblik: „mama“ ili „tata“. Samo se jedna sudionica fokus-grupe iz skupine roditelja izjasnila da se odgojiteljici svog djeteta u predškolskoj ustanovi obraća sa imenicom „gospođo“, te da joj se isto tako uzvratno obraća i odgojiteljica.

Isti odgovor je bio od strane same sudionice iz grupe odgojitelja kroz identičan upit. Treba napomenuti da se radi o odgojiteljici otočkog vrtića i da se prema njenom iskazu ona na taj način obraća svim roditeljima. Mišljenje navedene sudionice fokus-grupe je slijedeće: *„Ja svima kažem: gospođo ili gospodine i volim da se i mene tako zove. Ovo je samo moja odluka i tako se obraćamo kada smo u vrtiću u mojoj skupini. Ostale kolegice koliko znam na razne načine se obraćaju roditeljima, npr. mama ili tata. Mojim roditeljima ja to kažem na početku pedagoške godine. U početku još miješaju pa me ponekad zovu teto, a ponekad tek gospođo, ali kasnije nakon upornog ponavljanja prijeđu na moj prijedlog. Ovo mi je lakše jer onda mogu jednostavnije i jasnije razgovarati s roditeljem oko njegovog djeteta, posebno kada se to odnosi na neke dijelove iz područja razvojnih karakteristika.“* (8/ŽV/O)

Na upit moderatorice fokus-grupe smeta li sudionicama naziv „teta“ u svakodnevnoj komunikaciji, odgojiteljice su se izjasnile da im takav neformalni oblik obraćanja ne smeta i da je očekivan.

Na pitanje moderatorice sudionicama obje skupine tko bi po njima trebao raditi u jasličkim, a tko u vrtićkim skupinama, obje strane su se složile da je rad u jasličkim skupinama fizički naporniji i da bi u tom slučaju s djecom navedene dobi trebale raditi mlađe osobe.

Na pitanje sudionicama u obje skupine o tome koliko su predškolske ustanove potrebne roditeljima, a koliko djeci, sudionice iz skupine roditelja su se složile da je podjednaka potreba. Prema njihovim iskazima, vrtići su u prvom redu potrebni njima jer žele sigurno okruženje za svoje dijete kada su na poslu. U drugi plan dolazi socijalna i odgojno-obrazovna komponenta. Neki od odgovora na to upućuju kao što je: *„Većinom kod nas djecu nema tko čuvati pa ga zato dajemo u vrtić. U vrtiću ima svoje društvo i zajedno se igraju. Mislim da vrtić prvo treba roditeljima.“* (4/GV/R)

Još jedno zanimljivo mišljenje iz redova roditelja je sljedeće: „*Mislim da vrtić je prvo potreban roditeljima, ali kako imam starije dijete koje je predškolac, vidim da ih svugdje vode i provode razne aktivnosti, ja to ne bi stigla.*“ (3/GV/R)

Sudionice iz grupe odgojitelja su se također složile oko toga da je predškolski odgoj u današnje vrijeme neophodni dio našeg društva.

Najviše sličnih izjava iz obadviju fokus-grupa moderatorica je prikupila u vezi statusa odgojitelja i učitelja. Obje grupe sudionika odgovorile su gotovo identično na postavljena pitanja o društvenom ugledu i statusu učitelja i odgojitelja. Složili su se da još uvijek postoje znatne razlike u društvenom ugledu i javnoj percepciji između navedenih dviju profesija. Prva asocijacija sudionicama iz grupe roditelja je bila da je škola obavezna, dok s druge strane vrtić nije obavezan. (Sudionice iz grupe roditelja su upoznate s podatkom da je samo predškolski program pred odlazak u školu unutar predškolskog sustava obavezan.) U tom smislu i odnos prema odgojiteljima i učiteljima nije isti jer prema njihovim riječima „*učitelji djecu uče*“ i „*škola je ozbiljnija*“. (2/GV/R; 6/PV/R)

Sve to ukazuje da se prema učiteljima razredne nastave od početka zauzima ozbiljniji stav. Prema riječima roditelja može se zaključiti da takav odnos između predškolskog i školskog sustava dijelom počiva i na temelju zakonom propisane obveznosti pohađanja osnovnoškolskog obrazovanja. Predškolski sustav nije zakonski obavezan, iako je roditeljima potreban, dok je osnovnoškolski sustav kao prva formalna stepenica obrazovanja zakonski obavezna. Ulaskom u sustav školstva, kod djece očekuju određeni rezultati na osnovi usvajanja obaveznog sadržaja, dok toga nema u predškolskom sustavu nego sustav počiva na dječjem razvoju koji se ne mjeri i ne utječe na uspostavu razlika među djecom, a određena znanja i socijalne vještine se usvajaju igrajući se – bilo kroz spontane ili organizirane aktivnosti. Na osnovu toga, roditelji od učitelja imaju očekivanja u dječjem napretku, dok od odgojitelja nemaju takva očekivanja. Slični odgovori su bili i od sudionica iz skupine odgojitelja. Neka od njihovih izjava potvrđuje navedena razmišljanja: „*Učitelji imaju bolji društveni status jer je škola obavezna, a vrtić nije. Iako je igra model ili alat pomoću kojeg djeca između ostalog djeca postižu razvojni napredak, još uvijek se u društvu odraslih percipira kao nešto neobavezno, ponekad čak i da nije svrsishodno.*“ (1/GV/O)

Jedna od sudionica sa strane odgojitelja je navela sljedeće: „*Imam osjećaj da ponekad roditeljima po nekoliko puta „govorim u prazno“ o tome koje je svrha igre za cjelokupni razvoj djeteta. Roditelji jednostavno percipiraju školu ozbiljnijim sustavom, što ona i jest, međutim*

nikako da nas bolje saslušaju oko toga koje sve benefite djeca imaju od igre. Smiješno mi je, a to vidim iz generacije u generaciju roditelja koja nam dolaze u vrtić, da djecu od rane četvrte godine forsiraju na pamćenje slova i brojeva, kao da će s time ubrzati razvoj. Žao mi je što još uvijek u našem sustavu ne postoji vidljiva i direktna povezanost između predškolskog i osnovnoškolskog sustava. Mislim da bi oba sustava trebala puno više surađivati upravo radi dobrobiti djece.“ (4/PV/O)

Još jedno mišljenje jedne od sudionica iz grupe odgojitelja potvrđuje do sada izrečena mišljenja: *„Iako u predškolskom sustavu razvijamo slične kompetencije kao u školi kroz razrednu nastavu, jednostavno gledajući, djeca predškolske dobi još nisu razvojno spremna na oblik obaveznog usvajanja sadržaja pa time roditelji nemaju očekivanja od strane odgojitelja.“ (7/ŽV/O)*

Na kraju ove rasprave odgojiteljice su se najslikovitije izjasnile o neusklađenosti unutar društvenog statusa između odgojitelja i učitelja na način da *„za razliku od odgojitelja, učiteljicama se na kraju godine pridaje veća pažnja kroz određene primjere zahvale u radu sa djecom. .“¹³⁷ (1/GV/O)*

Još uvijek roditelji promišljaju o predškolskoj ustanovi prije svega kao o sigurnom mjestu za socijalizaciju i odgoj, dok učenje kroz razne pedagoške oblike i alate nije primarni element prepoznavanja vrtića. Na ovaj upit, sudionice sa strane roditelja su se također izjasnile da društveni status između odgojitelja i učitelja nije isti. Izjava jedne od sudionice potakla je raspravu u smjeru toga *„da je studij za učitelje vjerojatno teži od studija za odgojitelje.“ (3/GV/R)*

Na upit moderatorice o tome može li potvrditi svoju izjavu nekim argumentom, sudionica je izjavila da *„koliko zna, studij za odgojitelje traje kraće od studija za učitelje.“ (3/GV/R)*

Na nju se nadovezala druga sudionica koja je nadodala da *„predškolski odgoj je neobavezan pa vjerojatno odgojiteljice nemaju neke teške predmete za polagati za razliku od učitelja.“ (7/ŽV/R)*

Jedna od sudionica je izjavila da *„je njeno dijete prvo išlo u igraonicu u kojoj su radile odgojiteljica i dadilja, koja je prošla kratki verificirani tečaj, a sada kada je u vrtiću ne vidim neke bitne razlike u konceptu rada. S druge strane, u školi već prema knjigama znam što će se raditi te godine i što će se učiti. Isto tako nam učiteljica na samom početku informacija*

¹³⁷ Opaska autorice rada: u ovoj izjavi se radio o pedagoškoj tj. školskoj godini.

predstavi okvirni plan i program godine zajedno s nekim njenim idejama za neke projekte.“ (Sudionica ima starije dijete u osnovnoj školi.) (5/PV/R)

Još jedan sudionica je izjavila sljedeće: *„Vrtić nije obavezan, dok je škola obavezna. Mislim da nikada u našem društvu neće biti identičan društveni status odgojitelja i učitelja iako obje struke završavaju studij na istom fakultetu.“*¹³⁸ (2/GV/R)

Zanimljiva je izjava jedne od sudionica roditelja koja je navela: *„Ja imam dijete koje je u vrtiću i tek trebamo upoznati školu, ali preko prijateljica čujem da im učiteljica stalno napominje da one svoje dane kada djeca imaju praznike koriste i za stručna usavršavanja. Nikad nisam čula od odgojiteljice svog djeteta da je otišla na neko usavršavanje. Možda nisam u pravu i možda samo o tome ne govori.“* (4/PV/R)

Na pitanje o tome da li bi trebalo u budućnosti eventualno promijeniti naziv struke, sve sudionice sa strane odgojitelja su na pitanje u početku bile iznenađene samim postavljenim pitanjem. Prema njihovim izjavama, do sada neke od njih nisu imale informacije o raznim varijantama i inačicama naziva profesije u zemljama Europe. Nakon određenog razmišljanja o postavljenom pitanju, istakle su da promjena naziva nije potrebna i da se time ne bi ništa značajno promijenilo. Sličan odgovor su također dale i sudionice iz grupe roditelja. U nastavku slijedi mišljenje jedne od odgojiteljica o tome zašto je nepotrebno raditi ikakve korekcije naziva profesije: *„Ne, ne mislim da bi se išta promijenilo promjenom naziva. Kod nas roditelji znaju da ako radimo u vrtiću onda smo odgojitelji. Taj naziv struke je već dugo u upotrebi, a zapravo nas rijetko tko tako zove. To je mali terminološki paradoks, jer nas većinu vremena u ustanovi i u društvu zovu „teta“. Pa vidite da nas čak i na televiziji ministar ili neki gradonačelnik isto tako naziva teta. Ne treba ništa mijenjati, jer nema smisla.“* (1/GV/O)

Ono što treba još napomenuti je to da su same odgojiteljice naglasile kroz razgovor da one *„nisu učiteljice i nikada to neće biti.“* (8/ŽV/O)

Time su potvrdile mišljenje o tome da sam naziv značajno ne utječe na društveni status profesije.

Što se tiče pitanja o slobodi su-kreiranja odgojnih skupina za one odgojitelje koje imaju službeni status mentora, odgojitelji nisu se htjeli otvoreno i jasno izjasniti. S druge strane, roditelji nisu

¹³⁸ U izjavi je autorica ovoga rada prenijela izjavu sudionice u izvornom obliku. Iako se Studij studiji za učitelje i odgojitelje na Sveučilištu u Zadru izvode u okviru jednog studijskog Odjela, na drugim sveučilištima u Republici Hrvatskoj svaki od tih studija ima samostalnu ustrojbenu jedinicu koja ga vodi, pa stoga sudionica nije ispravljana kako se ne bi utjecalo na promjenu tijeka razgovora.

bili upoznati s pravilnicima u sustavu predškola tako da također nisu imali nikakav stav oko ovog pitanja. Samo su sudionice iz grupe roditelja naglasile da takvi odgojitelji „*bi trebali imati puno veći izbor i slobodu u realizaciji svojih ideja za sve što rade.*“ (1/GV/R; 5/PV/R)

8.3. Treći niz pitanja – web-stranice i društvene mreže

Sljedeći, treći set pitanja se odnosio na pitanja koja su vezana za web-stranice i društvene mreže. Sličan niz pitanja je postavljen svim sudionicama obadviju fokus-grupa. U nastavku slijede pitanja o kojima se raspravljalo s obje strane:

- Pratite li rad drugih odgojitelja na webu ili društvenim mrežama te također, prate li roditelji odgojitelje na webu ili putem društvenih mreža?
- Pitanje odgojiteljima na to trebaju li sa roditeljima djece biti komunikaciji na društvenim mrežama?
- Pitanje odgojiteljicama o pisanju ili prezentiranju profesionalnog rada preko digitalnih kanala?
- Pitanja za obje strane o tome koliko je važno da objave na društvenim mrežama budu usklađene s profesionalnom ulogom koje obnašaju?
- Pitanje upućeno odgojiteljicama treba li profesionalni rad objavljivati u javnosti?
- Pitanje upućeno za obje strane vezano za profesionalni sadržaj ili objave koje bi se eventualno objavljivale javno i bili to pridonijelo boljem društvenom statusu profesije?

Cilj navedenih pitanja je prikupiti podatke u kojoj mjeri odgojiteljice koriste digitalne kanale za promociju i vidljivost svoga profesionalnog djelovanja. Kroz pitanja se htjelo istražiti u kojoj mjeri i na koje načine su tim kanalima povezani sa zajednicom. S druge strane, tijekom razgovora se htjelo procijeniti koliko su zainteresirane za promociju svoga rada i poduzimaju li same određene korake u pogledu bolje vidljivosti svoje profesije.

Na osnovu postavljenih pitanja, odgojiteljice su odgovorile da ne prate redovito rad drugih odgojitelja. Izjava jedne od sudionica sa strane odgojitelja je sljedeća: „*U principu ono što pratim su samo odgojiteljske FB grupe, konkretno ne pratim rad niti jednog odgojitelja. Ako me zanima neka aktivnost onda ideju pokupim na Pinterestu*“ (društvena platforma u kojoj je naglašen vizualni element zajedno sa poveznicom na kojoj se određena fotografija ili post nalazi). (5/PV/O)

Kroz razgovor se ispostavilo da odgojiteljice većinom koriste digitalne mreže kako bi dobile ideju za rad i temeljni cilj njihovog pretraživanja nije usmjeren na praćenje rada drugih odgojitelja. Izjava jedne od sudionica, koja slijedi, potvrđuje iznesenu tvrdnju: „*Pogledam što su kolegice poslikale od pripremljenih materijala preko FB grupa odgojitelja i tu mogu naći dovoljno ideja za primjenu u vrtiću.*“ (3/GV/O)

Prema navedeni odgovorima može se zaključiti da sudionice odgojiteljske grupe na društvenim mrežama uglavnom koriste jednosmjerno kao izvor informacija za neke svoje buduće aktivnosti. Drugi oblik korištenja i iskorištavanja digitalnih kanala u svrhu vidljivosti svoga rada odgojiteljice su koristile na način da su im društvene mreže služile kao izvor informacija za praćenje stručnih webinarima, koji su posebno intenzivirani za vrijeme pandemije izazvane COVID-19 virusom. U tom pogledu društvene mreže su im poslužile kao *on-line* kanal preko kojeg su mogle pratiti i prisustvovati izlaganjima pojedinih stručnjaka iz područja odgoja i obrazovanja. Jedna sudionica iz grupe odgojitelja je po tom pitanju izjavila sljedeće: „*Preko Facebooka je za vrijeme pandemije uzrokovane virusom COVID-19 bilo puno javnih objava za održavanje besplatnih webinarima iz područja pedagogije i psihologije, tako da je to bio jedan od načina kako smo mogle iskoristiti tu društvenu mrežu za usavršavanje.*“ (3/GV/O)

Na upit koriste li neke druge oblike digitalnih pristupa za prezentaciju svojih aktivnosti, sve prisutne sudionice su negativno odgovorile. Niti jedna od njih nema web-stranicu, blog ili neki drugi oblik digitalnog kanala gdje samostalno prezentira svoje profesionalno djelovanje. Kroz razgovor su se sve složile da bi u budućnosti predstavljanje svog znanja kroz odrađene aktivnosti uz pomoć suvremenih digitalnih oblika sigurno pridonijelo boljoj vidljivosti struke. Uz to, većina ih je izjavila da nisu sigurne u stupanj svojih digitalnih kompetencija te da bi vjerojatno u budućnosti trebale proći edukaciju iz tog područja. Uz to navele su kako bi ona trebala biti prilagođena struci i da bi uz to trebala biti besplatna za odgojitelje. Kroz razgovor se otvorila još jedna tema, koja se odnosi da imamo općenito zastarjeli oblik vođenja dokumentacije u predškolskim ustanovama, koji se još uvijek provodi pisanim putem. S ciljem osuvremenjavanja profesionalnih elemenata u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja treba integrirati i suvremene oblike izvještavanja i dokumentiranja prakse. U nastavku je navedeno mišljenje jedne od prisutnih odgojiteljica, pri čemu su se sve prisutne složile a njenom izjavom: „*Mi smo jedini dio odgoja i obrazovanja koji piše dokumentaciju plavom kemijskom. Davno je to bio uobičajeni standard. Obrasce za dokumentaciju trebamo nabavljati svaka tri mjeseca. Svakodnevno ispunjavamo dokumentaciju ručno i mislim da je to u današnje vrijeme način koji više nitko ne koristi. Ne vidim baš neku veliku svrhu toga. Osim toga, takav oblik vođenja*

dokumentacije nije ekološki. Imamo apsurd da djecu upoznajemo s održivim razvojem, pa tako recikliramo papir na bezbroj načina, a mi s druge strane koristimo ne-ekološke oblike u administraciji.“ (7/ŽV/O)

Još jedno mišljenje sudionice upućuje na to da se još uvijek primjenjuju oblici rada u predškolskim ustanovama koji nisu u dosluhu novog vremena i suvremenih tendencija: *„Razvojne mape djece vodimo kroz obične kartonske registratore. Sve to traži puno vremena za pisanje i bespotrebno potrošeno materijalnih sredstava. Takva dokumentacija još uvijek nije službeno propisana. Više je nametnuta od stručne službe vrtića. Dugo se već govori, više od deset godina, da će to biti dokument s kojim će dijete prijeći u školu, međutim ne vjerujem da će se to ikad ostvariti. Na kraju opet djeca za upis u prvi razred idu na testiranje kod stručne službe u osnovnoj školi. Onda ne znam kolika je svrha našeg rada takve dokumentacije? Kao da nitko nema povjerenja u naše kompetencije.“ (5/PV/O)*

Na pitanje u kojoj mjeri su odgojiteljice s roditeljima djece u kontaktu preko društvenih mreža, odgovorile su da *„biraju s kim će biti u kontaktu. S nekima jesam, ali im ne pokazujem sve objave.“* Sličan odgovor je moderatorica također dobila od sudionica od strane roditelja. Roditelji su u kontaktu sa nekim odgojiteljicama preko društvenih mreža, također nisu upoznati s tim imaju li odgojiteljice njihovog djeteta posebne web-stranice ili blog. Sve informacije o aktivnostima u skupini i vrtiću u kojima je uključeno njihovo dijete dobivaju preko službenih stranica predškolske ustanove. Na pitanje o tome što je njihovo mišljenje – trebaju li odgojitelji objavljivati svoj profesionalni rad, uglavnom su se složili da bi to bilo poželjno. Iznijeli su jedino primjedbu da bi se u tom slučaju *„trebalo promisliti na koji način objavljivati fotografije s djecom, jer možda neki roditelji ne žele javnu objavu svog djeteta.“ (3/GV/R)*

8.4. Četvrti niz pitanja – profesionalni rad i javna vidljivost profesionalnog djelovanja odgojitelja

Četvrti set pitanja odnosio se na pitanja vezana za profesionalni rad i djelovanje odgojitelja. Cilj ovog niza pitanja je bio istražiti koliko sami odgojitelji pridonose boljoj vidljivosti svog profesionalnog djelovanja te imaju li priliku i u kojoj mjeri je iskorištavaju za samostalno podizanje ugleda profesije. Sljedeći niz pitanja moderatorica je osmislila prvenstveno s ciljem dobivanja informacija o stupnju medijske zrelosti odgojiteljica u dijelu profesionalne promocije te sa druge strane i svojevrsne odgovornosti za promicanje profesionalnog ugleda u zajednici. Sličan niz pitanja je postavljen sudionicama iz grupe roditelja u drugoj fokus-grupi. Htjelo se

spoznati u kojoj mjeri oni primjećuju i podržavaju odgojiteljska nastojanja za boljom i stručnijom prezentacijom svog profesionalnog djelovanja. Postavljena pitanja su sljedeća:

- Na koji način se prezentira rad i aktivnosti u odgojnim skupinama?
- Izrecite vaš stav i mišljenje na tvrdnju da se „*odgojitelji igraju, a učitelji uče djecu*“?
- Koliko često i na koji način odgojitelji koriste priliku i mogućnost samostalnog razgovara s roditeljima oko planiranih i ostvarenih aktivnosti unutar odgojnih skupina?
- Koliko su odgojitelji upoznati sa svim do sada dostupnim mogućnostima stručnog usavršavanja?
- Koliko je odgojiteljima i roditeljima bitan podatak o tome jesu li odgojitelji članovi strukovnih udruženja i na koji način koriste priliku za svoju profesionalnu prezentaciju i stručno usavršavanje?
- Koliko i na koji način odgojitelji surađuju i provode projekte s ostalim odgojno-obrazovnim ustanovama?
- U kojem mjeri su odgojitelji upoznati s informacijama i koriste li priliku za sudjelovanje u međunarodnim aktivnostima u kojim mogu sudjelovati djeca predškolskog uzrasta?
- Na koji sve način odgojitelji ostvaruju suradnju za aktivnosti s gradskim ustanovama?
- Koliko ste upoznati s financijskim mogućnostima u području predškolskog odgoja?

Kroz razgovor na navedena pitanja odgojiteljice su odgovorile da svoj rad sa djecom pretežno prezentiraju na do sada standardni oblik – preko vrtićkih oglasnih ploča. U zadnjih nekoliko godina također koriste neke od društvenih mreža (većina se izjasnila da je to pretežno Facebook) ili mobilnih mreža kroz zatvorene grupe unutar *WhatsApp*-a ili *Viber*-a. Preko svojih profila na društvenim mrežama ne koriste priliku za prezentiranje profesionalnog djelovanja. U nastavku je navedeno mišljenje jedne od sudionica: „*Mi radove i fotografije stavljamo na izložbeni pano u glavnom hodniku objekta. Primijetili smo da se roditelji pano pogledaju kada dođu po dijete u vrtić. Većinom pogledaju izložene fotografije i dječje crteže. Kratko se zadržavaju na dijelovima panoa gdje je tekst s opisima aktivnosti. Ponekad mislimo da to i ne pročitaju.*“ (1/GV/O)

Jedna sudionica je također navela sljedeće: „*Vidjeli smo da se roditelji žure kada dođu po dijete u vrtić, tako da u posljednje vrijeme sve više fotografija s aktivnostima objavljujemo u WhatsApp grupi vrtića. Na oglasnoj ploči stavimo samo osnovne tjedne obavijesti: jelovnik,*

obavijesti za uplate, obavijesti za neka buduća događanja. To izgleda ovako: kada idemo u grad, na primjer u Kazalište lutaka osim preko WhatsApp grupe, obavezno napišemo kratku obavijest i na oglasnoj ploči o tome do kada djeca trebaju doći u vrtić. Nakon toga, preko zatvorene WhatsApp grupe roditeljima podijelimo nekoliko fotografija o tome kako je bilo. Na kraju za oglasnu ploču napišemo kratki osvrt u nekoliko rečenica i dodamo ponekad neku dječju izjavu o događanju.“ (6/PV/O)

S druge strane, u ponekim predškolskim ustanovama provode se sljedeće interne odluke, tako da se digitalni kanali koriste u najmanjoj mogućoj mjeri. Izjava jedne od sudionica to potvrđuje: „Kod nas je ravnateljica zabranila objavu fotografija djece u aktivnostima radi GDPR-a. Za vrijeme prošle ravnateljice neke skupine su imale otvorene WhatsApp ili Viber grupe, međutim kada je došla nova ravnateljica, sve je to pogašeno. Obavijesti o aktivnostima roditelji mogu dobiti preko informativnih i individualnih sastanaka s odgojiteljima, na oglasnoj ploči vrtića te jedino preko službene web-stranice.“ (2/GV/O)

Na sljedeće pitanje o stupnju njihove profesionalne samostalnosti za provođenje samostalnih razgovora s roditeljima upisane djece, odgojiteljice su odgovorile da su one u potpunosti u tom pogledu samostalne, te da se osjećaju kompetentno i da im za to nije potrebna pomoć ili suglasnost stručnog tima (pedagoga ili psihologa). Jedino kada se radi o nekim izvanrednim situacijama ili kada u odgojnoj skupini imaju integrirano dijete s teškoćama, onda u tom slučaju je obavezna suradnja cijelog tima ustanove. Kroz razgovor s odgojiteljicama došlo se do zaključka da još uvijek ne postoji jedinstveni oblik javnih objava. Problem oko javnih objava djece je puno kompleksniji, jer za sada ne postoji usaglašen način prezentiranja djece u predškolskim ustanovama Republike Hrvatske kroz javne medije, a koji slijedi odredbe Zakona o zaštiti osobnih podataka.¹³⁹ Ono što je dosada jedinstveno očituje se u stajalištu svih odgojno-obrazovnih ustanova, a odnosi se na činjenicu da nije uputno navoditi imena i prezimena djece na javno objavljenoj foto ili video dokumentaciji. Potrebno je naglasiti da je također u predškolskim ustanovama uveden obrazac koji potpisuju roditelji u vezi javnih objava fotografija djece u aktivnostima, a povezan je sa prije spomenutim zakonom.. Također se to odnosi i na fotografije ili neki drugi oblik medija u kojima je prikazano dječje stvaralaštvo. S druge strane, sve je veći broj predškolskih ustanova koji, osim standardne web-stranica ustanove, koriste također i društvene mreže za prikazivanje dnevnih događanja unutar odgojnih skupina. Cilj objava je širenje vijesti kroz koji bi se javnost i zajednica upoznala s aktivnostima

¹³⁹ Zakon o zaštiti osobnih podataka; <https://www.zakon.hr/z/220/Zakon-o-za%C5%A1titi-osobnih-podataka>; preuzeto:16.8.2023.

koje se općenito provode u predškolskim ustanovama. Redovitim objavama aktivnosti na mrežnim stranicama i kroz društvene mreže može se pridonijeti boljoj prezentaciji rada u predškolskim ustanovama te posljedično na taj način boljoj prezentaciji profesije.

Kroz sljedeće pitanje od odgojiteljica se tražilo mišljenje oko izjave koja se može čuti u društveno neformalnom razgovoru da se „*odgojitelji igraju, a učitelji uče*“. Očekivano je između svih prisutnih sudionica došlo do vidljive geste tijelom kojom potvrđuju da je izjava dio našeg socio-kulturnog okruženja. Prva odgojiteljica koja je započela raspravu odmah je iznijela svoje mišljenje oko toga, te je izjavila da je „*puno vremena i znanja uložila u to kako bi se razbile ovakva predrasude, ali joj se ponekad čini da je vrlo malo postigla.*“ (6/PV/O)

Na uzvratno pitanje moderatorice da nabroji i izloži koji su njeni potezi poduzeti kako bi se profesija prikazala u boljem svijetlu, odgojiteljica je na početku odgovorila „*da u svakodnevnom razgovoru s roditeljima pokušava na stručan način ukratko opisati aktivnosti koje su se provodile, međutim da uzvratno primjećuje različito zanimanje i odnos kod roditelja.*“ (6/PV/O)

Druga sudionica od strane odgojitelja je izjavila „*da na oglasnoj ploči svaki tjedan stavimo okvirni plan i program odgojnih skupina zajedno s kratkim objašnjenjem što razvijamo takvim aktivnostima. Ima roditelja koji to redovno čitaju i povratno nas dodatno pitaju mogu li oni kako pomoći u materijalu ili nekoj pripremi, a ima i onih koji samo dođu po dijete i nikad ne pogledaju oglasnu ploču.*“ (7/PV/O)

Na upit moderatorice „*da li se one kao dio odgojiteljskog tima ustanove potpisuju na dnu objave ispod iznesenog okvirnog tjednog plana i program*“, odgojiteljice su izjavile „*da to nisu nikad napravile te da nikad nisu o tome razmišljale.*“ (1/GV/O; 5/PV/O; 7/ŽV/O)

Kroz raspravu moderatorica je htjela doći do informacija koliko odgojiteljice koriste priliku da kroz kratke objave koje će biti objavljene unutar radnog okruženja naglase sebe ili cijeli tim kao autore plana koji će se provoditi u objektu predškolske ustanove.

Sljedeće pitanje se odnosilo na informacije o načinima stručnog usavršavanja. Prema odgovorima može se zaključiti da su prisutne vrlo dobro upoznate sa stručnim usavršavanjima koje organizira Agencija za odgoj i obrazovanje, međutim nemaju sve priliku istovremeno pratiti usavršavanja koja organizira navedena ustanova. Također su dale i zamjerku da se navedena usavršavanja isključivo organiziraju „*u najintenzivnijem razdoblju radnog vremena, kada ne mogu mijenjati smjenu i aktivno pratiti usavršavanje. Koja je onda svrha održavanja, kada se ne može prisustvovati?*“ (5/PV/O)

„Ponekad mi se čini da su one“ (misli se na djelatnike AZOO-a) „svrha same sebi.“(7/ŽV/O) Posebno su tu zamjerku navele odgojiteljice iz manjih vrtića (privatni i županijski), jer u njihovom slučaju ne postoji mogućnost uzimanja slobodnog dana za takve prilike. U posljednjih nekoliko godina smanjena su financijska sredstva osnivača predškolskih ustanova za odlazak odgojitelja na stručna usavršavanja van mjesta matične ustanove. S druge strane, napretkom tehnologije pruža se više prilika za dodatno praćenje izlaganja stručnjaka u *on-line* obliku. Na navedeni upit odgojiteljice su odgovorile da za stručna usavršavanja u većini slučajeva doznaju preko društvenih mreža ili prijenosom informacija kroz neformalni razgovor s kolegama. Jedna od odgojiteljica je iznijela prijedlog *„da bi u budućnosti bilo dobro da se sva ta usavršavanja organiziraju kroz jednu posebnu platformu sa svim informacijama o ponuđenim temama. Iako već postoje određene privatne inicijative za takvo što, prema izjavama sudionica, voljele bi da je i predškolski odgoj dio Carnet sustava, pa da kao i učitelji popis svih edukacija bude na jednom mjestu.“* (2/GV/O)

Druga primjedba sudionica se odnosila na to da *„u posljednje vrijeme ima manje besplatnih usavršavanja te da se većina njih plaća.“* (6/PV/O)

Na pitanje moderatorice koliko je njih uključeno *eTwinning* platformu, sve su odgovorile da se do sada niti jedna od prisutnih nije prijavila *„ali su se neke kolegice iz jedne odgojne skupine gradskog vrtića uključile u platformu. Rade na nekom međunarodnom projektu, pa pratim kako će to završiti.“* (1/GV/O) Moderatorica je postavila navedeno pitanje iz razloga jer ta platforma, osim zajedničkog stručnog umrežavanja kroz projekte, nudi besplatna usavršavanja koje provode odgojno-obrazovni stručnjaci iz prakse.

Drugi pitanje se odnosilo na podatak o tome u kojoj mjeri kolegice prate međunarodna *on-line* usavršavanja kao npr. *Google Education, Microcoft Edu, Wakelet*. Prema odgovorima vidljivo je da su odgojiteljice tek djelomično upoznate s nekim od prilika sudjelovanja u međunarodnim platformama i portalima koje nude besplatan stručni sadržaj u području odgoja i obrazovanja. Na navedeno pitanje moderatorice, sudionice su se izjasnile da *„nisu sigurne u svoje znanje engleskog jezika i težinu zahtjeva takvih tečajeva, tako da do sada nisu se priključivale niti jednom od navedenih.“* (1/GV/O; 7/ŽV/O; 8/ŽV/O)

Isto tako, jedino su se odgojiteljice gradskih predškolskih ustanova izjasnile *„da unutar ustanove imaju razrađen plan i program stručnih usavršavanja i da se on provodi interno za djelatnike njihovih vrtića.“* (3/GV/O)

S obzirom da njihove ustanove sudjeluju u nekoliko projekata, a neki od njih su i međunarodni – kao npr. projekti *Erasmus+* programa, sredstva koja dobiju kroz takve projekte im omogućavaju da pozovu stručnjake koji će održati usavršavanje za njihove djelatnike unutar ustanove. Između ostalog, gradski vrtići su službeno registrirani kao vježbaonice Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru. Isto tako unutar njihove interne organizacije ustanove posjeduju cjelokupnu infrastrukturu koja podupire odgojitelje u radu te se oni mogu osloniti na njih i u potpunosti se posvetiti svim zadanim elementima koji će omogućiti formalno napredovanje u sustavu. Za razliku od toga, u mnogim drugim vrtićima (županijskim i posebno u privatnim) takva potpora nedostaje. Posljedično su odgojitelji u takvim ustanovama u neravnopravnom položaju u odnosu na gradske za ostvarivanje eventualnih profesionalnih interesa. U tom pogledu postoje znatne razlike oko profesionalnog napredovanja, pa su posljedično već sada vidljive razlike u stručnom prezentiranju odgojitelja prema zajednici.

S druge strane, sudionice fokus-grupe iz skupine roditelja su se izjasnile da nisu upoznate s oblicima usavršavanja u kojima sudjeluju odgojiteljice. Samo su dvije prisutne sudionice izjasnile da su djelomično upoznati s edukacijama koje prolaze odgojiteljice. Od njih se jedna izjasnila na sljedeći način da *„kako zna da njegova odgojiteljica djeteta prolazi „Montessori edukaciju“ jer djeca tijekom tjedna imaju aktivnosti iz tog područja.“* (2/GV/R) Druga sudionica je također izjavila da je *„djelomično upoznata sa sustavom stručnog usavršavanja, s obzirom da je završila studij pedagoškog usmjerenja, međutim kada vidim da neke od odgojiteljica nema u smjeni, povremeno pitam pa mi ostale odgojiteljice kažu. Kasnije kada se opet sretnemo u vrtiću, pitam ju kako je prošlo na edukaciji.“* (1/GV/R)

Prema izjavama sudionica, njima općenito nije važna informacija o tipovima edukacija koje pohađaju odgojiteljice. Na upit moderatorice o tome kakvo oni zamišljaju oblik i način odgojiteljskih edukacija, roditelja su odgovorili *„da nemaju nikakvu spoznaju o tome, ali pretpostavljaju da bi mogla biti organizirana kao nekakva radionica s praktičnim aktivnostima i sadržajem.“* (7/ŽV/R)

Na pitanje o suradnji među odgojno-obrazovnim ustanovama, odgojiteljice su se izjasnile *„da povremeno surađuju vezano za neka obilježavanja i događaje, međutim ne postoji neka jaka kultura međusobne suradnje tijekom pedagoške godine iz razloga što svaki vrtić ima svoj plan i program rada, tako da se u principu vremenski ne poklapamo u aktivnostima.“* (3/GV/O)

Druga odgojiteljica je također dala svoje mišljenje: *„Što se tiče suradnje s ostalim vrtićima iz ostalih dijelova Hrvatske, postoji nekoliko inicijativa i suradnji, međutim ona su većinom*

vezana za određenu temu npr. projekt vezan za poticanje ranog čitanja „Naša mala knjižnica“¹⁴⁰ ili „Pomahajmo v svet“.¹⁴¹ (5/PV/O)

Nadalje, jedna od odgojiteljica je također izjavila: „Čule smo da kolegice koje provode eTwinning projekt surađuju s nekoliko predškolski ustanova, kako ja nisam član eTwinninga, do sada nisam surađivala s odgojiteljima van Hrvatske.“ (1/GV/O)

S druge strane, izjava odgojiteljice iz otočkog vrtića ukazuje i na sljedeći oblik suradnje: „Mi na otoku ponekad imamo neke aktivnosti s osnovnom školom, ali to je više vezano za gostovanje njihovih profesora kod nas u vrtiću ili kada imamo aktivnosti oko blagdana.“ (8/ŽV/O)

Na pitanje o suradnji u aktivnostima sa gradskim ustanovama, odgojiteljice gradskih i privatnih vrtića su odgovorile da „se rado uključuju i da im nije problem organizirati posjet Gradskoj knjižnici, Kazalištu lutaka, Javno vatrogasnoj postrojbi, posjete gradskim muzejima, Javnoj ustanovi Nasadi i sl.“ (3/GV/O; 6/PV/O)

Suglasne su da su ti posjeti izuzetno važni kroz dječje odrastanje, jer prema riječima jedne od sudionica „djeca vole kada izađemo van dvorišta vrtića i kada aktivnosti provode na nekom drugom mjestu.“ (4/PV/O)

Sudionica fokus-grupe iz skupine odgojitelja sukladno tome navodi: „Mislim da je to važno za razvoj dječjih socijalnih kompetencija. Moramo priznati da za razliku od škole gdje je sve u kalupu školskih sati i plana i programa, mi stvarno možemo fleksibilno organizirati odlazak u grad i nismo ograničeni vremenom. Roditelji su nam zahvalni što ih vodimo u Kazalište lutaka i na sva ostala događanja.“ (3/GV/O)

S druge strane, sudionica fokus-grupe iz dijela otočkih vrtića dala je sljedeću izjavu: „Mi slabo posjećujemo grad i mislim da je našoj djeci dosta toga uskraćeno zato što smo na otoku. Vodstvo vrtića nema baš neku inicijativu za organizaciju pa kada čujem (misli na ostale sudionice fokus-grupe) vidim da je to kod vas lakše organizirati jer ste bliže i što vas voditelji vrtića podržavaju.“ (8/ŽV/O)

¹⁴⁰ Projekt „Naša mala knjižnica“ autorski je projekt izdavačke kuće „Ibis-grafika,, <https://nasamalaknjiznica.hr/>; preuzeto 1. srpnja 2023.

Temelji se na inicijativi nabave unaprijed sastavljenog kompleta dječjih slikovnica te aktivnosti vezane za njih. Tijekom aktivnosti vrtići se međusobno umrežavaju i prezentiraju svoje radove koja su nastala na temeljima predloženih slikovnica.

¹⁴¹ Projekt „Pomahajmo v svet“ <http://www.sayhellototheworld.eu/hr/projekt>; preuzeto 1. srpnja 2023. Navedeni projekt je slovenski projekt ustanove „FINI zavod Radeče, delo za mlade“ koji se provodi već četiri godine između predškolskih i osnovnoškolskih ustanova između Slovenije i Hrvatske.

Zanimljivo je napomenuti da na ovo pitanje je slično odgovorila i predstavница roditelja sa otoka koja je sudjelovala u drugoj fokus-grupi. Tijekom intervjua izrazila je svoje nezadovoljstvo „što joj dijete nema priliku sa svojim vršnjacima (predškolska skupina djece) sudjelovati u izvanvrtićkim aktivnostima identično kao i djeca u gradu. Misli da prijevoz nije problem jer djeca tog uzrasta imaju besplatno prijevoz do grada brodom ili trajektom. Isto tako misli da i ostalim roditeljima neki oblik dodatne financijske participacije ne bi predstavljala veliki problem.“ (8/ŽV/R)

Na zadnje pitanje u vezi financijskih mogućnosti predškolskih ustanova za izdvajanje za dodatne aktivnosti i specijaliziranu didaktiku, odgojiteljice su se različito izjasnile. Prema izjavama odgojiteljica gradskih vrtića od dolaska novih ravnateljica vidljivi su već sada pomaci u dugoročnom planiranju dodatne ili specijalizirane didaktike. To potvrđuje izjava odgojiteljice fokus krupе iz dijela gradskih vrtića: „Nama su tu jako pomogli projekti jer preko projekata je nabavljeno dosta didaktike.“ (3/GV/O)

S druge strane „prije su svi vrtići provodili sve iste aktivnosti, međutim sada se počinjemo razlikovati, pa određeni objekti su postali prepoznatljiviji prema projektima koje provode sa djecom.“ (2/GV/O)

S druge strane odgojiteljica iz privatnog vrtića je izjavila da „prate što se dešava u gradskim vrtićima i primjećuju pozitivne promjene. Mi smo uskraćeni za takve prilike jer nas još uvijek nakon dugo godina Grad ne gleda kao ravnopravne partnere za buduće aktivnosti. Mi od financijskih sredstava imamo na raspolaganju samo uplate roditelja koje se u velikom postotku koriste za tekuće potrebe, te se naši osnivači i ravnatelji moraju snaći u ograničenim financijskim mogućnostima. Svjesni smo toga i tako da ništa ne tražimo ekstra od ravnatelja. Uz to smo primijetile da npr. razne gradske udruge radije surađuju s gradskim vrtićima nego s nama. Kao da im nismo dovoljno atraktivni za prezentaciju. Evo, na primjer na nedavnom gradskom događanju „darZaSystem – STEMiziraj se“ pozvani su bili samo predstavnici i djeca gradskih vrtića, samo u gradskim vrtićima je prezentirana didaktika npr. roboti za STEM. Nas nitko nije zvao, niti je itko od naše djece sudjelovao. O svemu smo čitali na portalima i kroz nekoliko dana stalno su bile ažurirane objave na društvenim mrežama. Nekako mi se to čini apsurdno, jer se stalno naglašava da je broj upisane djece u privatnim vrtićima skoro identičan kao i u gradskim. Nas nitko o takvim događanjima ne obavještava.“ (5/PV/O)

Odgojiteljice županijskih vrtića su se izjasnile da nisu upoznati s financijskim mogućnostima svojih vrtića.

Na slično pitanje, roditelji su odgovorili da nisu upoznati. Pretpostavljaju da su financijske mogućnosti ograničene s obzirom na njihove uplate u mjesečnoj participaciji, koja nije velika. U nastavku su navedene dvije izjave sudionica od strane roditelja, a sa njenim mišljenjem su se sve ostale prisutne složile: „*Mislim da vrtići funkcioniraju u s ograničenim sredstvima. To vidim na način da svaki mjesec ravnateljica i odgojiteljice kada uzmemo račun za mjesečnu participaciju, ističu da pazimo na navedeni krajnji datum uplate jer se od toga financira prehrana, didaktika, dodatni materijal. Isto tako, mi svaki mjesec imamo malu obavezu donijeti u vrtić rolu kuhinjskog papira po djetetu. To im služi kao ubrus, maramice za nos i slično.*“ (6/PV/R)

Druga sudionica iz grupe roditelja je uz to dodala: „*Mi često odgojiteljicama donosimo djelomično iskorišten papir za printanje tako da djeca na čistom dijelu mogu crtati. Isto tako, ponekad znamo donijeti još neke sitnice koje mogu poslužiti u vrtiću npr. ljepljivu foliju u boji, neke očuvane igračke, puzzle.* (2/GV/R)

8.5. Peti niz pitanja – profesionalni vizualni izgled i javno obraćanje odgojitelja

Peti niz pitanja odnosio se na profesionalni izgled i javno obraćanje odgojitelja. Cilj postavljenih pitanja je doći do podataka na koji način vanjski vizualni elementi ili način obraćanja pomažu ili umanjuju javnu sliku profesije. Radna odjeća i obraćanje roditeljima su elementi koji također utječu na javnu sliku profesije. Općenito, odgojno-obrazovna profesija nema propisanu zaštitnu odjeću, osim kod određenih strukovnih zanimanja. Predškolska struka, kao dio odgojno-obrazovnog sustava, također nema propisan oblik zaštitne odjeće. Međutim, s obzirom na okruženje i rad s djecom jasličke i vrtićke dobi, ona je neophodna. Kroz desetljeća institucionalnog djelovanja ona se mijenjala sukladno području kojem je pripadao rani odgoj i obrazovanje, međutim ona nikada nije dobila svoje službeno utemeljenje. Zadnjih trideset godina, trenutna zaštitna odjeća odgojitelja temelji se na osobnom izboru svakog praktičara. Ono što je karakterizira jest jednostavnost u izradi i praktičnost u kroju. U velikoj mjeri prevladava u obliku pregača, a nešto je manje prisutna u uporabi oblik kuta. Ono što je još karakteristično, jest da se na njoj često nalaze stilizirani motivi iz dječjih animiranih filmova. Postavlja se pitanje u kojoj mjeri takva zaštitna odjeća, posebno ukoliko su na njoj prenaplašeni navedeni motivi, umanjuje ugled profesije i utječe na javnu percepciju odgojitelja?

Isto tako, javna komunikacija također igra važnu ulogu u boljem razumijevanju profesije. Svakodnevni dijalog koji se odvija između svih aktera u predškolskim ustanovama pruža priliku

odgojiteljima za bolju prezentaciju profesije. Koliko su svega toga svjesni odgojitelji pokušalo se kroz razgovor utvrditi na temelju sljedećih pitanja:

- Kakvo je vaše mišljenje o profesionalnom vizualnom izgledu odgojiteljske radne odjeće?
- Primjećuju li roditelji vaše djece u skupini vašu zaštitnu odjeću? Je li je ona u skladu sa profesionalnom ulogom koju obnašate? Je li njihov izgled naglašava ili smanjuje vaš profesionalni ugled?
- Primjećujete li i koliko vam je važno javno obraćanje prema standardima hrvatskog jezika?
- Koliko vam je važan proces pravilnog usvajanja hrvatskog standardnog jezika u govoru s djecom?
- Zamjećujete li način pisanja javnih pismenih objava kod odgojitelja? Je li ona odgovarajuća?

Na postavljeno pitanje u vezi zaštitne odjeće, prisutne odgojiteljice su navele da im je ona neophodan element u radu – posebno ukoliko rade s djecom jasličke i mlađe vrtičke dobi. Na pitanje o nabavci zaštitne odjeće, u razgovoru su navele i sljedeće: *„Koliko nam je poznato, rijetko koja veća organizacija koja se bavi izradom zaštitne odjeće u svom asortimanu ima odjeću za odgojitelje. U većini se mogu naći specijalizirana zaštitna odjeća za mnoge profesije u građevinskom, kemijskom, ugostiteljskom i zdravstvenom sektoru. Tržište malo prepoznaje zaštitnu odjeću u našem području.“* (2/GV/O)

Druga sudionica se također nadovezala na prijašnje i navodi podatak o tome gdje i kako nabavljaju zaštitnu odjeću: *„Mi radnu odjeću nabavljamo u „Urihu“, „Humani novi“ ili je dajemo posebno šivati u krojačkom obrtu. Često se na Facebooku mogu naći ponude za izradu i prodaju zaštitnih pregača kod krojačkih obrta. I na taj način nabavljamo zaštitnu odjeću. Pretežno su izrađene od platna jeansa.“* (6/PV/O)

Na pitanje o tome koliko i kako stilizirani motivi animiranih likova utječu na javnu sliku profesije, jedan od odgojiteljica je odgovorile: *„na prvu, o tome nisam razmišljala, najvažnije mi je bilo da je praktična i da je vesela.“* (7/ŽV/O)

Mišljenje druge odgojiteljice: *„Vjerojatno je roditelji primjećuju, a sad, nisam sigurna koliko ona umanjuje naš ugled. Meni se često desi da je imam na sebi i kada s roditeljima imam individualni roditeljski sastanak. Sigurno bi bilo bolje kada bi sve kolegice u kolektivu imale*

zajednički sličan model odjeće, to bi dalo vrtiću prepoznatljivost, na primjer, ista boja i sličan kroj. Ne mislim da djeca primjećuju te aplikacije koje imamo na odjeći, ali se meni čini zgodnije s obzirom da radim u vrtiću.“ (8/ŽV/O)

Na prijašnje mišljenje nadovezala se i još jedna sudionica: *„Lako je moguće da i izgled radne odjeća utječe na to kako nas roditelji vide. Do sada nisam o tome razmišljala.“ (1/GV/O)*

Na slična pitanja upućena sudionicama iz grupe roditelja djece, odgovori je bio sljedeći: *„Da, primjećujem radnu odjeću koju ima odgojiteljica mog djeteta. Ona mi je baš slatka. Nisam sigurna koliko bi ona imala veze s profesionalnim ugledom, jer prema dosadašnjoj komunikaciji s odgojiteljicom, izrazito sam zadovoljna njenom stručnošću, tako da tom dijelu ne pridodajem preveliku pažnju.“ (8/ŽV/R)*

Mišljenje još jedne sudionice: *„Možda bi takva odjeća umanjila ugled kod odgojitelja koji su početnici ili nisu sigurni u svoje profesionalno znanje. Nisam razmišljala o tome. Sada kada pitate, jedino što sam primijetila i predložila bi im da kroj odjeće bude drugačiji. Puno je primjereniji kroj kute nego pregače. Ne znam koliko bi im prijedlog bio praktičan? Ovako me podsjećaju na neku drugu uslužnu djelatnost, kao da su spremačice. Ali to je samo moje mišljenje.“ (3/GV/R)*

Na pitanje o važnost komunikacije na standardnom hrvatskom jeziku, sve odgojiteljice su se izjasnile da je to važno, međutim da su također svjesne *„da im u neformalnom razgovoru također iskoči neka lokalna riječ u komunikaciji sa roditeljima.“ (7/ŽV/O)*

S obzirom da sve prisutne odgojiteljice u sklopu fokus-grupe imaju višegodišnje iskustvo rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi, navele su sljedeći podatak da se *„kod mlađih odgojitelja primjećuje česta upotreba lokalizama u svakodnevnoj komunikaciji s roditeljima te upućuju mlađe kolegice na ispravnu komunikaciju.“ (3/GV/O)*

Još jedno mišljenje sudionice od strane odgojitelja gdje ona navodi: *„Isto tako i djeci ponavljam i ispravljam ih u govoru, dosta im čitam slikovnice, razgovaramo s njima, jer vidimo da je roditeljima stalo do toga.“ (7/ŽV/O)*

Kroz ovo pitanje razvila se rasprava gdje sve sudionice imaju slična iskustva sa sve većim postotkom djece s određenim poremećajima u govoru. Jedna od sudionica objašnjava to na sljedeći način: *„Zadnjih godina izrazito je porastao broj djece koji ima razne poremećaje u govoru, idu kod logopeda i svjesni smo da je posebno važno pravilno usvajanje svih glasova. Roditelji se posebno zabrinu kada djeca dođu do pete ili šeste godine, onda svi moramo*

zajednički djelovati da dijete to pravilno usvoji. Kasnije će mu biti lakše u školi.“ (3/GV/O)

Druga sudionica također potvrđuje i nadovezuje se na prethodne: *„Imamo roditelje koji pravilan govorni razvoj u početku zanemare, a ne postoje neke fizičke zapreke. Kasnije ih uhvati panika i krenu na sve moguće logopedске vježbe kako bi sve u kratko vrijeme sustigli. Mislim da je pravilan izgovor važan od samih početaka jer nas djeca slušaju i kopiraju. U dobi kada su predškolci lakše usvajaju glasovnu analizu i sintezu, a i roditelji te promjene brzo uočavaju. To će im kasnije olakšati učenje slova i usvajanje pisanja.“ (6/PV/O)*

Isto tako, na navedena pitanja roditelji su odgovorili da im je važno da djeca usvoje pravilno hrvatski jezik i da su za to isto tako važne odgojiteljice. Svjesni su prema navodu jedne sudionice da *„ponekad neke riječi izgovaram lokalno i ne mislim da je to strašno, ali mi je važno da dijete zna obje riječi za neki predmet ili stvar.“ (7/ŽV/R)*

Koliko roditelji primjećuju način komuniciranja govori izjava jedne od sudionica u kojem kaže: *„U razgovoru s odgojiteljima, mislim da odgojiteljice pravilno komuniciraju na standardnom hrvatskom jeziku.“ (3/GV/R)*

Jedna od sudionica je dala svoj zanimljiv osvrt na navedeno pitanje: *„Prema načinu kako između sebe komuniciramo, kada nešto pitam za boravak mojeg djeteta u vrtiću, odgojiteljica mi se skroz obraća standardnim jezikom i čini mi se da joj je važno što će roditelji o njoj misliti. S jedne strane, primjećujem da se u razgovoru s djecom spusti na njihov nivo, dok s druge strane, sa mnom i s ostalim roditeljima razgovara potpuno profesionalno. Tu razliku najviše vidim kada se u vrtiću održavaju kreativne radionice i zajednička druženja pred blagdane.“ (4/PV/R)*

Moderatorica je također postavila dodatno potpitanje koja se dijelom dotiču teme. Odnosi se na njihovu procjenu i mišljenju o tome koliko u današnje vrijeme roditelji prebacuju odgovornost oko ukupne razvojne spremnosti sa sebe na odgojitelje. Izjava jedne sudionice upućuje na to da su roditelji svjesni svog dnevnog manjka vremena za sve dječje potrebe. S druge strane, zahvalne su odgojiteljima na svojoj angažiranosti kroz godine boravka u predškolskim ustanovama. Slično mišljenje je dala i druga sudionica iz skupine roditelja, te je još uz to dodala sljedeće: *„Svjesna sam toga da je u određenom vremenu mom djetetu trebalo društvo vršnjaka i vrtić je bio zajednička odluka mog supruga i mene, iako je našu djevojčicu imao tko čuvati. Isto tako sam svjesna da se njene odgojiteljice svakodnevno trude oko aktivnosti i da se ona vraća kući zadovoljna i sretna. Sada je ona „predškolka“ i mislim da je zadatak odgojiteljica u ovoj godini spremiti ju za školu. Ja mogu nešto dodatno napraviti, ali mislim da tu glavnu riječ imaju odgojitelji. Ja ne znam što sve treba, mislim da je to njihov posao, jer su zato završile studij.“ (8/ŽV/R)*

8.6. Šesti niz pitanja – javno-društveno vrednovanje i prezentacija profesije

Posljednji niz pitanja vezan je za javno vrednovanje i prezentacija profesije. Setom pitanja htjelo se roditeljima predstaviti dosadašnji sustav javnog prezentiranja stručnog djelovanja te također ispitati upoznatost obiju skupina s novim načinima prezentiranja uspješnih odgojno-obrazovnih djelatnika. Između ostalog, odgojiteljima su postavljena sljedeća pitanja:

- Koliko ste upoznati sa sustavom javno-društvenog nagrađivanja izvan propisanog sustava napredovanja? Pratite li sveukupan sustav nagrađivanja unutar odgojno-obrazovnog područja i posebno na područje koje se odnosi na predškolski odgoj?
- Objavljujete li stručne članke ili osvrt u tisku npr. Školske novine, Zrno ili na nekom od portala i blogova koja se bave predškolskim područjem?
- Jeste li inicirali ili bili sudionikom nekog istraživanja iz predškolskog područja i biste li se odazvali da vam je to predloženo?

Sam kraj je ostavljen za slobodnu raspravu vezanu za tu temu. Kroz navedeni niz pitanja moderatorica fokus-grupe je htjela doći do informacija o tome koliko su odgojitelji upoznati s prilikama promocije svog djelovanja. Kroz razgovor s odgojiteljicama se odmah ispostavilo da tek dvije sudionice od prisutnih su bile upoznate sa sustavom nacionalnog nagrađivanja odgojno-obrazovnog rada kroz Državnu nagradu „Ivan Filipović“, koju dodjeljuje resorni odbor Sabora Republike Hrvatske. Također, isto tako su sve izjavile da nisu bile upoznate, te da nisu pratile iz medija sustav nagrađivanja, koji dodjeljuje resorno Ministarstvo, a koje je uvedeno za većinu odgojno-obrazovnih djelatnika u koje ne spadaju odgojitelji predškolskog odgoja. Isto tako, nisu bile upoznate s godišnjim nagradama koje dodjeljuju neke lokalne uprave, kao što je to u uvodnom dijelu rada navedeno. Na upit bi li takvo nagrađivanje trebala uvesti svaka lokalna uprava i što misle o tome, jedna odgojiteljica je odgovorila sljedeće: *„Ja sam definitivno za nagrađivanja na nacionalnoj razini, isto tako i na razini lokalnih uprava. Prvi put sam saznala da to neki gradovi provode već nekoliko godina. Kako smo sve prisutne ovdje, iz Zadarske županije, mislim da nismo previše obraćali pažnju na medijske objave iz drugih sredina. Isto tako nisam znala za nagrade koju dodjeljuje Ministarstvo i Sabor. Iskreno, nisam na to obraćala pažnju, jer se također u medijima nije puno o tome govorilo. U kontaktu sam s kolegicama iz Dalmacije i nisam sigurna da je neko od njih dobio tu nagradu zadnjih godina. Očito je da nemamo puno informacija o takvim događanjima.“* (2/GV/O)

S druge strane, kroz razgovor se čulo i drugo mišljenje, gdje odgojiteljica navodi da nagrade za odgojitelje nisu potrebne. Evo njene izjave: *„Mislim da će onda osnovni cilj rada, posebno kod*

mlađih odgojitelja, biti stjecanje uvjeta za dobivanje nekih nagrada. Sve će onda biti natjecanje i mislim da bi se onda pokvarili odnosi između kolega. Tko će postaviti kriterije koji će biti bitni za stjecanje uvjeta za nagrađivanje? Mi nismo škola, kod nas ne bi trebalo biti natjecateljskog duha.“ (3/GV/O)

Na to se nadovezala još jedna odgojiteljica, koja je dala svoje mišljenje: *„Svi volimo da nas netko nakon određenih aktivnosti, angažmana ili projekata „potapšaju po ramenu“. Mislim da ipak treba postojati neki oblik nagrađivanja, jer smo ovako nevidljivi u društvu i struka nam nije na cijeni. Mislim da bi se onda barem malo prepoznali u zajednici.“ (4/PV/O)*

Još jedna izjava odgojiteljice ide u smjeru toga da bi se općenito trebao preispitati sustav vrednovanja rada u predškolskom sektoru: *„Često se naš rad nedovoljno cijeni u društvu. Zašto su prema ovom sustavu izuzeti odgojitelji, a odgajatelji učeničkih domova su uključeni u sustav nagrađivanja? Znam da mi ne primamo plaću iz državnog proračuna, ali smo isto tako dio sustava odgoja i obrazovanja unutar Ministarstva znanosti i obrazovanja, tako da mi je neshvatljivo da nas nema u tome. Treba se isto tako zapitati tko su članovi tih komisija koje dodjeljuju i nacionalne i lokalne nagrade? Ako su to profesori s fakulteta ili kolege, onda je to OK. Gdje se mogu vidjeti te informacije?“ (7/ŽV/O)*

Ponešto modificirana pitanja također su postavljena sudionicama od strane roditelja. Sudionice su (razumljivo) izjavile da o tome ne znaju ništa, međutim isto tako se ne protive javnom vrednovanju i nagrađivanju i na lokalnoj i na nacionalnoj razini. Prema izjavi jedne od sudionica *„odgojiteljice svakodnevno rade odgovoran posao i mislim da bi se to trebalo prepoznati u društvu.“ (3/GV/R)*

Na pitanje o objavljivanju stručnih članaka u tisku ili medijima odgojiteljice su odgovorile da se do sada niti jedna nije upustila u to. Jedna sudionica objašnjava to na sljedeći način: *„Iako imam dosta godina iskustva u praksi, mislim da su mi potrebne dodatne vještine i znanje iz područja komunikacija i informatike. Do sada sam jedino objavljivala kratke tekstove koje smo stavljali na oglasnu ploču. Voljela bi skupiti hrabrosti i sama napisati neki članak iz prakse. Ponekad mi se čini da je sve u vezi djece poznato, a onda se iznenadim nekim izjavama roditelja koji me pitaju gdje mogu dodatno pročitati nešto što smo razgovarali vezano za djetetov razvoj. Očito ih zanimaju takve teme.“ (2/GV/O)*

Kroz razgovor su odgojiteljice spomenule da su u medijima vidjele svakakve članke ili blogove kojima su teme bile iz područja ranog odgoja. Prema izjavi odgojiteljice *„danas svako piše i objavljuje. Mogu se naći stručni članci, koje rado pročitam, međutim isto tako sam vidjela puno*

tekstova koje su pisali oni koji ne rade naš posao. Svako si daje za pravo ulaziti u našu struku i predstavljati se kao ekspert. Nikome ne branim njegovo mišljenje, ali stvarno me smeta da se autori tekstova iz drugih profesija potpisuju kao vrsni stručnjaci za rani odgoj i obrazovanje. Iskreno, za to smo mi „krivi“. Sami se ne trudimo izboriti za svoj javni status.“ (7/ŽV/O)

Na ovo mišljenje se nadovezala još jedna sudionica: „U svakoj generaciji se nađe nekoliko roditelja koji našu profesiju isključivo gledaju kroz prizmu igranja i čuvanja djece, te nam ponekad i na neprimjeren način to i naglašavaju. Nisu to neugodne situacije, ali su kroz šalu često to neke izjave omalovažavanja. Posebno mi to smeta kada takve izjave dolaze iz usta mladih roditelja. Kao da su isti model odnosa preslikali od svojih roditelja. Sreća, nema takvih puno, ali uz sve dostupne medije, još uvijek prevladava nerazumijevanje profesije. Same smo odgovorne što više ne istupamo u javnosti i time se istaknemo kao netko tko je prošao studij i dobio diplomu.“ (5/PV/O)

Na pitanje o tome jesu li bili sudionici nekog istraživanja i bi li se odazvali, sve odgojiteljice su izjavile da su do sada sudjelovale u istraživanju kroz anketne upitnike. Odgojiteljice iz gradskih vrtića su također izjavile da se u njihovim objektima provodi evaluacija i samoevaluacija njihovog rada unutar ustanove. Ona je dio njihovog godišnjeg plana i programa. Sudionica sukladno tome navodi: „Često sudjelujem u anketnim istraživanjima, posebno u onim koje su sastavile kolegice odgojiteljice. Pretežno su to istraživanja vezana za struku i kolegice ih provode kao dio istraživanja u svojim završnim radovima na kraju studija. Nešto manje dobivam ankete koja su dio istraživanja za neki stručni ili znanstveni rad ili za poslijediplomski studij. Rado ispunim i takve ankete. Zanimljivo je kasnije pročitati rezultate do kojih se došlo. Svašta se sazna.“ (3/GV/O)

Na pitanje jesu li se same odlučile inicirati neko istraživanje, sve prisutne odgojiteljice su izjavile da do sada nisu provodile samostalno istraživanje, uz napomenu „to je sigurno nešto što ćemo trebati odraditi na diplomskom studiju predškolskog odgoja.“ (8/ŽV/O)

Na navedeno pitanje, roditelji djece su imali sljedeće odgovore: „Ne, nisam do sada sudjelovala u niti jednom istraživanju koje su organizirale odgojiteljice, a voljela bi. Mislim da bi se nekakva kratka istraživanja mogla provoditi, jer mislim da bi i njima (odgojiteljima) bilo važno čuti neka naša razmišljanja o njihovom radu.“ Druga sudionica se isto tako nadovezala: „Da, voljela bi sudjelovati u istraživanju, bilo bi mi drago pomoći odgojiteljicama u nečemu što ih zanima. I meni bi to bilo zanimljivo.“ (5/PV/O)

Što se tiče pitanja o tome da li odgojitelji njihove djece negdje objavljuju svoje članke, svi prisutni roditelji su izjavili da im nije poznat taj podatak. Uz to, sudionica iz grupe roditelja je izjavila da rado na portalima pročita kratke članke nekih odgojitelja. „*Isto tako, na nekim društvenim mrežama mogu se naći zanimljivi savjeti o dječjem razvoju.*“ (2/GV/R)

Ono što je roditelj primijetio je da „*autori tekstova su pretežno stručnjaci koji nisu odgojitelji, nego socijalni radnici, sociolozi, edukacijski rehabilitatori, psiholozi, a najmanje ima pedagoga i odgojitelja.*“ (1/GV/R)

Na kraju ovog seta pitanja i odgovora, može se zaključiti da odgojiteljice nemaju dovoljno informacija o prilikama koje im se pružaju za napredovanje u struci. Uz to, kod odgojiteljske profesije nije se još uvijek uspjelo uspostaviti neki oblik zajedničke platforme koja bi imala za zadatak stvaranja mreže informacija relevantnih za predškolsku struku. Još uvijek se do informacija vezanih za područje društvenog vrednovanja struke pretežno dolazi usmenim putem ili putem nesistematiziranih informacija iz različitih izvora.

9. DISKUSIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Provedenim istraživanjem profesionalnog ugleda i imidža odgojitelja u zajednici nastojalo se prikupiti podatke u vezi društvenog ugleda jednog dijela odgojno-obrazovnih profesionalaca. Predškolski odgoj dio je odgoja i obrazovanja i nalazi se u temeljima sustava. Nosioци sustava u najvećem postotku su odgojitelji/odgojiteljice ranog i predškolskog odgoja. Cilj istraživanja je bio prikupiti podatke o profesionalnom ugledu i društvenom razumijevanju odgojiteljske struke sa strane ispitanih odgojitelja te, s druge strane, roditelja (korisnika) usluga predškolskog odgoja kao najbližeg dijela društvene zajednice koja surađuje s odgojiteljima. Istraživanje je provedeno metodom fokus-grupe u kojoj je sudjelovala po jedna skupina s osam ispitanika s obje strane. U relevantnoj literaturi navedena metoda se smatra prvim korakom u istraživačkom procesu. U ovom slučaju provedeno je tek jedno ispitivanje pojedinačnih skupina. S obzirom da je uzorak ispitivanja relativno mali te da ispitanici dolaze iz istog društvenog konteksta, rezultati proizašli iz ispitivanja ne mogu se generalizirati. Oni nam u ovom slučaju koriste tek kao baza informacija za sagledavanje postojećeg stanja, te ujedno kao početno stajalište za planiranje budućeg djelovanja s ciljem unapređenja društvenog ugleda struke.

U posljednjem desetljeću provedeno je nekoliko istraživanja koja su se doticala teme profesionalnog ugleda odgojitelja u društvenoj zajednici. U većini slučajeva istraživanja vezana za tu temu su se provodila metodom anketnih upitnika kojim je zahvaćeno šire društveno i administrativno područje. S obzirom da se tema rada vezuje za lokalnu zajednicu, provedenim istraživanjem htjelo se izravno od sudionika s obje strane utvrditi njihova stajališta.

Tijekom provođenja intervjua sudionice iz skupine odgojitelja su zauzele aktivniju ulogu tijekom diskusije, za razliku od sudionica iz skupine roditelja. S druge strane, među sudionicama iz skupine odgojitelja tijekom razgovora se posebno istakla skupina odgojiteljica koja dolaze iz predškolskih ustanova kojima je osnivač Grad. Za razliku od njih, sudionice iz skupine odgojitelja koje rade u manjim urbanim sredinama, te također u predškolskim ustanovama kojima je osnivač privatna osoba, bile su pasivnije tijekom diskusije. S druge strane, sudionice iz skupine roditelja su tijekom cijelog intervjua bile homogene u svojim iskazima i niti jedna skupina nije se isticala, niti dominirala.

Razlike u profesionalnim pristupima između sudionica iz grupe odgojitelja bile su vidljive od samog početka provođenja intervjua, tako da su se posljedično utvrdile tri različita pristupa na temelju kojih se odgojiteljska struka manifestira u društvenom kontekstu:

- Prvi pristup se odnosi na pretpostavku da je profesionalni ugled odgojitelja u manjoj lokalnoj zajednici jače izražen kod odgojitelja koji rade u gradskim vrtićima.
- Drugi pristup se odnosi na pretpostavku da je profesionalni ugled odgojitelja u lokalnoj zajednici djelomično izražen kod odgojitelja koji rade u manjim urbanim sredinama i kod onih odgojitelja koji rade u ustanovama kojima je osnivač privatna osoba.
- Treći pristup se odnosi na pretpostavku da je profesionalni ugled odgojitelja u lokalnoj zajednici identičan iz perspektive roditelja.

Zajednička osnova sudionicama iz skupine odgojitelja odnosi se na to da je izbor za profesiju odgojitelja bio njihov prvi izbor prilikom upisa tadašnjeg stručnog studija, što su sve navele prilikom uvodnog predstavljanja moderatorici ispitivanja. Sve sudionice su završile dvogodišnji stručni studij na Odsjeku za predškolski odgoj i razrednu nastavu prijašnjeg Filozofskog fakulteta, a danas Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru.¹⁴² Osim jedne sudionice (predstavnice iz dijela privatnih vrtića), sve ostale su nastavile razlikovni, te nakon toga diplomski studij na istom Odjelu. Prema iskazima sudionica, sve su se nakon završetka obaveznog studija kandidirale za posao u struci najprije u gradskim vrtićima grada Zadra. Tek nakon određenog vremenskog odmaka, dio njih je svoj profesionalni put nastavio u manjim urbanim središtima ili ustanovama kojima je osnivač privatna osoba. Sve sudionice imaju podjednako godina rada u struci. Već nakon prvih podataka u predstavljanju, odgojiteljice iz grupe gradskih vrtića preuzele su aktivniju ulogu u diskusiji.

Odgovorima na pitanja o načinu upisa djece i prvim kontaktima, odgojiteljice iz gradskih vrtića su se izdvojile na način da su ostalim kolegicama predočile interni protokolarni postupak prvih susreta s roditeljima djece kao budućom lokalnom zajednicom. Za razliku od njih, ostale sudionice u svojim ustanovama nemaju takav protokol. Same su sudionice vrtića ruralnih područja navele da roditelje i djecu upoznaju tek u prvim radnim danima pedagoške godine. Isto tako su navele da radi toga što roditelje poznaju iz lokalnog konteksta manjih sredina, umanjena im je prilika za profesionalnu neutralnost u svakodnevnom radu. S druge strane, u privatnim vrtićima se tek načelno prati kalendarski upis, jer osnivači u tim ustanovama moraju balansirati između administrativnih i ekonomskih elemenata, pa je u tom pogledu omogućen upis djece preko cijele pedagoške godine. U tom pogledu se već od početka umanjuje percepcija profesionalizma, za razliku od predškolskih ustanova u kojima je osnivač Grad. Zbog toga

¹⁴² Osnovni podaci o povijesti Odjela: <https://iuo.unizd.hr/o-nama>; preuzeto: 16. 8. 2023.

dolazi do diferencijacije u razumijevanju predškolskog odgoja kao dio područja odgoja i obrazovanja koji ima određene specifičnosti u kalendarskoj organizaciji rada.

Drugi element diferencijacije se temelji na tome da je u gradskim vrtićima jače izražena unutarnja organizacijska struktura rada u odnosu na predškolske ustanove u manjim sredinama ili tamo gdje je osnivač privatna osoba. Profesionalna hijerarhija i interna podjela zaduženja odgojiteljima daje osjećaj sigurnosti i zaštićenosti od vanjskih utjecaja. U tom slučaju odgojitelji/odgojiteljice prema protokolima točno znaju svoje područje rada. Samo kroz primjer gradskih vrtića vidljiva su dva različita modela u pristupu suradnje s roditeljima u načinu korištenja digitalnih tehnologija. S druge strane, ono što im je zajedničko jest da su odgojiteljice i roditelji upisane djece prihvatili oba načina djelovanja zavisno od ustanove u kojoj djeca borave.

Kod privatnih predškolskih ustanova, dijelom radi toga što ne postoji jaka unutarnja interna organizacijska struktura te radi ekonomskih elemenata, odgojitelji se češće prilagođavaju vanjskim utjecajima. To s jedne strane olakšava prihvaćanje ili provođenje predloženih promjene, ali s druge strane odgojitelji/odgojiteljice na su taj način opterećene konstantnim osluškivanjem vanjskih elemenata koji mogu utjecati na njihov rad. U tom pogledu, ne mogu postaviti čvrste temelje profesionaliziranog pristupa, tim više što iza njih ne postoji jaka hijerarhijska struktura koja bi ih podržavala.

Kod predškolskih ustanova u ruralnim područjima prevladava poseban model utjecaja koji se nalazi između gradskih dječjih vrtića i onih kojima je osnivač privatna osoba. Utjecaj lokalne zajednice je toliko naglašen da u nekim elementima dominira nad organizacijskom strukturom same ustanove. U takvim okolnostima odgojiteljicama/odgojiteljima je otežano emancipirati osobni profesionalni status u ustanovi u odnosu na jaču interakciju među ljudima u okruženje.

Sve odgojiteljice imaju podjednako godina radnog iskustva, međutim njihovo stečeno znanje i primjeri radnog angažmana još uvijek je „nevidljiv“ široj zajednici. Tijekom razgovora s odgojiteljima i roditeljima u procesu pripreme za istraživanje i tijekom provođenja intervjua došlo se do različitih stajališta u pogledu razumijevanja profesije. Kada se usporede izjave s obje strane, vidljivo je da odgojiteljice još uvijek svoju profesiju sagledavaju iz samo jednog kuta djelovanja tj. iz direktnog rada u odgojnoj skupini. Neosporno je da je ona temeljna i da zahvaća veći dio radnog vremena. U pogledu njezine prezentacije prema široj javnosti svi su se prisutni složili da je potrebno posebno pripaziti na zakonske akte koji se direktno dotiču i vezani

su za javno medijsko izlaganje djece.¹⁴³ S druge strane, roditelji su uz navedeno izjavili da su upoznati sa spomenutim zakonskim aktima, međutim tradicionalni oblici prezentacije aktivnosti u predškolskim ustanovama nisu više adekvatni s obzirom na dostupno slobodno vrijeme. Pojedine predškolske ustanove, osim web-stranica, imaju otvorene i pojedine stranice na društvenim mrežama. Međutim, na njima su (ono što je i njihova osnovna namjena) prikazane aktivnosti u kojima su u većini slučajeva prikazana djeca, iako se kroz brojne fotografije vidi da su u neposrednoj blizini djece također odgojiteljica ili odgojitelj. Njihova vidljivost u tom pogledu nije naglašena, te nerijetko oni nisu niti spomenuti – iako su ponekad glavni organizatori aktivnosti. Osim toga, također u opisu teksta ispod fotografije odgojitelji često nisu niti spomenuti te se na takav način umanjuje njihova važnost.

S druge strane, sami odgojitelji ne koriste široku lepezu mogućnosti kroz suvremene digitalne oblike za podizanje svijesti lokalne zajednice o važnosti njihovog utjecaja na razvoj djece. Niti jedna odgojiteljica nema otvorenu osobnu web-stranicu, blog, *newsletter* niti iskorištava svoj osobni prostor društvenih mreža za prezentaciju struke. Tijekom pripreme i provođenja intervjua sami roditelji su izjavili da pojedini od njih održavaju digitalnu suradnju i kontakt za odgojiteljima svog djeteta, te su isto tako naveli da ih zanimaju neke od pojedinosti o osobi koja je zadužena za odgoj i rano obrazovanje njihovog djeteta ili djece. Na osnovu iznesenih činjenica vidljivo je da kod odgojiteljica nedostaju znanja i vještine iz područja digitalne pismenosti kako bi se unaprijedio jedan od suvremenijih oblika komunikacije s bližom zajednicom kako bi se odmaklo od standardnih načina prezentiranja rada isključivo unutar radnog okruženje. Kroz suvremenije digitalne oblike, javnost bi se tako mogla zainteresirati i za sva ostala područja djelovanja unutar predškolskog odgoja. Na taj način bi se mogli prezentirati rezultati dječjih aktivnosti bez navođenja osobnih podataka djece ili bi se roditeljima mogli prezentirati procesi pripreme odgojitelja za provedbu aktivnosti; zatim, odgojiteljice bi mogle izraditi prilagođene kratke zapise stručnih sažetaka knjiga ili članaka koje bi mogle koristiti roditeljima vezano za detaljniji uvid u dječji razvoj; uz to bi same odgojiteljice imale priliku svoje iskustvo iz prakse prezentirati kroz samostalnu stručnu objavu. U ovom slučaju navedeni su samo neki od oblika djelovanja koji bi vjerojatno zainteresirao bliže okruženje i dalo priliku zajednici da odgojitelje percipiraju u puno boljem svjetlu.

¹⁴³ Pritom se misli na sljedeće zakonske akte: Konvencija o pravima djeteta: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf; preuzeto: 16.8.2023.,
Zakon o zaštiti osobnih podataka: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_09_106_2300.html; preuzeto: 16.8. 2023.,
Zakon o medijima: <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima>; preuzeto: 16.8.2023.

Djelomično profesionalno umrežavanje je još jedan element koji je jednako svim odgojiteljima koji su sudjelovali u intervjuu bitan za bolje razumijevanje profesije, a koji se zanemaruje u svakodnevnom radu. Iako na području Republike Hrvatske djeluje više od jednog desetljeća nekoliko strukovnih udruga, još uvijek je njihov broj zanemariv, ne pokrivaju sve regije te na taj način mnogi odgojitelji nisu u mogućnosti imati stručnu podršku ostalih kolegica/kolega. Još uvijek ne postoji zajednička krovna udruga, kao što to imaju učitelji/ce razredne nastave, pomoću koje bi se zajedničkim djelovanjem podizao ugled struke.¹⁴⁴ Također, profesionalno umrežavanje između odgojitelja na lokalnoj razini je još uvijek u začetku. Iako odgojiteljice između sebe svakodnevno komuniciraju, takva komunikacije još uvijek nije dostigla nivo šire profesionalne suradnje. Ne postoji nikakav oblik međusobnog umrežavanja s ciljem unaprjeđenja prakse i jačanja zajedničke vidljivosti između predškolskih ustanova na lokalnoj razini.¹⁴⁵ Isto tako, kroz intervju se doznalo da mnoge od odgojiteljica nisu upoznate s prilikama međunarodnog profesionalnog umrežavanja i usavršavanja kroz strukovne organizacije (*eTwinning*, *OMEP*) ili kroz međunarodne platforme (*Erasmus*, *GLOBE*¹⁴⁶, *Google Educators Group-GEG*¹⁴⁷, *Wakelet*¹⁴⁸, *Microsoft-MIE*¹⁴⁹). U tom pogledu, stručna razjedinjenost stvara skromniju podršku, što se reflektira na isto tako skromniju kvalitetu međusobnih stručnih odnosa. Slabo iskorištavanje brojnih prilika za profesionalno umrežavanje – od lokalne razine do međunarodnih kontakata dovodi do zaključka da se profesija odgojitelja tek neznatno pomakla od razine poluprofesije. Ono što je u većini slučajeva vidljivo lokalnoj zajednici tek je temeljni dio predškolskog djelovanja koji je kroz dugi niz godina sličan. U tom pogledu, ne može se očekivati adekvatna reakcija i vidljivost u zajednici ukoliko se i sami odgojitelji ne uključe kao nosioci inovativnih promjena.

Tijekom pripreme za provođenje i provedbu intervjua moderatorica je uočila kod odgojiteljica nedostatak informacija vezano za javno-društveno vrednovanje odgojiteljske struke. Od početnih informacija vezanih za razlike u zakonskim aktima o nagrađivanju odgojno-obrazovnih djelatnika, u kojima odgojiteljska profesija ne sudjeluje, pa do regionalnih razlika u broju izabranih odgojitelja u položajna zvanja te ostalih informacija vezano za nagrađivanje

¹⁴⁴ Udruga hrvatskih učitelja razredne nastave Zvono <http://udruga-zvono.weebly.com/>; preuzeto: 15.8.2023.

¹⁴⁵ Autorica rada je u prvom redu mislila na međusobnu suradnju između predškolskih ustanova kojima je osnivač Grad, privatna osoba ili udruga i predškolskih ustanova sa ruralnog dijela teritorija.

¹⁴⁶ *GLOBE* program: <http://globe.hr/o-globe-programu/>; preuzeto: 15.8.2023.

¹⁴⁷ *Google Educators Groups*; https://edu.google.com/for-educators/communities/geg/?modal_active=none; preuzeto: 15.8. 2023.

¹⁴⁸ *Wakelet* platforma; <https://learn.wakelet.com/>; preuzeto: 15.8. 2023.

¹⁴⁹ *Microsoft-MIE*; <https://learn.microsoft.com/en-us/training/educator-center/programs/microsoft-educator/>; preuzeto: 15.8.2023.

na razini lokalnih samouprava, prisutne odgojiteljice su bile tek neznatno upoznate. U međusobnom razgovoru između odgojiteljica također je bila vidljiva razlika u uočavanju takvih informacija. Najviše o napredovanju u položajna zvanja su znale odgojiteljice gradskih vrtića, dok odgojiteljice iz privatnih i županijskih vrtića nisu bile upoznate s navedenim podacima. Razlog tomu jest to što se među vrtićima ne razmjenjuju službene informacije, tim više jer su samo predškolske ustanove iz većih urbanih središta ujedno i regionalne vježbaonice za sve nositelje predškolskog programa. Slično je bilo i s informacijama vezanim za godišnje nagrađivanje od strane resornog Ministarstva. O sustavu materijalnog nagrađivanja, koji je uveden prije nekoliko godina za sve djelatnike u odgojno-obrazovnom sektoru, sve prisutne odgojiteljice nisu imale saznanja. S druge strane, roditelji nisu imali nikakve informacije vezano za način i uvjete napredovanja odgojitelja. Isto tako su sudionice od strane roditelja izjavile da se osvrnu i često prate medijske natpise koji se vezuju za skrb, odgoj, općenito brigu djece predškolskog uzrasta, te da bi rado sudjelovale u nekim oblicima istraživanja koje bi provodile odgojiteljice/odgojitelji. Sve navedeno upućuje na to da unutar navedenog sektora nedostaje sustav razmjene informacija kako na lokalnoj razini tako i u samom sustavu. Zanimljivo je navesti da su sve sudionice fokus-grupe iz grupe odgojitelja su na kraju provedbe intervjua izjavile da im je ovakav način provođenja istraživanja svojevrsna novina. Isto tako da su kroz postavljena pitanja i razmjenu dosadašnjeg profesionalnog iskustva uočile međusobne različitosti u sagledavanju svoje profesionalne uloge. Dosadašnja znanstvena literatura profesionalnu ulogu odgojitelja je promatrala samo kroz jednu usku prizmu u kontekstu uskog pedagoškog djelovanja. S obzirom na suvremene tendencije u društvu i sve brže promjene uloga odgojno-obrazovnih djelatnika je vrlo promjenjiva te traži transformaciju. Odgojitelji nisu izuzeti iz takve preobrazbe. Unaprjeđenje profesionalne uloge kroz neko buduće djelovanje traži od odgojitelja razvijanje novih vještina te međusobno profesionalno podupiranje s ciljem jačanja društvenog ugleda u zajednici.

10. Zaključak

Razmatrajući dobivene rezultate može se zaključiti da nositelji odgojno-obrazovnog procesa u predškolskim ustanovama smatraju da je trenutna društvena percepcija njihove profesije unutar lokalne zajednice loša. Međutim istraživanjem se došlo saznanja da niti odgojitelji, usprkos dugogodišnjoj praksi, još uvijek ne prepoznaju neke segmente svoje profesije. Tijekom provođenja istraživanja došlo se do spoznaja o tome da je dosadašnji profesionalni identitet velikim dijelom naslijeđen od prijašnjih generacija odgojitelja, te da je kao takav čvrsto ukorijenjen u društvenu lokalnu strukturu. S druge strane, od samih praktičara se ne može očekivati da će lokalna zajednica promijeniti sliku o profesiji ukoliko sami odgojitelji ne pridonose svojim angažmanom jačanjem vidljivosti svoga djelovanja. Tendencije koje se vezuju za područje odgoja i obrazovanja idu u smjeru prihvaćanja suvremenih metoda i alata kojim će se između ostalog pridonositi boljoj vidljivosti rada, te se na taj način posljedično može jačati društveni utjecaj.

Specifičnost organizacije predškolskog sustava odnosi se na činjenicu da je u većem dijelu u ingerenciji lokalne uprave i samouprave za razliku od ostalog obrazovnog sustava. Činjenica je da još uvijek ne postoji nekakav oblik zajedničkog djelovanja i jače suradnje između svih dionika predškolskog sustava unutar pojedine regije. Informacije i obavijesti javnog karaktera, koje dolaze od strane lokalnih odgojno-obrazovnih politika, ne obuhvaćaju sve predškolske ustanove te su u tom pogledu određene skupine odgojitelja zakinite za djelovanje. Posebno je važno u tom pogledu ohrabriti odgojitelje za zajedničko umrežavanje i suradnju, jer jedino ukoliko svojim djelovanjem zainteresiraju društvenu zajednicu može se očekivati da će nosioci lokalnih politika u budućnosti aktivnije surađivati sa svim sudionicima predškolskog sustava.

Odgojitelji se također trebaju ohrabriti za sudjelovanje u projektima, kojih je sve više na raspolaganju, čime bi osigurali stjecanje novih kontakata s drugim stručnjacima odgojno-obrazovnih ustanova, razmjenu primjera dobre prakse, suradnju kroz umrežavanje s posebnim naglaskom na inozemne predškolske ustanove. Kroz razmjenu iskustava dobre prakse i zajedničkom suradnjom najbolje se može osobno profesionalno razvijati i otvarati perspektive djelovanja u budućnosti.

Profesionalni identitet nije statična odrednica, nego je dinamičan, te kao takav stalno i kontinuirano prolazi proces promjena. U cilju unapređenja profesionalnog ugleda i imidža odgojitelja u društvenoj zajednici, potrebno je predložiti preporuke zavisno od razine utjecaja kako bi se navedene promjene ostvarile.

U tom pogledu, predlaže se pet razina djelovanja:

(1) Djelovanje odgojitelja:

- Graditi pozitivne i kvalitetne odnose s roditeljima djece, te kod njih razvijati profesionalni ugled matične struke.
- Koristiti svoja dosadašnja iskustva i znanja rada u struci kako bi roditeljima upisane djece, kao prvog kruga društvene zajednice, približili svoju profesiju kroz sve njene zadatke koje nisu direktno vezane za rad s djecom.
- U slučaju nedostatka radnog iskustva u struci, raditi na kompenzaciji tih znanja i iskustava suradnjom i razmjenom iskustava s drugim kolegama izvan matične predškolske ustanove.
- Aktivno i samostalno se angažirati na vlastitom profesionalnom usavršavanju.
- Suradivati s ostalim odgojno-obrazovnim djelatnicima na unaprjeđenju vlastite prakse, ali istodobno i uključivanja u širu zajednicu prakse.
- Ostvarivati suradnju na vertikalnoj obrazovnoj razini, posebno s učiteljima u osnovnim školama.
- Inicirati i/ili sudjelovati u odgojno-obrazovnim promjenama na razini institucije te na lokalnoj i eventualno nacionalnoj razini.
- Aktivno, iz svoje pozicije, konstantno raditi na podizanju osobnog profesionalnog ugleda.

(2) Djelovanje visokoškolskih institucija na kojima se stječe zvanje odgojitelja:

- Valorizirati dosadašnja iskustva odgojitelja u svrhu podizanja kvalitete njihova budućeg rada.
- Uvesti sadržaje u kojima će se od početka studija budućim odgojiteljima jačati profesionalne kompetencije.
- Osnažiti odgojitelje za aktivno djelovanje i suočavanje s izazovnim situacijama u praksi.
- Kroz proces studiranja promovirati suradničke oblike rada.

- Poticati suradnju između Odjela na izobrazbu učitelja i odgojitelja u sklopu visokoškolske institucije i odgojitelja u cilju dijeljenja iskustva primjera dobre prakse i suradnje na projektima s upisanim studentima.
- Stvoriti standarde zanimanja i kvalifikacija te osuvremeniti studijske programe sukladno potrebama tržišta rada i novim digitalnim trendovima.
- Aktivno raditi na promociji odgojiteljske profesije.

(3) Djelovanje predškolskih ustanova u kojima se odgojitelji zapošljavaju:

- Osigurati suradnju između odgojitelja s dugogodišnjim iskustvom koji se temelji na kvalitetnoj praksi sa studentima odgojiteljskog studija.
- Osigurati suradnju odgojitelja i kvalitetnog mentora tijekom pripravničkog staža, koji će kod odgojitelja poticati stjecanje i razvoj profesionalnih kompetencija.
- Ostvariti aktivnu suradnju sa visokoškolskom institucijom s ciljem osiguravanja cjeloživotnog učenja .
- Ostvarivati aktivnu i dugoročnu suradnju s ostalim odgojno-obrazovnim institucijama.
- Kontinuirano raditi na omogućavanju suvremene i adekvatne didaktike primjerene radu u predškolskim ustanovama.
- Poticati odgojitelje na sudjelovanje u različitim projektima koji će omogućiti, kako njima tako i djeci, stjecanje novih kompetencija.
- Omogućiti odgojiteljima aktivno sudjelovanje u strukovnim udrugama kroz koje mogu utjecati na odgojno-obrazovne politike.
- Aktivno raditi na podizanju društvenog ugleda predškolskih ustanova i odgojitelja koji u njima rade.

(4) Djelovanje lokalnih uprava i samouprava:

- Inicirati zajedničku suradnju svih dionika u području predškolskog sustava.
- Organizirati zajedničku platformu djelovanja svih dionika predškolskog sustava u regionalnoj sredini.
- Poticati suradnju predškolskog sustava sa ostalim dionicima odgojno-obrazovnog sustava.

- Poticati suradnju predškolskog sustava sa svim dionicima javnih ustanova i udruga.
- Valorizirati zajedničko djelovanje sudionika predškolskog sustava sa dionicima javnih ustanova i udruga.
- Poticati suradnju odgojitelja u projektima unutar cijele vertikalne odgoja i obrazovanja te aktivno raditi na podizanju ugleda svih stručnih sudionika odgojno-obrazovnog sustava unutar lokalne zajednice.
- Razviti sustav nagrađivanja i promicanja važnosti odgojitelja u ukupnom odgojno-obrazovnom sustavu.

(5) Djelovanje Ministarstva i Agencije za odgoj i obrazovanje:

- Kontinuirano raditi na podizanju društvenog ugleda predškolskog odgoja kao temeljnog i početnog dijela odgoja i obrazovanja.
- Osmisliti kvalitetan sustav unaprjeđenja znanja i vještina odgojitelja kroz besplatne vremenski dostupne radionice.
- Usko surađivati sa lokalnom zajednicom oko podizanja kvalitete predškolskog odgoja.
- Kontinuirano raditi na omogućavanju opremanja predškolskih ustanova.
- Kontinuirano raditi na omogućavanju usavršavanja svih odgojitelja u predškolskom sustavu te prilagođavanje usavršavanja svim odgojiteljima podjednako.
- Jasno komunicirati svrhu i kontinuiranu potrebu usavršavanja svih stručnih suradnika u predškolskom sustavu.
- Uključiti predškolski sustav u nacionalni informatički sustav odgoja i obrazovanja.
- Kroz strateške dokumente valorizirati stjecanje i razvoj kompetencija.
- Omogućiti i poticati suradnju predškolskog sustava s ostalim obrazovnim sustavima na vertikalnoj razini te valorizirati takav oblik suradnje.

U radu su iznesene neke od preporuka budućeg djelovanja svih sudionika koji bi trebali zajedničkim sinergijskim djelovanjem pridonijeti jačanju profesionalnog ugleda i imidža odgojitelja u zajednici. Svi navedeni dionici jedino svojim aktivnim uključivanjem mogu pridonijeti procesu formiranja i razvoja profesionalnog ugleda na način boljeg razumijevanja rada i djelovanja samih odgojitelja.

S druge strane, ne mogu se očekivati promjene u razmišljanjima i percepcije javnosti ukoliko sami odgojitelji svojim aktivnim djelovanjem ne koriste prilike koje će potaknuti promjene slike o navedenoj profesiji. Prije svega odgojitelji svojim djelovanjem trebaju biti glavni pokretači promjena javne percepcije koja će unaprijediti društveni status profesije odgojitelja.

Na osnovu dosadašnjih znanstvenih spoznaja na temu profesionalnog identiteta i imidža odgojitelja te na osnovu dobivenih rezultata istraživanja kojem su bili obuhvaćeni odgojitelji i roditelji djece u lokalnoj zajednici može se zaključiti da je nužno provođenje promjena u shvaćanju suvremene koncepcije odgojiteljske profesije, a sve u cilju jačanja profesionalnog ugleda zanimanja u društvenoj zajednici.

11. Literatura

1. Agencija za mobilnost i programe EU, <https://www.mobilnost.hr/>; preuzeto 26.3.2022.
2. Agencija za odgoj i obrazovanje; Arhiva stručnih skupova: <https://www.azoo.hr/profesionalni-razvoj/arhiva-strucnih-skupova/page/2/?pojam&kategorija=256>
3. Babić, M. (2004). *Korporativni imidž*, Adamić, Rijeka.
4. Baza reguliranih profesija u RH – Agencija za znanost i visoko obrazovanje; <http://reguliraneprofesije.azvo.hr/hr/profesije/?profession=445>; preuzeto:15.10.2021.
5. Blanuša Trošelj, D.(2018). Professional development of preschool teacher in Croatia, Doktorska disertacija, Sveučilište u Ljubljani
6. Bolonjski proces, <https://education.ec.europa.eu/hr/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process>; preuzeto: 23.8.2023.
7. Certo, S. C. i Certo, S. T. (2008). *Moderni menadžment*, 10. izdanje, Mate d.o.o. Zagreb.
8. Competence Requirements in Early Childhood Education and Care; https://www.researchgate.net/publication/265375997_Competence_Requirements_in_Early_Childhood_Education_and_Care_A_study_for_the_European_Commission_Directorate_General_for_Education_and_Culture; preuzeto: 3.4.2022.
9. Corbin, J., Strauss, A.(1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria, *Qualitative Sociology*,13,: 3-21: <https://med-fom-familymed-research.sites.olt.ubc.ca/files/2012/03/W10-Corbin-and-Strauss-grounded-theory.pdf>; preuzeto: 10.8.2023.
10. Dadilje: <https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelj-i-socijalna-politika/obitelj-12037/dadilje-12047/12047>; preuzeto:21.9.2023.
11. Dibb, S. Simkin, L., Pride, W.M., Farell, O.C. (1995). *Marketing*, MATE, Zagreb.
12. Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb.
13. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html; preuzeto:15.10.2021.
14. EMA.e-škole, <https://ema.e-skole.hr/>; preuzeto 25.11.2021.
15. *ET2020 Working Group – Early Childhood Education and Care – How to Recruit, Train and Motivate well-qualifiedstaff*, European Commission, 2021.; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47ba3c3a-6789-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en/format>; preuzeto: 16.10.2021.
16. EU Parliament, *The Lisbon Strategy 2000-2010, An Analysis and Evaluation of the Methods Used and Results Achieved*, <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718ATT24270EN.pdf>; preuzeto: 28.3.2022.

17. European Commission, *Common European Principles for teacher Competences and Qualifications*, Brussels, 2010.; <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/eu-common-principles.pdf>; preuzeto 29.3.2022.
18. Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja, *Školski vjesnik*, 65(4), 623.-638.
19. Financiranje predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hr/national-education-systems/croatia/financiranje-predskolskog-osnovnoskolskog-i-srednjoskolskog>; preuzeto:23.8.2023.
20. GLOBE program: <http://globe.hr/o-globe-programu/> ; preuzeto: 15.8.2023.
21. Google Educators Groups; https://edu.google.com/for-educators/communities/geg/?modal_active=none; preuzeto:15.8. 2023.
22. Hoyle, E. (2008). Changing Conceptions of Teaching as a profession: Personal Reflections, U: Johnson, D., Maclean, R., (ur), *Teaching: Professionalization, Development and Leadership*, Springer Science+Business media B. V., 11-24.
23. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57912>; preuzeto: 19.1.2022.
24. Hrvatski jezični portal; <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 29.3.2022.
25. Kesić, T. (2003). *Integrirana marketinška komunikacija*, Opinio d.o.o.
26. Kodeks etičnoga ravnanja v vrtcih: <http://www.vrtec-sentrupert.si/files/2015/10/KodeksEti%C4%8DnegaRavnanjaVVrtcih.pdf>; preuzeto: 20.8.2023.
27. Kolektivni ugovori – Ministarstvo znanosti i obrazovanja; <https://mzo.gov.hr/o-ministarstvu/kutak-za-djelatnike-u-znanosti-i-obrazovanju-1719/kolektivni-ugovori/rani-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/978>; preuzeto: 15.10.2021.
28. Kompetentni odgajatelji 21. stoljeća, ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse; <https://inskola.com/wp-content/uploads/2018/05/ISSA-KOMPETENTNI-ODGAJATELJI-21-STOLJE%C4%86A.pdf>; preuzeto 31.3.2022.
29. Konvencija o pravima djeteta: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf; preuzeto: 16.8.2023.
30. Korthagen, F. A. J. (2004). In search of the essence of a good teacher: towards a more holistic approach in teacher education, *teaching and Teacher Education* 20, 77-97.
31. Kotler, P. (2001). Upravljanje marketingom-Analiza, planiranje, primjena i kontrola, deveto izdanje. MATE, Zagreb, 292.
32. Krstović, J. (2010). Kakav etički kodeks trebamo? *Dijete, vrtić, obitelj*, Vol. 16., No. 61., str. 2-9.
33. Krstović, J. (2009). Odrazi sveučilišnog obrazovanja odgajatelja na koncept novog profesionalizma: izazovi i dileme. ur: D. Bouillet, M. Matijević, *Curriculums of Early and Compulsory Education*, Učiteljski fakultet Zagreb, 173.-184.

34. Javni poziv učiteljima, nastavnicima (nastavnicima, strukovnim učiteljima, suradnicima u nastavi i odgajateljima), stručnim suradnicima i ravnateljima u osnovnim i srednjim školama te učeničkim domovima u Republici Hrvatskoj za nagrađivanje najuspješnijih odgojno-obrazovnih radnika, https://mzo.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/Obrazovanje/Nagradeni-oio/Rok-30-6-2020//javni_poziv_za_nagradivanje_najuspjesnijih_odgojno-obrazovnih_radnika_u_os_i_s_skolama_te_uc_domovima.pdf; preuzeto: 25.11.2021.
35. Jukić, T., Reić-Ercegovac, I. (2008). Zanimanje učitelja iz perspektive studenata, *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 2008, Vol. 3(2008)2 No. 6.
36. Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi, *Odgojne znanosti*, Vol 9., str. 135-150.
37. Luketić, D. i Rogić, A.: Uloga ravnatelja u razvoju poduzetničke kulture odgojno-obrazovne ustanove; U: Vican, D., Sorić, I. i Radeka, I. (ur.) (2016). *Upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom; Kompetencijski profil ravnatelja*, Sveučilište u Zadru, Zadar.
38. Matković, T., Ostojić, J., Lucić, M., Jaklin, K., Ivšić, I. (2020) Raditi u dječjim vrtićima: rezultati istraživanja uvjeta rada u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, *Sindikata obrazovanja, medija i kulture-SOMK*, <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/932/1/Raditi%20u%20dje%C4%8Djim%20vrti%C4%87ima.pdf>; preuzeto:24.8.2023.
39. Mendeš, B. (2010). Povijesni razvoj sustava obrazovanja odgojitelja djece predškolske dobi u Hrvatskoj, *Školski vjesnik*, br. 59., str. 203-221.
40. Mendeš, B. (2018) Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece, *Golden marketing-tehnička knjiga*, Zagreb.
41. Microsoft-MIE; <https://learn.microsoft.com/en-us/training/educator-center/programs/microsoft-educator/>; preuzeto: 15.8.2023.
42. Milas, G. (2007). *Psihologija marketinga*, Target d.o.o., Zagreb.
43. Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiju i drugim društvenim znanostima, *Naklada Slap, Jastrebarsko*.
44. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanja; <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>; preuzeto: 22.11.2021.
45. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj, opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje, *MZOS*, 2010., Zagreb.
46. NAEYC Code of Ethical Conduct and Statement of Commitment, https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/Ethics%20Position%20Statement2011_09202013update.pdf; preuzeto: 20.8.2023
47. Nagrada Ivan Filipović, <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/drzavne-nagrade/nagrada/nagrada-ivan-filipovic/887>; preuzeto: 26.3.2022.

48. Nagrada „Ivan Filipović“: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/drzavne-nagrade/nagrade/nagrada-ivan-filipovic/887>; preuzeto:24.8.2023
49. O hrvatskom jezičnom portalu, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=o-nama>; preuzeto: 2.8.2021. godine.
50. Poisson, M. (2014). *Smjernice za izradu i učinkovitu upotrebu nastavničkog kodeksa ponašanja*, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185010_hrv; preuzeto 28.3.2022.
51. Portal *Koho-pedagogija*, <https://www.kohopedagogija.com/>; 18.12.2021.
52. Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o napredovanju učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja u osnovnim i srednjim školama i učeničkim domovima, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_68_1372.html; preuzeto: 25.11.2021.
53. Pravilnik o načinu i uvjetima napredovanja u struci i promicanju u položajna zvanja odgojitelja i stručnih suradnika u dječjim vrtićima; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_12_133_1926.html; preuzeto: 23.11.2021.
54. Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_107_2081.html; preuzeto:16.10.2021.
55. Priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija za obavljanje reguliranih profesija u Republici Hrvatskoj – Ministarstvo znanosti i obrazovanja; <https://mzo.gov.hr/odgoj-i-obrazovanje/priznavanje-inozemnih-strucnih-kvalifikacija-regulirane-profesije/priznavanje-inozemnih-strucnih-kvalifikacija-za-obavljanje-reguliranih-profesija-u-republici-hrvatskoj/3196>; preuzeto: 15.10.2021.
56. Professional Standards and Competencies for Early Childhood Educators; https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/standards_and_competencies_ps.pdf; preuzeto 31.3. 2022.
57. Projekt „Naša mala knjižnica“ autorski je projekt izdavačke kuće „Ibis-grafika,, <https://nasamalaknjiznica.hr/>; preuzeto 1.7. 2023.
58. Projekt “Pomahajmo v svet“ <http://www.sayhellototheworld.eu/hr/projekt>; preuzeto 1. 7. 2023.
59. Radeka, I. i Sorić, I. (2006). Zadovoljstvo poslom i profesionalni status nastavnika. *Napredak*, 147(2), str. 161-177.
60. Rani razvoj djece: Prve godine su jednokratni prozor mogućnosti za svako dijete, <https://www.unicef.org/croatia/rani-razvoj-djece>; preuzeto: 29.3.2022.
Rocco, F., Bratko, S., Keller, G., Mađerić, D., Previšić, J., Sudar, J. (1993). Rječnik marketinga, Masmedia, Zagreb.
61. OECD – *Creating Effective Teaching and Learning Environment: First Results from TALIS*, https://www.oecd-ilibrary.org/education/creating-effective-teaching-and-learning-environments_9789264068780; preuzeto: 29.3. 2022.
62. Skoko, B., Benković, V.(2009). Znanstvena metoda fokus-grupa-mogućnosti i načini primjene, Politička misao, Zagreb, god. 46, br.3.

63. Slunjski, E. i suradnici (2019). Izvan okvira 4. Mudrost vođenja: prikazi istraživanja i alati razvoja prakse vođenja, Element, Zagreb.
64. Službene stranice Grada Rijeke, <https://www.rijeka.hr/teme-za-gradane/odgoji-i-obrazovanje/nagrada-ambasadori-odgoja-obrazovanja/>; preuzeto: 26.3.2022.
65. Sudar, J. i Keller, G. (1991). *Promocija*, Informator, Zagreb.
66. Šagud, M. (2011). Profesionalno usavršavanje i razvoj odgojitelja. U D. Maleš (ur.), *Nove paradigme ranog odgoja*, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zavod za pedagogiju, 2011, 267-291.
67. Šimić Šašić, S., Klarin, M., Lapić, L. (2011). Percepcija odgovornosti, društvenog statusa i zadovoljstvo poslom u odgojiteljica, *Magistra Jadertina*, Vol. 6., No. 1., str. 55-70.
68. Teacher Training – Orientations – Professional Competencies, Gouvernement du Québec Ministère de l'Éducation, 2001; http://www.education.gouv.qc.ca/fileadmin/site_web/documents/dpse/formation_ens_a.pdf; preuzeto: 11.11.2021.
69. Termin *Identitet*, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 2.8.2021. godine.
70. Termin *Imidž*, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 2.8.2021.
71. Termin *Ugled*, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>; preuzeto: 2.8.2021. godine.
72. The framework of Qualifications for the European higher educations area: https://eha.info/Upload/document/ministerial_declarations/EHEAParis2018_Communique_AppendixIII_952778.pdf; preuzeto: 23.8.2023.
73. Udruga hrvatskih učitelja razredne nastave Zvono <http://udruga-zvono.weebly.com/>; preuzeto: 15.8.2023.
74. UNICEF – Kako do vrtića za sve? Mogućnosti financiranja sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja; <https://www.unicef.org/croatia/media/4951/file/Kako%20do%20vrti%C4%87a%20za%20sve.pdf>; preuzeto: 23.8.2023
75. Višnjić-Jevtić, A. (2012). Razvoj profesije udruživanjem. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18(67), 2-4.
76. Vizek Vidović, V., Domović, V., Žižak, A., Marušić, I., Pavin Ivanec, T., Doolan, K. (2011). Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja, ur. V. Vizek Vidović, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb.
77. Vizek Vidović, V. (2011). Profesionalni razvoj učitelja, Učitelji i njihovi mentori, Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, 42.
78. Vujičić, L. (2008). Kultura odgojno-obrazovne ustanove i kvaliteta promjena odgojno-obrazovne prakse, *Pedagogijska istraživanja*, Rijeka, 5 (1).
79. Vujičić, L., Boneta, Ž., Ivković, Ž. (2014), Društveni status i profesionalni razvoj profesije odgajatelja rane i predškolske dobi, *Croatian Journal of Education : Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 17 No. Sp.Ed.1, 2015. <https://hrcak.srce.hr/clanak/202939>; preuzeto: 24.8.2023.
80. Wakelet platforma; <https://learn.wakelet.com/>; preuzeto: 15.8. 2023.

81. Zakon o dadiljama; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_03_37_668.html, preuzeto:19.9.2023.
82. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_07_94_2130.html; preuzeto:15.10.2021.
83. Zakon o izmjenama i dopunama zakona o ustanovama; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_12_127_2562.html; preuzeto: 22.11. 2021.
84. Zakon o medijima: <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima>; preuzeto: 16.8.2023.
85. Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_152.html; preuzeto: 22.11.2021.
86. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>; preuzeto: 23.8.2023.
87. Zakon o zaštiti osobnih podataka; <https://www.zakon.hr/z/220/Zakon-o-za%C5%A1titi-osobnih-podataka>; preuzeto:16.8.2023.

12. POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika	Stranica
Slika 1. Prikaz Korthagen-ovog modela	9.

13. PRILOZI

Popis priloga:	Stranica
Prilog 1. Vodič za razgovor u fokus grupama	102
Prilog 2. Izjava o suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju (obrazac izjave)	111

Prilog 1. Vodič za razgovor u fokus grupama

Ispitanici:

Fokus grupa 1. odgojitelji zaposleni u predškolskim ustanovama:

- tri odgojitelja iz predškolskih ustanova čiji je osnivač lokalna samouprava
- tri odgojitelja iz privatnih predškolskih ustanova
- jedan odgojitelj iz županijskih predškolskih ustanova
- jedan odgojitelj iz otočnih predškolskih ustanova

Fokus grupa 2. roditelji djece polaznika predškolskih ustanova:

- tri roditelja djece polaznika predškolskih ustanova čiji je osnivač lokalna samouprava
- tri roditelja djece polaznika privatnih predškolskih ustanova
- jedan roditelj djeteta polaznika županijskih predškolskih ustanova
- jedan roditelj djeteta polaznika otočkih predškolskih ustanova

Pozdrav sudionicima i zahvala na dolasku, predstavljanje teme istraživanja kroz glavnu svrhu i cilj izrade rada.

Informiranje prisutnih o poštivanju zakonskih odredbi o GDPR i identitetu osoba koja sudjeluju u istraživanju. Obavezno navesti informaciju da će svi njihovi odgovori proizašli tijekom provođenja intervjua biti šifrirani i u procesu pisanja rada njihove izjave neće biti uparivane sa konkretnom osobom. U tekstu rada koristit će se neutralni oblik, a zaključci će se navoditi općenito.

Potrebno je naglasiti svim sudionicima fokus grupe da su svojim dolaskom dali privolu za sudjelovanje u istraživanju. Također treba istaknuti da se istraživanje snima i da će se odgovori sudionika transkribirati te potom analizirati i usporediti u odgovorima između odgojitelja i roditelja. Zadatak provođenja polustrukturiranog intervjua metodom fokus grupe je istraživanje mišljenja i stavova ispitanika o dosadašnjem profesionalnom ugledu i imidžu odgojitelja u zajednici te pronalaženje novih ideja za unaprjeđenje trenutnog statusa.

A) Fokus grupa 1. odgojitelji:

Prvi niz pitanja – opći podaci o sudionicima

- ime i prezime, dob
- broj godina radnog iskustva
- naziv radnog mjesta
- vrsta stručne spreme
- napredovanje u zvanje (da ili ne)
- dodatna stručna usavršavanja (završena srednja muzička škola, trenerska škola, strani jezici, glumačko obrazovanje, drugi oblici formalnog usavršavanja: STEM, kreativnost, daroviti...)
- Kada ste upisali studij predškolskog odgoja i gdje?
- Znaju li roditelji djece u skupini za vaš formalni stupanj obrazovanja? Znaju li za dodatna usavršavanja i mislite li da je to njima važno?
- Prilikom upisa djece u vrtić (proljetno razdoblje)imate li utjecaja na broj djece koja će boraviti u vašoj skupini od nove pedagoške godine, a da bude u skladu sa DPS-om?
 - Kada po prvi puta upoznajete roditelje i djecu u vašoj skupini?
 - Imate li utjecaja na izbor djece za vašu skupinu?
- Tko formira odgojnu skupinu i uvažava li se i vaše mišljenje oko formiranja odgojne skupine na početku pedagoške godine?
- Jesu li roditelji kada su vas birali bili upoznati s vašim stupnjem obrazovanja i specifičnim profesionalnim interesima?

Drugi niz pitanja – suradnja između odgojitelja i roditelja

- U neposrednom susretu navedite način na koji se obraćate roditelju?
- U neposrednom susretu na koji način se roditelji obraćaju vama odgojitelju?
- Što su po vama predškolske ustanove? Kako bi ih definirali?

- U kojem postotku su one namijenjene roditeljima? U kojem postotku su one namijenjene djeci? Koja je njima temeljna svrha s obzirom da nisu obavezne ustanove? (obavezan je samo Program predškole.)
- Tko bi prema godinama staža, zvanja, iskustva i formalnog obrazovanja po vama trebao raditi u jasličkoj, a tko u vrtićkoj skupini djece?
- Smatrate li da odgojitelji imaju identičan društveni status u društvu kao i učitelji? Objasnite svoju tvrdnju?
- Koliko se slažete s tvrdnjom da odgojitelji odgajaju, onako kako to navodi ime same profesije? Mislite li da bi u budućnosti trebalo mijenjati ime profesije?
- U nekim europskim zemljama ono što je kod nas odgojitelj, to je tamo “*early years educator*”, “*early years teacher*” ili “*preschool*” ili “*kindergarten teacher*”. Kakvo je vaše mišljenje o tome da bi se u budućnosti trebao promijeniti naziv struke i time poboljšao društveni status?
- Kakvo je vaše mišljenje o tome da odgojitelji koji imaju status mentora ili savjetnika imaju mogućnost kreiranja svoje odgojne skupine dok su u tom statusu? (Status mentora ili savjetnika ostvaruje se na određeno razdoblje.)

Treći niz pitanja – web-stranice i društvene mreže

- Pratite li profesionalni rad drugih odgojitelja preko preko web-a i društvenih mreža?
- Prate li vas roditelji na društvenim mrežama i web-u?
- Koje je vaše mišljenje o tome trebate li sa roditeljima djece u vašoj skupini biti u komunikaciji na društvenim mrežama?
- Što mislite o pisanju i prezentiranju profesionalnog rada na preko digitalnih kanala?
- Koliko mislite da je važno da vaše objave na web-u ili društvenim mrežama budu usklađene sa profesionalnom ulogom koju obnašate?
- Kakvo je vaše razmišljanje o tome treba li profesionalni rad objavljivati u javnosti i bili to pridonijelo boljoj vidljivosti struke?

Četvrti niz pitanja – profesionalni rad i javna vidljivost profesionalnog djelovanja odgojitelja

- Na koji način prezentirate svoj rad i aktivnosti svoje skupine prema roditeljima?
- Koliko se vi slažete sa tvrdnjom javnosti “*da se odgojitelji igraju, a učitelji da uče*”?
- Koliko često i imate li mogućnosti samostalno razgovarati s roditeljima o aktivnostima ili to većinom prakticirate kod individualnih sastanaka sa roditeljima?
- Koliko se upoznati sa svim mogućnostima stručnog usavršavanja?
- Jeste li član nekog stručnog udruženje, koliko je to vama bitno i znaju li za to roditelji djece u vašoj skupini? (OMEP, *eTwinning*)
 - Kakvo je vaše mišljenje o profesionalnim strukovnim udruženjima?
- Provodite li aktivnosti ili projekte u suradnji sa nekim drugim predškolskim ustanovama Republici Hrvatskoj? Kakvo je vaše mišljenje o tome?
- Koliko ste upoznati s međunarodnim stručnim obilježavanjima i aktivnostima u kojem mogu sudjelovati djeca predškolskog uzrasta?
- Surađuje te li sa javnim gradskim ustanovama? Mislite li da je takvih aktivnosti dovoljno?
- Koliko ste upoznati s financiranjem odgojno-obrazovnog sektora? Imate li prilike naručiti od voditelja ustanove posebnu didaktiku s ciljem osuvremenjivanja aktivnosti? Kakvo je vaše mišljenje o tome da je za neku didaktiku potrebno osobno preuzimanje inicijative za nabavu?

Peti niz pitanja – profesionalni vizualni izgled i javno obraćanje odgojitelja

- Kakvo je vaše mišljenje o profesionalnom izgledu odgojitelja-radna odjeća (*vanjski vizualni elementi.. kute/pregače*)?
- Što mislite o odgojiteljskim kutama/pregačama? Primjećuju ih li roditelji vaše djece? Je su li one u skladu da profesionalnom ulogom koju obnašate? Njihov oblik/kroj smanjuje ili povećava vaš ugled?
- Primjećujete li i koliko vam je važno ispravno javno obraćanje prema standardima hrvatskog jezika?

- Koliko vam je važno da djeca od početka usvajaju pravilne oblike standardnog hrvatskog jezika u govoru?
- Primjećujete li način pisanja javnih objava (leksičku i gramatičko strukturu) odgojitelja? Je li odgovarajuća?

Šesti niz pitanja – javno-društveno vrednovanje i prezentacija profesije

- Koliko ste upoznati sustavom javno-društvenog nagrađivanja, izvan sustavnog napredovanja? Pratite li sustav nagrađivanja u odgojno-obrazovnom sektoru?
- Mislite li da bi takve nagrade trebao dodjeljivati svaki veća lokalna samouprava? Mislite li da bi to povećalo društveni ugled odgojitelja?
- Objavljuje te li stručne članke ili osvrt u stručnom tisku (Školski vjesnik ili Zrno ...)?
- Jeste li ikada inicirali neko istraživanje u kojem su sudjelovali roditelji djece?
- Bili se odazvali za sudjelovanje da vam to predloži?

Na samom kraju, imate li potrebe nešto dodati?

Hvala na suradnji!

B) Fokus grupa 2. roditelji

Prvi niz pitanja – opći podaci o sudionicima

- ime i prezime, dob
- broj djece uključeno u sustav predškolskog odgoja
- dob djece
- prebivalište (grad Zadar ili mjesto unutar Zadarske županije)
- uključenost djece u dodatne aktivnosti nakon predškolskog programa
- Kako je počeo vaš prvi susret s predškolskim odgojem?
- Koji su elementi bili presudni za odabir određene predškolske ustanove (mjesto stanovanja, rada ili određeni odgojitelj)?
- Kada ste upoznali odgojiteljicu/odgojitelja vašeg djeteta?
- Koliko ste znali o njoj/njemu u profesionalnom pogledu? npr. stupanj formalnog obrazovanja, mjesto školovanja, profesionalne interese i specifičnosti s kojima se bavi; npr.: koja joj je uža specijalnost (glazba, gluma, sport, istraživački ili umjetnički interesi, poznavanje stranog jezika ili nešto drugo....?)
- Koliko su vam važni elementi formalnog obrazovanja ili specifični interesi i jesu li oni presudili za upis djeteta u predškolsku ustanovu?

Drugi niz pitanja – suradnja između roditelja i odgojitelja

- U neposrednom susretu navedite način na koji se obraćate odgojitelju?
- U neposrednom susretu kako se odgojitelj obraća vama roditelju?
- Kakvo je vaše razmatranje o predškolskim ustanovama? Kako bi ih definirali?
- Tko bi trebao po vama raditi s djecom u jasličkoj skupinu, a tko s vrtićkim uzrastom?
- Smatrate li da li odgojitelji imaju podjednak društveni status kao i učitelji?
- Mislite li da odgojitelji imaju samo odgojnu ulogu prema vašoj djeci, onako kako to navodi ime profesije?

- U nekim Europskim zemljama odgojiteljska struka se naziva: “*early years educator*”, “*early years teacher*” ili “*preschool ili kindergarten teacher*”. Mislite li bi li se promjenom naziva struke poboljšao društveni status?
- Trebaju li odgojitelji u statusu mentora ili savjetnika imati mogućnost su-kreiranja svoje odgojne skupine dokle god su u tom statusu?

Treći niz pitanja – web-stranice i društvene mreže

- Pratite li odgojitelje vašeg djece preko društvenih mreža te, ako da, kojih?
- Koliko su vam važne objave i statusi vaših odgojitelja preko društvenih mreža?
- Jesu li one u skladu s profesionalnom ulogom koje obnašaju? Jesu li one društveno primjerene i poželjne ili su neprimjerene i nepoželjne?
- Objavljuju li odgojitelji svoj profesionalni rad i aktivnosti ili rezultat rada preko svojih osobnih web-stranica ili na društvenim mrežama?
- Mislite li da bi se objavom profesionalnog rada ili rezultata provedenih aktivnosti bolje upoznali s radom odgojitelja svog djeteta?
- Mislite li da bi takve objave ili sadržaj takvog tipa imao utjecaj na poboljšanje društvenog statusa odgojitelja?
- Jeste li “prijatelj” / “pratilac” odgojitelja vašeg djeteta na društvenim mrežama?
- Jeste li upoznati s tim da li odgojitelji vašeg djeteta objavljuju stručne sadržaje u tiskanom mediju) npr. Školske novine), na nekoj od platformi ili kao samostalni blog ili web-stranica?

Četvrti niz pitanja – profesionalni rad i javna vidljivost profesionalnog djelovanja odgojitelja

- Na koji način doznajete o radu i aktivnostima odgojitelja u skupini?
- Na koji način su vam aktivnosti prezentirane i vidljive?
- Koliko često razgovarate o aktivnostima s odgojiteljima vašeg djeteta ili to u njegovo ime obavlja netko drugi? (npr. stručna služba, ravnatelj ustanove ili objekta)?

- Koliko vam je važno stručno i adekvatno objašnjenje aktivnosti unutar skupine ili konkretno rada vašeg djeteta?
- Koliko ste upoznati sa stručnim usavršavanjima odgojitelja?
 - Sudjeluje li odgojitelj vašeg djeteta na stručnim skupovima, konferencijama?
- Koliko vam je bitan podatak da li je odgojitelj vašeg djeteta član nekog stručnog udruženja i je li vam je to naglašeno (npr. Udruga odgojitelja, OMEP, *eTwinning*)?
- Koliko su vam važne informacije o projektima koji se provode u odgojnoj skupini vašeg djeteta? Želite li sudjelovati/volontirati u takvim aktivnostima?
- Koliko vam je važan podatak o provođenju aktivnosti ili projekata u kojemu su uključena djeca vaše skupine ili vrtića, a provode se kroz suradnju sa drugim predškolskim ustanovama?
- Koliko ste upoznati s međunarodnim stručnim aktivnostima u kojima mogu sudjelovati djeca predškolskog uzrasta?
- Bili sudjelovanje na takvim aktivnostima i javno objavljivanje unaprijedilo javnu sliku o odgojiteljima?
- Suraduje li odgojitelj vašeg djeteta s ostalim javnim gradskim ustanovama (kazalište, muzej...)? Mislite li da je takvih aktivnosti dovoljno?
- Kakvo je vaše mišljenje o takvim aktivnostima i jesu li takve aktivnosti adekvatno popraćene na javnosti?
- Jeste li upoznati sa financijskim mogućnostima u odgojno-obrazovnom sektoru, smatrate li da su odgojitelji motivirani za svoj rad?

Peti niz pitanja – profesionalni vizualni izgled i javno obraćanje odgojitelja

- Kakav je vaš stav o profesionalnom izgledu (*vanjski vizualni elementi*) odgojitelja na radnom mjestu?
- Prema vašem mišljenju, treba li biti službeno propisan profesionalni kodeks oblačenja za odgojno-obrazovne djelatnike, posebno za odgojitelje?

- Kakav je vaš stav o odgojiteljskim kutama/pregačama? Primjećujete li ih? Jesu li one usklađene s profesionalnom ulogom koje obnašaju? Je li njihov oblik povećava ili smanjuje profesionalni ugled?
- Primjećujete li i koliko vam je važno ispravno korištenje standardnog hrvatskog jezika?
- Koliko vam je važno da djeca od početka usvajaju pravilne oblike standardnog hrvatskog jezika u govoru?
- Primjećujete li način pisanja javnih objava (leksičku i gramatičko strukturu) odgojitelja? Je li odgovarajuća?

Šesti niz pitanja – javno-društveno vrednovanje i prezentacija profesije

- Koliko ste upoznati s godišnjim nagrađivanjem odgojno-obrazovnih djelatnika na državnoj i gradskoj razini? (Grad Rijeka svake godine nagrađuje svoje najbolje odgojno-obrazovne djelatnike. Između ostalih, godišnja nagrada se dodjeljuje i odgojiteljima.)
- Mislite li da bi takve nagrade trebalo dodjeljivati svaki veći grad s više npr. predškolskih ustanovama? Mislite li da bi to povećalo društveni ugled odgojitelja?
- Koliko vam je važan podatak o tome objavljuje li odgojitelj vašeg djeteta stručne članke u znanstvenom ili stručnom tisku (Školski vjesnik, Zrno ...)?
- Jeste li ikad bili pozvani i uključeni kao sudionik u nekom istraživanju koje je inicirao odgojitelj vašeg djeteta?
- Bili se odazvali za sudjelovanje da vam to predloži?

Na samom kraju, imate li potrebe nešto dodati?

Hvala na suradnji!

Prilog 2. Izjava o suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju (obrazac izjave)

SUGLASNOST SUDIONIKA ISTRAŽIVANJA

za sudjelovanje u kvalitativnom istraživanju za potrebe pisanja završnog rada pod nazivom

Profesionalni ugled i imidž odgojitelja u zajednici

Istraživač/ica: Dobrila Radeka

Mentor/ica: izv. prof. dr. sc. Božena Krce Miočić

Institucija: Centar Stjepan Matičević-Sveučilište u Zadru,

Specijalistički poslijediplomski studij „Vođenje i upravljanje odgojno obrazovnim ustanovama“

Kratki opis teme istraživanja

Istraživanje provodi student/ica poslijediplomskog specijalističkog studija Dobrila Radeka u svrhu izrade završnog rada pod nazivom: Profesionalni ugled i imidž odgojitelja u zajednici. Navedeno istraživanje u kojem pristajete sudjelovati ima za cilj istražiti profesionalni ugled odgojitelja u zajednici, utvrditi čimbenike koji utječu na formiranje i razvoj profesionalnog identiteta te predložiti buduće smjernice djelovanja u svrhu jačanja društvenog ugleda navedenog zanimanja. U tu svrhu se provodi istraživanje fokus grupe u obliku polustrukturiranog dubinskog intervjua s odgojiteljima i roditeljima djece na području Zadarske županije.

Opis procesa istraživanja

U svrhu prikupljanja i analize podataka, intervju se snima diktafonom mobilnog uređaja, a snimljeni materijal se kasnije šifrira i transkribira (pretvara u pisani dokument pogodan za analizu podataka).

Pravo na odbijanje i odustajanje

Kao što ste slobodno odabrali sudjelovati u istraživanju, slobodni ste i odustati u bilo kojem trenutku. Također, moguće je i odbiti odgovaranje na postavljena pitanja.

Povjerljivost

Sve informacije koje podijelite tijekom intervjua ostaju povjerljive. Nitko osim istraživačice i vas sudionika istraživanja neće imati pristup tim podacima. Kvalitativna metodologija koja će se koristiti u analizi osigurava zaštitu Vašeg identiteta.

Dostupni izvori informacija

Ako imate dodatnih pitanja možete kontaktirati istraživač/icu, Dobrilu Radeka, na sljedeću e-mail adresu: dobrila.radeka@gmail.com

Pročitala sam i razumjela ovaj informativni pristanak te pristajem sudjelovati u istraživanju.

Potpis sudionika istraživanja: _____

Datum: _____

Informativni pristanak potpisan je u dva primjerka od kojih jedan pripada sudioniku istraživanja, a drugi istraživačici.

14. ŽIVOTOPIS

Osobni podaci:

IME I PREZIME: Dobrila Radeka

ADRESA: Nikole Tesle 14c, 23000 Zadar

Osnivač i ravnateljica privatnog dječjeg vrtića *Žuto pače*, Zadar

E-mail: dobrila.radeka@gmail.com

Obrazovanje:

2012.- 2017. Sveučilište u Zadru

Stručna prvostupnica predškolskog odgoja

2018.- 2022. Magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Trenutno obrazovanje:

2017.- 2023. Sveučilište u Zadru

Poslijediplomski specijalistički studij

Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnim ustanovom

Tema završnog specijalističkog rada: *Profesionalni ugled i imidž odgojitelja u zajednici*,

mentor: izv. prof. dr. sc. Božena Krce Miočić

Dodatno obrazovanje:

Sudjelovanje na stručnim skupovima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje

Republike Hrvatske:

- Razvijanje projekata iz područja NPOOLJP-a 30.10. 2012.
- Kvaliteta rada predškolske ustanove 12.11. 2012.
- Priprema odgojitelja pripravnika za polaganje stručnog ispita 10. 2. 2013.
- Zaboravljene igre djetinjstva 3.10. 2013.
- Integrirani likovni program odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi 2. 4. 2014.
- Državni skup: Odgojitelj predškolske djece – profesionalni izazovi 20. 3. 2015.
- Obavezna pedagoška dokumentacija u funkciji planiranja odgojno-obrazovnog rada 29. 1. 2018.
- Stručni skup Izvan okvira (Opći skup-interdisciplinarni) 15. 5. 2018.
- Obavezna pedagoška dokumentacija u funkciji planiranja odg.-obraz. rada 4. 11. 2020.
- GLOBE program 4. 11. 2023.

Sudjelovanje na stručnim usavršavanjima Agencije za mobilnost i programe Europske unije

- "eTwinning projekti integrirani u plan i program" 16.1. 2023.
- "Suradnja u projektu" 27.12. 2022.

Sudjelovanje na ostalim stručnim usavršavanjima:

- U Google svijetu (Google disk) 10. 9. 2021.
- U Google svijetu (Gmail) 17. 9. 2021.
- U Google svijetu (Google dokumenti) 1. 10. 2021.
- Canva- vodič za početnike 11. 10. 2021.
- U Google svijetu (Google Chrome i dodaci) 12. 10. 2021.
- I ja sam Book Creator 14. 10. 2021.
- U Google svijetu (Google sites-mrežne stranice) 19. 10. 2021.
- Webučionica-Projekte na sunce 12. 11. 2021.
- Buncee aplikacija 17.1. 2022.
- Applied Digital Skills – digitalno građanstvo 18. 2. 2022.
- Pedagoško dokumentiranje 16. 3. 2022.
- Slika o djetetu kao polazište za stvaranje kontinuiteta 16. 3. 2022.
- U Google svijetu (Google učionica) 25. 3. 2022.
- Microsoft OneNote 2. 5. 2022.
- Zavirimo u sadržaj (Webučionica) 5. 5. 2022.
- Suradnja u Goggle alatima 3. 6. 2022.
- Godišnjak u Book Creatoru 9. 6. 2022.
- Webučionica – međunarodni eTwinning projekt pod pokroviteljstvom MZO-a 14. 10. 2022.
- Book Creator (početni) 3.11. 2022.
- ArcGIS Story Maps 15.11. 2022.
- U Google svijetu 21.11. 2022.
- Book Creator (napredni) 28.12. 2022.

Sudjelovanje u aktivnostima i projektima:

- Mala Hrvatska kuharica-eTwinning projekt 2020.
- I watch the sea-eTwinning projekt 2021.
- School to enjoy method-STEM-eTwinning projekt 2022.
- Outdoor classroom day 2020.
- Outdoor classroom day 2021.
- Outdoor classroom day 2022.

- Večer matematike 2018.
- Večer matematike 2019.
- Večer matematike 2020.
- Večer matematike 2021.
- Večer matematike 2022.
- Festival znanosti 2020.
- Festival znanosti 2021.
- Webučionica-Suradničko učenje pod pokroviteljstvom MZO-a 2022.

Članstvo u udruženjima:

- Udruga odgojitelja Maroške-Zadar
- OMEP
- GLOBE
- Europeana

15. SAŽETAK

Tema završnog rada na Poslijediplomskom specijalističkom studiju „Vođenje i upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom“ jest istraživanje profesionalnog ugleda i imidža odgojitelja u zajednici. Pitanje profesionalnog identiteta odgojno-obrazovnih djelatnika, pa tako i odgojitelja, istražuju brojni autori posljednje desetljeće. Dosadašnja istraživanja profesionalnog ugleda odgojitelja većinom su polazila od pedagoškog aspekta uzimajući u obzir cijeli odgojno-obrazovni sustav i to na temelju kvantitativnog istraživačkog pristupa. Ovim radom se zahvatila šira perspektiva, tako da je profesionalni ugled i imidž odgojitelja istražen kvalitativnim pristupom, metodom fokus grupa u širem društvenom kontekstu. Promjenom dosadašnje istraživačke paradigme te ispitivanjem odgojitelja i roditelja utvrđena je šira slika o imidžu odgojitelja u lokalnoj zajednici. Utvrđeno je da je imidž odgojitelja lošiji od ostalih kategorija odgojno-obrazovnih djelatnika i nije dovoljno poznat u širem društvenom kontekstu. Na kraju su preporučene odgovarajuće mjere za poboljšanje postojećeg stanja. S obzirom na to da područje predškolskog sustava spada u ingerenciju lokalnih uprava i samouprava, za pretpostaviti je da unutar cjelokupnog predškolskog sektora mogu postojati razlike u tom pogledu.

Ključne riječi: profesionalni ugled, imidž, odgojitelji, roditelji, predškolski odgoj

16. ABSTRACT

Professional reputation and image of preschool educators in the community

The topic of the final thesis at the postgraduate specialist study "Leading and managing an educational institution" is the research of the professional reputation and image of preschool educators in the community. The question of the professional identity of educational workers, including preschool educators, has been investigated by numerous authors for the last decade. Previous research into the professional reputation of preschool educators has mostly started from the pedagogical aspect, taking into account the entire educational system, based on a quantitative research approach. This work took a broader perspective, so that the professional reputation and image of preschool educators was investigated with a qualitative approach, using the focus group method in a wider social context. By changing the current research paradigm and examining preschool educators and parents, a broader picture of the image of preschool educators in the local community was established. It was established that the image of preschool educators is worse than other categories of educational workers, nor is it sufficiently well-known in the wider social context. At the end, appropriate measures to improve the current situation were recommended. Given that the area of the preschool system falls under the authority of local administrations and self-governments, it can be assumed that within the entire preschool sector there are differences in this regard.

Keywords: professional reputation, image, preschool educators, parents, preschool education